

การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณี :

ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา

จังหวัดนครศรีธรรมราช

Community Based Tourism Management : A Case Study of Keereewong Community,

Tambol Kamalone, Lansaka District, Nakhon Sri Thammarat Province

โดย

สมา ณ ระนอง

Sama Na Ranong

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรพัฒนาชุมชนมหาวิทยาลัย

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2545

ISBN 974 - 327 -606 - 8

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นายศมา ณ ระนอง

เรื่อง

การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี
ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต

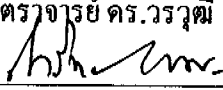
เมื่อ วันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2545

ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์

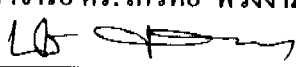
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรวุฒิ โรมรัตน์พันธ์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

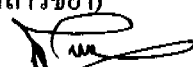
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โกวิท พวงงาม)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

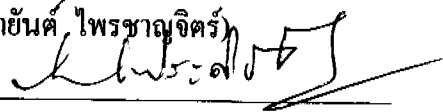
(นายนเร เหล่าวิชา)

กรรมการวิทยานิพนธ์

(อาจารย์สาयนต์ ไพเราะนุจิตร)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์)

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะและวิธีการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ความคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับการจัดการการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ และใช้ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่ออธิบายสนับสนุน พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาคือ ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวงมี 3 ลักษณะคือ 1) กลุ่มทุน มีหน้าที่ในการจัดหาและระดมทุนเพื่อให้เกิดมีทุนหมุนเวียนในชุมชนมากที่สุด นอกจากนั้นยังเปิดให้สมาชิกกู้ยืมเงินนำไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการจัดสวัสดิการในส่วนของการรักษาพยาบาล การศึกษา และการพัฒนาชุมชนด้วย 2) กลุ่มอาชีพ มีหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพให้สมาชิกภายในชุมชนมีอาชีพเสริมนอกจากทำเกษตรเพียงอย่างเดียว เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน กลุ่มอาชีพเองเป็นเสมือนแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งภายในชุมชนด้วย 3) กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีหน้าที่หลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์ และควบคุมการใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมไปถึงการปลูกจิตสำนึกให้คนภายในชุมชนรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นกลุ่มที่ดูแลเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวงด้วย และกลุ่มตัวอย่างความคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในเรื่อง การทำให้เกิดผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน, การทำงานเป็นทีม, การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม, ความรู้สึกรักชุมชนเพิ่มขึ้น, เกิดความภูมิใจในชุมชนของตนเอง ส่วนเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้ คือ มีส่วนร่วมในการประชุม, มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์, มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ, มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ ควรเพิ่มรูปแบบและกิจกรรมต่าง ๆ ในการท่องเที่ยวเสริมเข้ามาให้มากกว่าเดิม เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกเพลิดเพลินกับการท่องเที่ยวในคีรีวง และควรจัดให้มีการประกวดผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนของตัวเอง เพื่อพัฒนาฝีมือและรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ให้มีความทันสมัย และมีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนคีรีวงเอง ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ควรคำนึงถึงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนด้วย ซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวภายในชุมชนมีความมั่นคง และยั่งยืนต่อไป

Abstract

The study on "Community Based Tourism Management" aims at studying characteristics and methods of community based tourism management. Its objective is also to study the community's expectation toward benefits gained from tourism management. This study is based on qualitative approach which explained by quantitative data. The area of focus is Keereewong Community, Tambol Kamlong, Lansaka District, Nakhon Sri Thammarat Province.

The study finds that tourism management of Keereewong Community has three main characteristics. They are:

1) The fund raising group – This group is responsible for raising, collecting, and allocating fund. The group also offers loans to members and orchestrates welfare such as healthcare, education, and other community development projects.

2) The occupation group – This group is responsible for promoting occupation for community members in addition to farming in order to generate extra income for family and community. The occupation group itself is a tourist attraction of the community.

3) The conservation group – Main responsibility of this group is to manage natural resources within the community through maintaining its abundance and to regulate the use of natural resources for maximum benefits. This group is also responsible for promoting community appreciation toward the real value of natural resources. Moreover, the group takes care of the tourist route within Keereewong Community.

As for benefits gained from tourism management, it create local products, team work, group bond, and community self-esteem. With respect to community participation in managing tourism, the study finds that the sample group participates in various activities; for examples, group meeting, decision making, performing tasks, benefits sharing, and evaluating outcome.

From this study, it can be recommended that Keereewong Community increase more patterns and activities into its tour programs in order to ensure that visitors enjoy their trips in Keereewong. Further, the community should organize its own local products contest, so this will improve the craftsmanship as well as local products. In order to manage tourism in a sustainable way, one should respect community selfhood, natural and cultural environment as well as traditional way of life.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” สำเร็จลงได้ต้องขอขอบคุณในความเมตตาและกรุณาจากบุคคลหลาย ๆ ท่าน โดยให้ทั้งคำแนะนำ คำปลอบใจ รวมไปถึงแรงกระตุ้นที่ทำให้ผู้ศึกษามีกำลังใจที่จะต่อสู้กับปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ทำให้ผู้ศึกษาเกิดความซาบซึ้งในความกรุณา จึงอยากที่จะกล่าวคำขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกวิท พวงงาม ที่สละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ รวมไปถึงขอขอบคุณ อาจารย์นเร เหล่าวิชา ที่กรุณาคอยแนะนำและคอยดูแลอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วรุฒิ โรมรัตนพันธ์ ที่เป็นห่วง และหมั่นสอบถาม ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญที่ทำให้ผู้ศึกษาเกิดกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบพระคุณอาจารย์ สายันต์ ไพเราะจิดร์ ที่คอยให้คำชี้แนะ ชักถามในประเด็นต่าง ๆ เพื่อความชัดเจนและความสมบูรณ์ในเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้คงสำเร็จไม่ได้ ถ้าหากขาดความช่วยเหลือของสมาชิกภายในชุมชนคีรีวง ที่กรุณาให้ข้อมูล ให้ที่พักอาศัย ตลอดจนให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษา รวมไปถึงขอขอบคุณรุ่นพี่ รุ่นน้อง และเพื่อน ๆ ทุก ๆ คน ที่คอยให้คำปรึกษา และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ให้ฝ่าฟันอุปสรรคจนผ่านไปได้ด้วยดี และที่ขาดไม่ได้ขอขอบคุณ คุณมนัสขวัญ น้อยคง ที่เป็นทั้งกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ อย่างเต็มที่ และเต็มใจเสมอมา

นอกจากบุคคลที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้ศึกษาขอขอบคุณญาติ ๆ พี่หนึ่ง พี่โก้ และน้ำดาที่ให้การสนับสนุนเรื่องต่าง ๆ ในการศึกษาครั้งนี้ ที่สำคัญที่สุดขอกราบขอบคุณคุณพ่อ คุณแม่ ที่แม้จะจากผู้เขียนไปนานแล้ว แต่ท่านทั้งสองเปรียบเสมือนเป็นที่พึ่งพิง และที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้ผู้เขียนเป็นคนดี จึงส่งผลให้การทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จลงได้

ศมา ณ ระนอง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2545

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(1)
กิตติกรรมประกาศ.....	(3)
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับ	4
ขอบเขตในการศึกษา	4
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	5
2. แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
นิยามและความหมายของการท่องเที่ยว	7
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการแบบมีส่วนร่วม.....	11
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยว.....	17
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	22
3. ระเบียบวิธีการวิจัย	23
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา.....	23
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	23
แบบสอบถาม	24
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	24
การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล	25

4. ผลการศึกษา.....	26
สภาพทั่วไปของชุมชนที่ศึกษา.....	26
ลักษณะ และวิธีการจัดการในแต่ละกลุ่ม.....	29
ความคาดหวังผลประโยชน์ในการจัดการด้านการท่องเที่ยว.....	48
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยว.....	49
วิเคราะห์การจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยชุมชนท้องถิ่น	50
ข้อดีและข้อเสียของการจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยชุมชนท้องถิ่น.....	65
5. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	67
สรุปผลการศึกษา.....	67
ข้อเสนอแนะในการศึกษา	70
ภาคผนวก	
ก ประเด็นการสัมภาษณ์กลุ่ม.....	73
ข แบบสอบถาม.....	75
ค ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	79
ง จำนวนและร้อยละของความคาดหวังผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจาก การจัดการด้านการท่องเที่ยว.....	81
จ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยว	83
บรรณานุกรม	86
ประวัติการศึกษา.....	93

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นประเทศกำลังพัฒนา การลงทุนทางอุตสาหกรรมหลายประเภทกำลังเติบโตอย่างต่อเนื่อง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจัดเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อันดับต้นๆ ของประเทศ ดังจะเห็นได้จากการจำนวนนักท่องเที่ยวในปี 2542 มีจำนวนทั้งสิ้น 8,580,332 คน โดยยังคงมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมาในสัดส่วนร้อยละ 10.50 ก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวจำนวน 253,018.29 ล้านบาท ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 4.48 ดังนั้น มูลค่าการท่องเที่ยวของประเทศไทยยังคงเกินดุลจำนวน 183,369.72 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.15 (ททท. กองสถิติและวิจัย, 2542, อัดสำเนา)

การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ส่งผลให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องหลายประเภท อาทิเช่น ธุรกิจร้านค้า ธุรกิจร้านอาหาร การขนส่ง โรงแรม เติบโตตามไปด้วย เพราะก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ นับว่าเป็นการกระจายรายได้แก่ภูมิภาคทางหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในประเทศ ซึ่งได้แก่ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรแรงงานบริการของประชากรในประเทศเป็นต้นทุนในการดำเนินการประกอบธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยมุ่งผลคือ การทำรายได้ให้มากที่สุด แต่ไม่คำนึงถึงผลเสียที่ตามมาคือ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม อาจหมายถึงไปถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม การท่องเที่ยวอาจนำความทันสมัยและความสะดวกสบายเพิ่มเข้ามามากขึ้นภายในชุมชนท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็ทำให้ประสบปัญหาด้วยคือ รายได้ของชุมชนเท่าเดิม แต่รายจ่ายเพิ่มมากขึ้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นอกจากนั้นผลกระทบของการท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม สิ่งเสพติด การค้าประเวณี ซึ่งมีให้เห็นเป็นจำนวนมากในแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงต่างๆ ของประเทศไทย

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ หรือองค์กรเอกชนได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ให้หมดไป ทั้งในรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความตื่นตัวและช่วยกันส่งเสริมอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวให้เจริญก้าวหน้าต่อไป แต่เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า วิธีการในการจัดการต่าง ๆ กลับก่อให้เกิดผลกระทบมากยิ่งขึ้น และก่อให้เกิดปัญหาจากการท่องเที่ยวต่าง ๆ ตามมา คือ ปัญหาในด้านการทำลายทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม

ในชุมชน ดังจะเห็นได้จาก การมีขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น เกิดน้ำเสียในชุมชน ซึ่งมาจากการปล่อยน้ำทิ้งตามสถานที่พักแรม รวมทั้งปัญหาป่าไม้ และสัตว์ป่าลดจำนวนลงจำนวนมากอีกด้วย ถัดมาคือ ปัญหาในด้านศีลธรรม จะเห็นได้จากการเอารัดเอาเปรียบของผู้บริการด้านการท่องเที่ยวที่ต้องการแสวงหาผลกำไรจากนักท่องเที่ยวเกินขอบเขต การเกิดปัญหาโสเภณีเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ปัญหาการพนัน ปัญหาสิ่งเสพติด ซึ่งสาเหตุมาจากนักท่องเที่ยวเข้าไปในชุมชน รวมไปถึงปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก นอกจากนี้ปัญหาในด้านการทำลายทรัพยากรฯ และปัญหาด้านศีลธรรมแล้ว ปัญหาที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่งที่เกิดจากการท่องเที่ยวก็คือ ปัญหาการถูกฉ้อฉล วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนดั้งเดิม ซึ่งเกิดมาจากการมีจำนวนนักท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวเกิดขึ้นมามากมายนั่นเอง

จะเห็นได้ว่า การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในอดีตที่ผ่านมา เราต่างมุ่งหวังให้รัฐเป็นฝ่ายดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว ผลคือวิธีการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จ ประกอบกับก่อให้เกิดปัญหาสังคมปลีกย่อยอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย เพราะวิธีการที่รัฐปฏิบัติไม่ได้คำนึงถึงหลักการดำเนินชีวิตตามวิถีดั้งเดิมของชุมชนที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งละเลยความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ในชุมชน ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักและเห็นความสำคัญกับท้องถิ่นตนเอง โดยมีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ดังนั้นคนในชุมชนท้องถิ่นเดียวกันจึงควรมีส่วนร่วมต่อการบริหารและจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวภายในกันเอง เพื่อไม่ให้เป็นการพึ่งพิงรัฐมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น ที่สำคัญจะได้เกิดการรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดภายในท้องถิ่นอย่างมีคุณค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกิจการด้านการท่องเที่ยว เป็นที่ยอมรับกันว่า จะช่วยปรับปรุงความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้นในระยะยาว และจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ นอกจากนี้ นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวปี 2540-2546 ซึ่งปรากฏนโยบายที่เกี่ยวกับความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของชุมชนกับภาครัฐ และเอกชน ไว้ในข้อ 2 ของนโยบายด้วย คือ “การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันแก้ไข หรือป้องกันปัญหาทางการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีคุณค่าเพื่อช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น” (วรรณพร วาณิชชานุกร, 2540, น. 74)

จากที่กล่าวมาข้างต้น การจัดการด้านการท่องเที่ยว ไม่ควรดำเนินงานโดยรัฐเพียงฝ่ายเดียว แต่ควรจะเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรเอกชน และที่สำคัญคนภายในชุมชนท้องถิ่น ควรที่จะต้องเข้ามาดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวของตน โดยให้คนภายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว รวมไปถึงการรวมกลุ่มกัน เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจาก

การท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนเอง โดยชุมชนท้องถิ่นจะทำหน้าที่ในเรื่องของการดูแลรักษา ทรัพยากร,การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และรวมไปถึงวิถีชีวิตของชุมชนด้วย นอกจากการดูแลรักษาในเรื่องต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ควรจัดสรรให้คนภายในชุมชนอย่างเท่าเทียม และยุติธรรมที่สุด การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น เป็นเสมือนทางเลือกใหม่ในการดูแลรักษาสถานที่ท่องเที่ยวของตัวเอง รวมไปถึงการจัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรม จึงทำให้มีชุมชนหลายชุมชนนำวิธีการจัดการนี้มาใช้ ยกตัวอย่างเช่น ชุมชนบ้านถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน และชุมชนคลองบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และยังมีอีกหลายชุมชนที่นำเอารูปแบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่นไปใช้ ประสบความสำเร็จบ้าง ล้มเหลวบ้าง แต่ก็เป็นการแสดงให้เห็นว่าชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน แต่ถ้าหากวันใด ชุมชนมีความรู้และมีประสบการณ์เพียงพอในเรื่องการจัดการด้านการท่องเที่ยว คนภายในชุมชนมีความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม แนวทางนี้อาจเป็นทางออกที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ชุมชนศิริวง ตั้งอยู่ใน ต. กำโลน อ.ลานสกา จ. นครศรีธรรมราช ซึ่งมีจุดเด่นที่รับรู้กันว่าเป็นหมู่บ้านที่ปรากฏในความเป็นจริงตรงกับความฝันของชาวบ้าน กล่าวคือ เป็นหมู่บ้านที่สมาชิกช่วยเหลือซึ่งกันและกันและปราศจากการแทรกแซงของรัฐ และระบบทุนนิยมอันเป็นรูปแบบของชุมชนตามความปรารถนาของนักคิดยูโทเปีย (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2532) ปัจจุบันศิริวงได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านอนุรักษ์ต้นแบบของ จ. นครศรีธรรมราช และเป็นชุมชนที่มีการดำเนินงานท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นที่นิยม มีชื่อเสียงโด่งดังในหมู่นักท่องเที่ยวไทย และต่างประเทศ ศิริวงเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่น่าสนใจด้วยการประกอบอาชีพทำสวนผสม ชุมชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมาช้านาน มีการรวมกลุ่มกันจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร จนได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ประเภทเมืองและชุมชน) ปี 2541 จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และในศิริวงมีกลุ่มต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ยกตัวอย่างเช่น กองทุนเด็มติเขียวใส่เขาหลวง กลุ่มมัคชัยมผ้าสีธรรมชาติ กลุ่มเสริมพัฒนา กลุ่มงคสูบนุหรี และกลุ่มออมทรัพย์ ได้ร่วมกันจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิริวงขึ้นในปี พ.ศ. 2539 โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชาติให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน
2. ให้ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมต่อผลประโยชน์ในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน
3. เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ของประชาชนในชุมชนแก่บุคคลที่ไปท่องเที่ยว

4. เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชาวบ้านในชุมชน

นอกจากวัตถุประสงค์ที่ชุมชนได้กำหนดขึ้นร่วมกันแล้ว ยังมีกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ มากมายในชุมชนคีรีวง อาทิเช่น การเดินป่า การเที่ยวน้ำตก การชมสวนผลไม้ และร่วมศึกษาวิถีชีวิตภายในชุมชน โดยกิจกรรมทั้งหมดนี้เกิดจากความคิดริเริ่ม และการมีส่วนร่วมของคนภายในชุมชน

จากสถานการณ์เหล่านี้ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาลักษณะ และวิธีการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวงที่ประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และศึกษาปัจจัยการคาดหวังผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมว่าเป็นอย่างไร ผลการศึกษาอาจใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนอื่นๆ ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. ศึกษาลักษณะและวิธีการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น
2. ศึกษาความคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการด้านการท่องเที่ยว
3. ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการด้านการท่องเที่ยว

ประโยชน์ที่ได้รับ

เป็นการเรียนรู้ถึงลักษณะ และวิธีการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวง รวมทั้งทราบถึงความคาดหวังผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมของชุมชนคีรีวงในการจัดการด้านการท่องเที่ยว ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นๆ ได้ในโอกาสต่อไป

ขอบเขตในการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1.1 ศึกษาลักษณะ และวิธีการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวงในแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 1.2 ศึกษาความคาดหวังผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการด้านการท่องเที่ยว
- 1.3 ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว

2. ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร

ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 5 คีรีวง, หมู่ที่ 8 คีรีทอง, หมู่ที่ 9 ชุนคีรี และหมู่ที่ 10 คีรีธรรม ประชกรในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ กลุ่มละ 5 คน ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มมัคชัยม กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน และชมรมท่องเที่ยว

นียมศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ให้ความหมายของศัพท์ที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทางสังคม และวัฒนธรรม เพื่อศึกษาชื่นชมความงดงาม สุนทรียภาพ โดยมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อม สร้างผลประโยชน์ให้กับชุมชนท้องถิ่น ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ชุมชนท้องถิ่น หมายถึง ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 5 คีรีวง, หมู่ 8 คีรีทอง, หมู่ 9 ชุนคีรี และหมู่ 10 คีรีธรรม
3. การจัดการด้านการท่องเที่ยว หมายถึง ลักษณะและวิธีการจัดการในแต่ละกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย การจัดองค์กร การวางแผน การประสานงาน การจัดงบประมาณ การจัดสรรผลประโยชน์ และการประเมินผล ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จของกลุ่มนั้นๆ
4. การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกในแต่ละกลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มของตนเอง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย การประชุม การตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับผล และการประเมินผล
5. การคาดหวังผลประโยชน์จากการจัดการด้านการท่องเที่ยว หมายถึง การที่สมาชิกคิดว่าจะได้รับประโยชน์จากการจัดการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย การสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างความสามัคคีในชุมชน และจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
6. การท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น หมายถึง การที่คนภายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องของการท่องเที่ยว กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในเรื่องต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของคนภายในชุมชนร่วมมือและช่วยกันจัดการ รวมไปถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับเป็นของคนภายในชุมชน

7. การจัดการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง ลักษณะและวิธีการเปิดโอกาสให้คนภายในชุมชนได้มีบทบาทในการจัดการทุกชั้นตอนรวมถึงต้องการให้คนภายในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนทุกชั้นตอน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดที่เกี่ยวข้องประกอบวิเคราะห์ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. นิยามและความหมายของการท่องเที่ยว
2. แนวคิดการจัดการแบบมีส่วนร่วม
3. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยว
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดในการศึกษา

1. นิยามและความหมายของการท่องเที่ยว

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (Ecotourism Network Newsletter, 2539, น. 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยว โดยเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติซึ่งต้องการได้ความรู้ทางนิเวศวิทยา จากผู้มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริง เพื่อให้ นักท่องเที่ยวที่เข้าไปมีความรู้เพิ่มขึ้น รวมถึงการสัมผัสสภาพธรรมชาติ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในท้องถิ่น และความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ต้องรักษาไว้”

พงศ์สานต์ พิทักษ์มหาเกตุ (2538, น. 37) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวคือ การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในด้านระบบนิเวศของทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยธรรมชาติ ป่าไม้ และแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ตลอดจนคุณค่าความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ฯลฯ ของชุมชนนั้น ๆ เมื่อนักท่องเที่ยวมีความเข้าใจดีแล้ว นักท่องเที่ยวจึงปฏิบัติให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ หรือชุมชนนั้นๆ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อม สังคม หรือต่อชุมชนนั้น”

แมค อินทอช (Mc Intosh) (อ้างถึงใน สุชาดา วรรณธานี, 2542, น. 69) ได้สรุปว่า การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์ต่างๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจ และบริการต่าง ๆ รวมทั้งกับรัฐบาลประเทศเจ้าภาพ และประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องอยู่ในกิจกรรมหรือกระบวนการในการดึงดูด ด้วยการให้การต้อนรับที่อบอุ่นเปี่ยมไมตรีจิตแก่นักท่องเที่ยว หรือผู้มาเยือน

ม.ล. ศุ่ย ชุมสาย และ ญิบพันธ์ พรหมโยธี ได้กล่าวว่า คำว่า การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางไม่เฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงรื่นรมย์ ดังที่ส่วนมากเข้าใจกันเท่านั้น การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการศึกษา เพื่อติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมชมอุทยานแห่งชาติก็นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

บุญเลิศ จิตต์วัฒนา (2539, น. 60) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ โดยการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้การท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืนอยู่คู่สังคมมนุษย์ และก่อให้เกิดการพัฒนาชีวิตที่ดีขึ้น”

ยูดี นิรัตน์ตระกูล (2538, น. 51) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องใช้ทุนธรรมชาติอย่างมีขีดจำกัด และให้มีความมั่นคงยั่งยืน และท้ายที่สุดจะต้องคืนทุนต่อสังคม ในที่นี้หมายถึง การให้ท้องถิ่นได้มีโอกาสตั้งแต่เริ่มรับรู้ ตัดสินใจมีส่วนร่วมและรับประโยชน์เหล่านี้ ถือเป็นกระบวนการที่สมบูรณ์ พิจารณาทั้งในเรื่องทุนธรรมชาติ และทุนทางสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อทุนทางเศรษฐกิจที่ดำรงอยู่”

ศุคาพร วรพล (2536, น. 27) กล่าวถึงการท่องเที่ยวทางธรรมชาติว่า “เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่ต้องไม่รบกวน หรือทำลายธรรมชาติ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษา ชื่นชม เพลิดเพลิน กับภูมิประเทศ พื้นที่ป่าไม้ และสัตว์ป่ารวมถึงวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในพื้นที่นั้น ๆ ด้วย”

ภราเดช พยัฆวิเชียร (2539, น. 4-5) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องพิจารณาทั้งมิติด้านเศรษฐศาสตร์ สังคมและสิ่งแวดล้อม ควบคู่ขนานกันไปตลอด ในรูปแบบของการท่องเที่ยวนั้น เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย เสื่อมโทรมต่อทรัพยากร

2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น มีขอบเขตจำกัดโดยรูปแบบของการท่องเที่ยว สถานที่ ตลอดจนกลุ่มของนักท่องเที่ยว

รายงานการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวไว้ในอีกทัศนะหนึ่งว่า การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการท่องเที่ยว (Tourism Service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market or Tourist) แต่ละองค์ประกอบมีองค์ประกอบย่อย ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน องค์ประกอบย่อย เช่น สภาพกายภาพและระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจและการลงทุน สังคมวัฒนธรรม องค์กรและกฎหมาย เป็นต้น

ความแตกต่างของแต่ละรูปแบบการท่องเที่ยวจึงอยู่ที่ความแตกต่างในองค์ประกอบย่อย และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น โดยความสัมพันธ์ระหว่างระบบย่อยทั้ง 3 เกิดขึ้นเมื่อนักท่องเที่ยวได้ไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ หรือเพื่อทัศนศึกษา ซึ่งอาจเป็นการใช้ประโยชน์โดยตรงและจากการบริการที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบหลัก 3 ด้านได้แก่

1. แหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่สำคัญ จัดเป็นอุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply) ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทคือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์โบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิงนั้น จัดเป็นส่วนหนึ่งในสถานบริการนักท่องเที่ยว

2. บริการท่องเที่ยว บริการที่รองรับการท่องเที่ยวเป็นอุปทานประเภทหนึ่ง ซึ่งมักไม่ได้เป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยว แต่เป็นบริการที่รองรับให้เกิดความสะดวกสบายและความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งในบางโอกาสอาจจะเป็นตัวดึงดูดใจได้เช่นกัน บริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ที่พัก อาหาร แหล่งจำหน่ายสินค้า แหล่งบันเทิง แหล่งกิจกรรมและบริการอื่น ๆ ทั้งนี้รวมถึงโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นอื่นๆ ด้วย

3. ตลาดการท่องเที่ยว เป็นการแสดงออกของอุปสงค์ (Tourism Demand) ซึ่งมีความปรารถนาในการท่องเที่ยวจากที่หนึ่ง ไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อกิจกรรมอื่น ๆ (ปกติตลาดการท่องเที่ยวมักจะเน้นที่นักท่องเที่ยว) ซึ่งในกระบวนการจัดการได้หมายรวมถึงการส่งเสริมและพัฒนาการขาย และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้คำจำกัดความที่เกี่ยวข้องบางส่วน ดังนี้

- ผู้มาเยือน (Visitors) ผู้ที่จากถิ่นพำนักของตนเอง เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง อาจพักค้างแรมหรือไม่ก็ได้ (เป็นผลรวมของนักท่องเที่ยวและนักทัศนาจร)

- นักท่องเที่ยว (Tourist) คือ ผู้เดินทางมายังพื้นที่หนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่ไม่ใช่การไปทำงานประจำ การศึกษา และไม่ใช่บุคคลท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาหรือทำงานประจำหรือศึกษาอยู่ในพื้นที่นั้น ผู้เดินทางนี้จะต้องพักแรมไม่น้อยกว่า 1 คืน(แต่ไม่เกิน 90 วัน) วัตถุประสงค์ในการเดินทางอาจเพื่อใช้เวลาว่าง (การนันทนาการ การพักผ่อนวันหยุด การรักษาสุขภาพ การศึกษาเรียนรู้ การศาสนา และการกีฬา) ธุรกิจเยี่ยมญาติ การปฏิบัติหน้าที่ และการประชุม เป็นต้น

- นักทัศนาจร (Excursionist) คือ ผู้เดินทางที่ไม่ได้พักค้างคืน

- การท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Tourism) คือ การเดินทางของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จากจังหวัดหนึ่งไปอีกจังหวัดหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่ไม่ใช่การไปทำงานประจำ การศึกษา และต้องไม่ใช่คนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาหรือทำงานหรือศึกษาอยู่จังหวัดที่เดินทางไป

- ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว (Tourist Consumption Expenditures) คือ ค่าใช้จ่ายสำหรับสินค้าและบริการ ที่จ่ายโดยนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (International Tourist) ระหว่างการพำนักอยู่ในประเทศไทย ไม่รวมค่าโดยสารระหว่างประเทศ

- รายได้จากการท่องเที่ยว (Tourism Revenues) คือ รายได้ที่ประเทศไทยได้รับทั้งทางตรง และทางอ้อมในรูปของเงินตราต่างประเทศ ที่นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศจ่ายเป็นค่าสินค้าและบริการ ไม่รวมค่าโดยสารระหว่างประเทศ

นโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ปี 2540-2544 ที่ได้มีการกำหนดไว้ดังนี้ คือ

1. การส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาวและคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติสืบไป

2. การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนรวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันแก้ไขหรือป้องกันปัญหาทางการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีคุณค่า ช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

3. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และส่งผลดีต่อการพัฒนา

โดยใช้กลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนี้คือ

1. ผลักดันให้มีการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนพิจารณาและหาแนวทางร่วมกัน

2. รณรงค์และปลูกจิตสำนึกให้ประชาชน โดยเฉพาะในท้องถิ่นเข้าใจและเห็นความสำคัญในเรื่องของการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนให้อยู่ในสภาพที่ดี ตลอดจนสามารถให้ข้อมูล ข่าวสาร การบริการ และความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนท้องถิ่นของตนได้

3. กำหนดบทลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบ หรือสร้างความเสื่อมโทรมให้แก่แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง

4. เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มากขึ้น โดยให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ทุกคน

5. รณรงค์โครงการรักษาความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6. ประสานงานประชุม ปรึกษาหารือ ตั้งคณะทำงานร่วม ททท. ทั้งในระดับนโยบาย และปฏิบัติกับหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อวางแผนการท่องเที่ยวและแก้ปัญหา ด้านสิ่งแวดล้อมตามแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม

7. ศึกษาและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ และระบบติดตามสถานะสิ่งแวดล้อม และมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยวทั่วประเทศ

8. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชนจัดตั้งสถาบัน หรือจัดฝึกอบรมเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพบุคลากรในด้านการบริการ

จากนิยามความหมายข้างต้น จึงพอจะสรุปสาระสำคัญของการท่องเที่ยวได้ คือ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติโดยตรง โดยมุ่งเห็นความสำคัญที่คุณค่าของธรรมชาติ และเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม ไม่มีการทำลาย หรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ที่สำคัญเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติ และเอื้อประโยชน์ทั้งทางตรง และทางอ้อมแก่ชุมชนท้องถิ่นด้วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการแบบมีส่วนร่วม

2.1 แนวคิดการจัดการ

2.1.1 ความหมายของการจัดการ

ปราณี ชัยนันท์ (2528, น. 32) ให้ความหมายว่า “การจัดการ” หมายถึง การประสมประสานทรัพยากรต่าง ๆ ที่คนมีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ สำหรับทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ โดยตรง ได้แก่ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ (พิจารณาถึงความเหมาะสมของการผสมผสานระหว่างทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ)

พยอม วงศ์สารี (2531, น. 30) กล่าวว่า การจัดการคือ กระบวนการที่จัดการใช้ ศิลปะและ กลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน โดยอาศัยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจของ สมาชิกในองค์กร การตระหนักถึงความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรควบคู่กันไปด้วย องค์กรจึงจะสัมฤทธิ์ผลตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้

เถาว์ถีย์ นันทาภวิวัฒน์ (2520, น. 1) กล่าวถึงความหมาย “การจัดการ” ว่าหมายถึง การวางแผน การจัดสายงาน การปฏิบัติขั้นดำเนินการ ภาระควบคุม เพื่อให้วัตถุประสงค์ขององค์กร สามารถกระทำได้สำเร็จอย่างประหยัด และเกิดประสิทธิผล

ซงชัย สันติวงษ์ (2531, น. 1) ได้ให้ความหมายของ “การจัดการ” ว่าหมายถึง การกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน (ที่เรียกว่าผู้บริหาร) ที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของคน ที่ต่างฝ่ายต่างทำและไม่อาจประสบผลสำเร็จจากการแยกกันทำให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี

2.1.2 กระบวนการจัดการ

เลาวัลย์ นันทากวีวัฒน์ (2520, น. 45-46) ได้กล่าวถึงกระบวนการจัดการ ว่าประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning) เป็นสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานของการจัดการ
2. การจัดสายงาน (Organization) เป็นการแจกจ่ายและจัดมอบหน้าที่ต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่บุคลากร
3. การดำเนินการ (Actuating) คือ การลงมือหรือเริ่มทำงานตามมาตรการที่วางไว้
4. การควบคุม (Controlling) เป็นการตรวจสอบและติดตามงานที่กำลังกระทำ

ซงชัย สันติวงษ์ (2531, น. 2) กล่าวว่ากระบวนการจัดการ ประกอบด้วย

1. การวางแผน โดยแบ่งเป็นแผนงานประจำและแผนงานเฉพาะครั้ง
2. การจัดองค์การ ประกอบไปด้วยการจัดโครงสร้างงาน กาจจัดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ และการจัดโครงสร้างองค์การเพื่อเชื่อมโยง โครงสร้างงานและโครงสร้างหน้าที่เข้าด้วยกัน
3. การสั่งการเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการปฏิบัติ อาจกระทำได้โดยการจูงใจหรือบังคับตามกฎระเบียบ

4. การควบคุม เป็นการกำหนดและตรวจสอบการปฏิบัติงานตามที่วางไว้

แอนดรูว์ เจ คูบริน (อ้างถึงใน นิพนธ์ เชื้อเมืองพาน, 2542, น. 41) ได้กล่าวว่ากระบวนการจัดการประกอบด้วย

1. การวางแผน เป็นการตั้งเป้าหมายและหารูปแบบที่ทำให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย
2. การจัดองค์การเป็นกระบวนการที่ทำให้แน่ใจว่า คนและทรัพยากรสามารถดำเนินไปตามแผนและบรรลุเป้าหมายที่ดี
3. การสั่งการหรือภาวะผู้นำ เป็นประสิทธิภาพที่ทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จซึ่งอาจรวมถึงกระบวนการที่ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น การติดต่อสื่อสาร เป็นต้น
4. การควบคุม เป็นการทำให้แน่ใจว่า แผนงานที่วางไว้สามารถเปรียบเทียบหรืออยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

Luther Gulick และ Lyndall Urwick (อ้างถึงใน อุษณีย์ จิตตะปาโล, 2540, น. 31) ได้จำแนกกระบวนการจัดการ (POSDCORB) ไว้ดังนี้

1. Planning คือ การวางแผน
2. Organizing คือ การจัดองค์การ
3. Staffing คือ การจัดคนเข้าทำงาน
4. Directing คือ การอำนวยการ
5. Coordinating คือ การประสานงาน
6. Reporting คือ การรายงานผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ
7. Budgeting คือ การจัดทำงบประมาณในการดำเนินงาน

จากนิยามและความหมาย สามารถสรุปเป็นกระบวนการต่าง ๆ ได้ดังนี้คือ การจัดองค์การ การวางแผน การประสานงาน การจัดงบประมาณ การจัดสรรผลประโยชน์ และการประเมินผล

2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วม

2.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

วิลเลียม ดับบลิว รีคเคอร์ (William W. Reeder, 1974, p. 39) ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึงการมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

วิลเลียม เออวิน (William Erwin, อ้างถึงใน สุจิตรา เจริญจิตร, 2538, น. 13) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมว่า “การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์ความชำนาญของประชาชนแก้ปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติขององค์การและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง”

อแลสแตร์ ที ไวท์ (Alastair T. White, อ้างถึงใน สุจิตรา เจริญจิตร, 2538, น. 13) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 มิติคือ

- มิติที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรควรทำและไม่ควรทำ
- มิติที่สอง มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ

สนใจ

- มิติที่สาม มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

สำหรับการมีส่วนร่วมในความหมายที่เป็นนัยทางการเมือง สายทิพย์ สุดดีพันธ์ (2534, น. 92) ได้กล่าวว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงกลไกในการพัฒนา จากการพัฒนาโดยรัฐมาเป็นการ

พัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงหมายถึง การคืนอำนาจในการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชน อย่างน้อยที่สุดประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการริเริ่มวางแผน และดำเนินการในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ และอนาคตของเขา

นอกจากนี้การมีส่วนร่วม อาจเริ่มต้นจากการพัฒนามาจากข้างล่าง แทนวิธีการพัฒนาจากนโยบายเบื้องบน จุดเริ่มต้นคือ การกระจายอำนาจของารวางแผนจากส่วนกลางไปเป็นการวางแผนส่วนภูมิภาค (อภิชัย พันธเสน, 2539, น. 151-162)

ปารีชาติ วลัยเสถียร (2543, น. 115) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าว จะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในนัยทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.1 การส่งเสริมสิทธิ และพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากร อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการพัฒนาที่เท่าเทียมกันของชายและหญิง ในการดำเนินงานพัฒนาด้วย

2.2.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ปธาน สุวรรณมงคล (2527, น. 82) กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการ
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในผลประโยชน์

นอกจากลักษณะของการมีส่วนร่วมข้างต้นแล้ว ยังมีผลการศึกษาค้นคว้าอีกส่วนหนึ่งที่กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วม โดยแบ่งตามบทบาท และหน้าที่ของผู้เข้าร่วม ดังนี้ (Lee J. Cary, 1970, p. 147)

1. เป็นสมาชิก (Membership)
2. เป็นผู้เข้าร่วมประชุม (Attendance at Meeting)
3. เป็นผู้บริจาคเงิน (Financial contribution)
4. เป็นกรรมการ (Membership on committees)
5. เป็นประธาน (Leader)

ซึ่งมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของยงยุทธ นุราสิทธิ์ (2533, น. 41-71) ที่ได้กล่าวว่าลักษณะของการมีส่วนร่วมมีหลายระดับ คือ

1. เป็นสมาชิก
2. เป็นสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม
3. เป็นสมาชิกที่ช่วยบริจาคเงิน
4. เป็นกรรมการ
5. เป็นประธานกรรมการ

ในส่วนการศึกษาของ วรรณิการ ชมดี (2524, น. 11-13) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มเติมจากที่กล่าวมาข้างต้น ดังต่อไปนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์
6. การมีส่วนร่วมชักชวน
7. การมีส่วนร่วมบริ โภค
8. การมีส่วนร่วมบริ โภค
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม
10. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน หรือเป็นลูกจ้าง
11. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

โดยสรุปลักษณะการมีส่วนร่วม อาจแบ่ง โดย

1. การสนับสนุนทรัพยากร คือ การสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือการ

ช่วยทำกิจกรรม

2. อำนาจหน้าที่ของผู้เข้าร่วม คือ เป็นผู้ นำ เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก ซึ่ง ลักษณะการมีส่วนร่วมนี้ แสดงถึงระดับอำนาจของผู้เข้าร่วม จึงมีการโต้แย้งว่าการมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการพัฒนาความสามารถของประชาชน เป็นเพียงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเพียงบางส่วน เพราะมีหลายกรณีประชาชนไม่มีโอกาสเข้าร่วมในการตัดสินใจ ทางออกที่ควรเป็นคือ การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) แก่ประชาชน

2.2.3 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

เจมส์ คี ปิ่นทอง (2523, น. 272-273) ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 4 ขั้นตอนคือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ไพรัตน์ เศษรินทร์ (อ้างถึงใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527, น. 6-7) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนา คือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงความต้องการของชุมชน
2. ร่วมค้นหา สร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขคลอบคลุมสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม
5. ร่วมปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และของหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาล ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

แมกซ์ โลว์เดอร์มิลค์ และ ดับบลิว โรเบิร์ต โลโทส (Max Lowdermilk & W. Robert Laitos, อ้างถึงใน ประสพสุข คีอินทร์, 2531, น. 24) ได้เสนอขั้นตอนของยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชนบทไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสำรวจขั้นต้น (Preliminary Reconnaissance)
2. การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority problem identification & Studies)
3. การแสวงหาแนวทางแก้ไข (Search for Solutions)
4. การกำหนดทางแก้ไขปัญหา (Assessment of Solutions)
5. การปฏิบัติตามโครงการ (Project implementation)
6. การประเมินผลโครงการ (Formal project evaluation)
7. การพิจารณาทบทวนโครงการเพื่อดำเนินการให้สมบูรณ์ (Project reconsideration of completion)

จากแนวคิดการจัดการและการมีส่วนร่วมสามารถสรุปเป็นการจัดการแบบมีส่วนร่วมได้ คือ เป็นการจัดการที่เน้นให้คนภายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ ขั้นตอน ได้แก่ การประชุม การตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผลโดยให้คนภายในชุมชนเข้าร่วมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตลอดจนต้องการให้คนภายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวครบทุกกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย การจัดโครงสร้าง การวางแผน การดำเนินงาน การประสานงาน การจัดงบประมาณ และการประเมินผล

3. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยว

แนวคิดของประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวของชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2539, น. 32-37) ซึ่งประกอบด้วย 9 ประการ ดังนี้

1. มาตรฐานการครองชีพดีขึ้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้มาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่นดีขึ้น สืบเนื่องจากผลกระทบเชิงเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ และกระจายโอกาสการจ้างงานไปสู่คนในท้องถิ่นมากขึ้น ทั้งทางตรง เช่น การจ้างงาน การขนส่ง ฯลฯ และทางอ้อม เช่น คนส่งหนังสือพิมพ์โรงแรม พนักงานธนาคาร ฯลฯ

2. ความสะดวกสบายจากกิจการสาธารณูปโภคสาธารณูปการในแหล่งท่องเที่ยว เมื่อมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว คนในท้องถิ่นย่อมได้รับประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ รถโดยสาร ฯลฯ ซึ่งจะส่งผลดีแก่สภาพความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายแก่คนในท้องถิ่นทั้งสิ้น

3. การเดินทางท่องเที่ยวจะช่วยให้เกิดสันติภาพแห่งมวลมนุษย์ สหประชาชาติได้เคยประกาศให้ปี พ.ศ. 2510 เป็นปีท่องเที่ยวสากล และกำหนดคำขวัญว่า “การท่องเที่ยวเป็นหนทางไปสู่สันติภาพ” (Tourism is a Passport to Peace) เมื่อมีการเดินทางไปยังท้องที่ต่าง ๆ ผู้คนมีโอกาส

สังสรรค์ร่วมกิจกรรมกัน ย่อมจะทำให้ผู้คนที่มีมาจากสังคมที่แตกต่างกันได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิด ได้เห็นและมีโอกาสใช้ชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และนำกลับไปเผยแพร่ยังภูมิภาคของตนเอง

4. การท่องเที่ยวชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรนั้นทางการ วัฒนธรรม ประเพณี นาฏศิลป์ การละเล่น ฯลฯ ของท้องถิ่นทำให้เกิดความต้องการที่จะค้นคว้าอนุรักษ์ และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติเหล่านี้ให้อยู่สภาพที่เหมาะสม รักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไว้ได้

5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา ทั้งในวงกว้าง คือ ช่วยให้เห็นวิถีทัศน์ทัศนกว้าง ความรู้ และประสบการณ์ที่ได้พบเห็นด้วยตนเองนั้น จะมีประโยชน์ สามารถนำมาปรับใช้กับวิถีชีวิตในสังคมได้ ส่วนในวงแคบนั้นการเดินทางท่องเที่ยวอาจเป็นจุดฉนวนที่กระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาให้ลึกซึ่งเฉพาะเรื่องเฉพาะแห่งได้

6. การท่องเที่ยวจะช่วยลดปัญหาการอพยพหลังไหลเข้าไปแออัดในเมืองหลวง ตามธรรมชาติแล้ว มนุษย์มักจะรักถิ่นฐานบ้านเกิดเมืองนอนของตน หากคนมีโอกาสมีงานอาชีพที่ก้าวหน้าเหมาะสมในภูมิลำเนาย่อมเป็นสิ่งที่ปรารถนา อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะเป็นหนทางช่วยลดปัญหาได้ เพราะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นประกอบอาชีพรายย่อย หรือทำอุตสาหกรรมท้องถิ่นอยู่ในครอบครัว

7. ใช้ทรัพยากรไร้ค่าให้เกิดประโยชน์ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นที่จะนำเอาทรัพยากรส่วนเกินหรือไร้ค่ามาประดิษฐ์คิดค้นเป็นของใช้ ของที่ระลึก ในรูปสินค้าพื้นเมืองจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะเป็นการหารายได้มาจุนเจือครอบครัวแล้ว ยังเป็นการนำเอาทรัพยากรบางประเภทที่เคยถูกทิ้งมาใช้ประโยชน์เพิ่มมูลค่า เช่น เปลือกไม้ เปลือกหอย เศษผ้าเศษหนัง ฯลฯ

8. เกิดทัศนคติที่ดี ความประทับใจจากการเดินทางท่องเที่ยว จะทำให้บุคคลเกิดทัศนคติที่ดีต่อสถานที่นั้น และนี่ก็ถึงอยู่ตลอดเวลา

9. การลดช่องว่างระหว่างประเทศที่ร่ำรวยกับประเทศยากจน คนมั่งมีในเมืองมาสู่ชนบท จะช่วยให้เกิดความรู้สึกร่วมใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ปัญหาความตึงเครียดจึงหมดไป

สรุปได้ว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวนั้นมีมากมาย ทั้งประโยชน์ทางตรง และทางอ้อม แต่พอจะสรุปประโยชน์ที่จะได้รับ ได้แก่ การสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างความสามัคคีในชุมชน และจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พงษ์อนันต์ สรรพานิช (2528, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อประชาชนชาวภูเก็ต ทั้งในด้านดีและไม่ดี ในด้านดีนั้น ชาวภูเก็ตยอมรับว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสร้างงานและอาชีพแก่ประชาชนท้องถิ่นและนำความเจริญมาสู่ท้องถิ่น ส่วนในด้านไม่ดี คือ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาค่าครองชีพ และอาชญากรรม สำหรับบทบาทในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมของชาตินั้น ชาวภูเก็ตผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความเห็นว่านักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้นำเอาวัฒนธรรมที่ขัดแย้งกับสังคมไทยมาประพฤติปฏิบัติทั้งในด้านการแต่งกาย และความประพฤติต่อกันระหว่างชายหญิงในที่สาธารณะ อันเป็นทางให้เยาวชนเลียนแบบได้ และเป็นผลเสียต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างไรก็ดีการท่องเที่ยวยังช่วยให้ชาวภูเก็ตได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะหาดทราย เกาะแก่ง หรืออ่าวอีกประการหนึ่งด้วย

ศรัณยา กิจสำนอง (2535, น. 70) ศึกษาเรื่อง ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พบว่า ปัญหาในการทำลายชายฝั่งทะเล เกิดจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพราะถ้าในอนาคตมีการขยายตัวการท่องเที่ยว ย่อมมีผลกระทบต่อชายฝั่งทะเล และยังอาจทำให้เกิดปัญหาด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว คือ ถ้ามีนักท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถในการรองรับ จะเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา ดังนั้น จึงสมควรกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

ไศรยา หอมชื่น (2539, น. 26-27) ได้สรุปเรื่องศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทยของตัวแทน Tour Operater ในอเมริกา มีความเห็นว่า

1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรจะให้ความรู้แก่คนทั้งในประเทศ และต่างประเทศเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในเมืองไทย และสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรมีที่พักที่สะดวกสบายแต่ไม่หรูหรา มัคคุเทศก์ควรผ่านการอบรมทั้งในเรื่องการนำทัวร์และมาตรการด้านความปลอดภัย

2. Ecotourism ไม่ได้มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากมาสู่ประเทศไทย เพราะไม่ได้เป็น Mass Market แต่นักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มที่มีคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของไทยที่ขายได้ในตลาดอเมริกาจะเป็นป่าฝน ที่พักนักท่องเที่ยวจะต้องดี ปลอดภัย สะอาด เรียบง่าย มีอาหารที่ดีและสะอาด และจะต้องมีน้ำอุ่น เชื่อว่าการล่องเรือ Canoe จะสามารถขายได้ในตลาดอเมริกา ทั้งนี้ Tour Operator ของไทยควรเน้นความปลอดภัยมากกว่านี้

3. กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวอเมริกาสนใจจะเป็นการผจญภัยเล็กๆ น้อยๆ ระหว่างทัวร์ เช่น การเดินป่า การขี่ช้าง และการเดินทางทางน้ำ (ล่องแก่ง ล่องเรือแคนู)

4. การบินไทยและตัวแทน Tour Operator ของอเมริกา ควรร่วมกันส่งเสริมการท่องเที่ยวในอเมริกา และเสนอว่าการส่งเสริมวัฒนธรรมเกี่ยวกับการทำอาหารไทย การแกะสลักผลไม้ต่างๆ น่าจะนำมารวมอยู่ใน Ecotourism Programs

ปฐิติ อากมานนท์ มอนซอน และคณะ (2535, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัย เรื่อง การท่องเที่ยวเดินป่า : ผลกระทบต่อสถานะแวดล้อมและประชาชนในท้องถิ่น พบว่า มีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวกได้แก่ เป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสัมผัสธรรมชาติ สร้างจิตสำนึกของความรักและห่วงใยในสภาพแวดล้อม ช่วยลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าของกลุ่มผู้มีอิทธิพลประชาชนมีอาชีพพรอง เป็นการเสริมรายได้ เกิดการกระจายรายได้ของประชาชนในท้องถิ่น ประชาชนมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น มีความตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติ และวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมากขึ้น เป็นต้น ส่วนในทางลบ ได้แก่ เกิดความเสื่อมโทรมของเส้นทางเดินป่า เป็นการทำลายพืชพันธุ์ต่างๆ ระบบธุรกิจแทรกเข้าไปในวัฒนธรรม ค่าครองชีพสูงขึ้น เกิดมลภาวะ วัฒนธรรมบางส่วนถูกทำลาย เป็นต้น

ศรีพร สมบุญธรรม (2537, น. 20) ได้สรุปรายงานของ Lynda Thorn ; Alister Mathieson and Geoffrey Wall ถึงการประเมินผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยวพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ได้แก่

1. การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของคนในชุมชน เป็นผลให้เกิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความเหมาะสม
2. การติดต่อสื่อสารระหว่างคนที่มาจากสังคมที่ต่างกัน อาจก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติ ค่านิยม พฤติกรรม ฯลฯ ทั้งต่อผู้มาเยือนและเจ้าของชุมชนนั้น ๆ
3. การเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการของสังคม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายในสังคม และการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอก

สันติ จิยะพันธ์ (2538, น. บทคัดย่อ) พบว่า ภาคสังคมเห็นว่าประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น มีศักยภาพและภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับการพัฒนาและจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น สิทธิของประชาชนและชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเข้าถึงผลประโยชน์และทรัพยากรในสังคม รัฐจึงควรรับรองสิทธิของประชาชนในการพัฒนาและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

สิน สือสวน (2530, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาการสหกรณ์ เครดิตยูเนียน พบว่า มีปัจจัยภายในได้แก่ (1) สมาชิก (2) กรรมการ (3) ผู้นำที่มีความสามารถหลายอย่าง (4) ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน (5) คนมีการรู้จักและช่วยเหลือเกื้อกูลและแก้ปัญหาความเดือดร้อนร่วมกัน (6) ฐานะทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ (1) คุณลักษณะและการแสดงบทบาทที่ดีของนักพัฒนา (2) การช่วยเหลือทางทรัพยากรภายนอก

(3) ลักษณะพิเศษขององค์กรในฐานะเป็นนิติบุคคล ทำให้มีสิทธิและความสามารถทำกิจการได้สำเร็จ

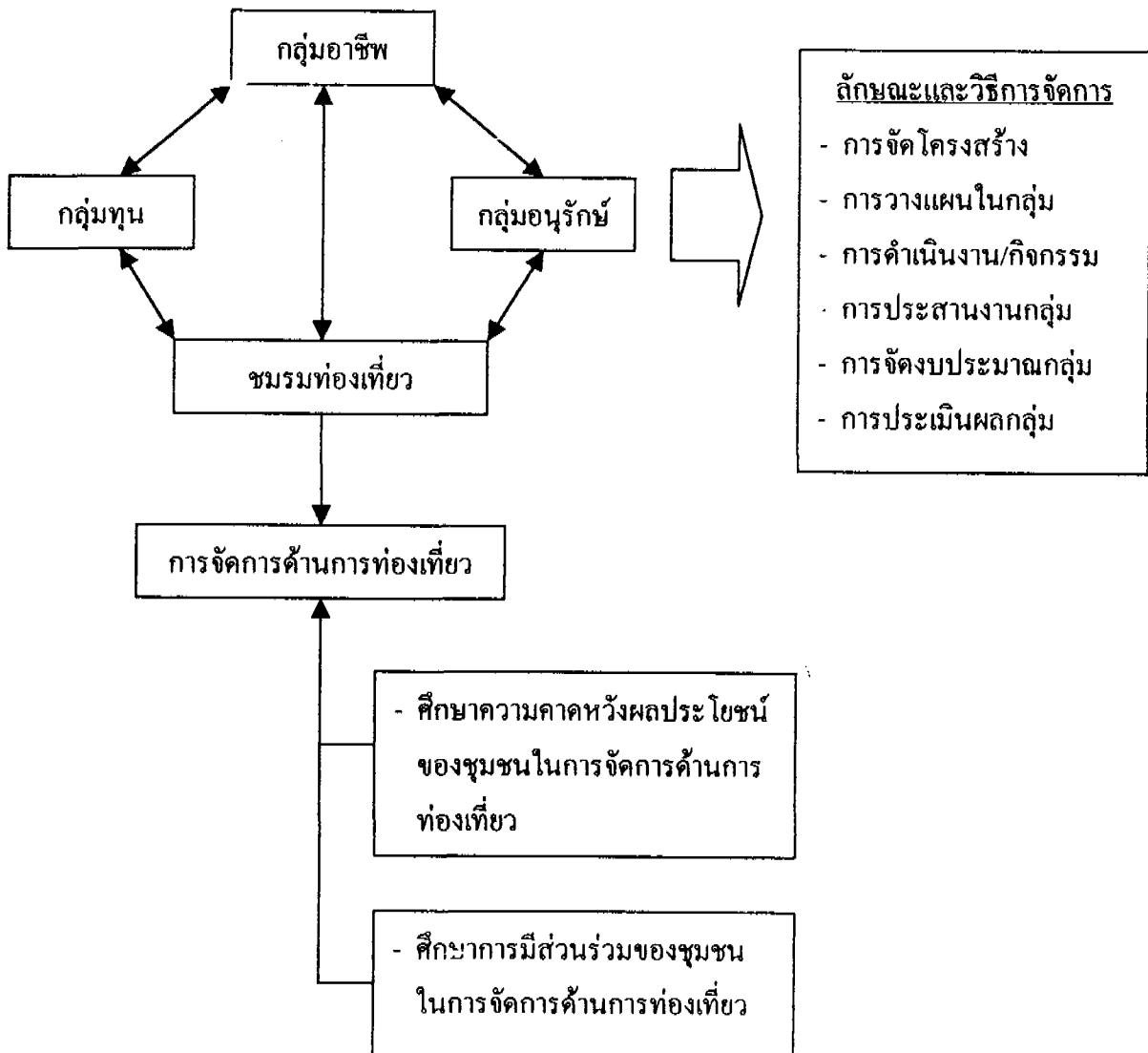
พะยอม วงศ์สารศรี (2537, น. 5) ได้สรุปรายงานของ Bajard ถึงลักษณะขององค์กรที่จะประสบความสำเร็จจะต้องมีองค์ประกอบดังนี้คือ (1) มีการร่วมแรงร่วมใจ (2) มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างทั่วถึง (3) มีเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน (4) มีกฎระเบียบในการปฏิบัติงาน โครงสร้างขององค์กร โดยมีการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของแต่ละคนอย่างชัดเจน

ชูศักดิ์ สุทธิสา และคณะ (2542, บทคัดย่อ) ได้สรุปลักษณะขององค์กรที่มีประสิทธิภาพจะต้องประกอบด้วย (1) มีกิจกรรมที่สนองตอบปัญหา และความต้องการของสมาชิก (2) มีอิสระในการตัดสินใจและดำเนินงานกลุ่มเอง (3) มีการปรับตัวของกลุ่มเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงเสมอ (4) ผู้นำและสมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผน และควบคุมการทำงานซึ่งกันและกัน (5) แก้ปัญหาของกลุ่มอย่างมีเหตุผล และมีประสิทธิภาพ (6) กลุ่มมีความสามัคคีในระดับสูง (7) สมาชิกมีความเข้าใจอย่างชัดเจน ถึงวัตถุประสงค์

พิมาน วงศ์อภัย (2533, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์กรประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ พบว่ามีปัจจัยดังนี้ (1) ผู้นำหรือกรรมการ (2) การบริหารศูนย์บริการนิคมฯ (3) สมาชิก (4) กระบวนการกลุ่ม (5) สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในชุมชน (6) นักพัฒนาที่มีแนวคิด และความจริงจังในการทำงานประกอบกับวิธีทำงานที่เหมาะสม (7) องค์กรที่สนับสนุน (8) พนักงานศูนย์นิคมฯ ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตใจรักงานพัฒนา

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในเรื่องลักษณะและวิธีการจัดการในแต่ละกลุ่ม โดยผลงานวิจัยในเรื่องนี้ มุ่งที่จะศึกษากระบวนการจัดการ ซึ่งประกอบด้วยการจัดการวางแผน การประสานงาน การจัดงบประมาณ การจัดสรรผลประโยชน์ และการประเมินผลว่าในแต่ละกลุ่มมีวิธีการและลักษณะในการจัดการเป็นอย่างไรมุ่งที่จะศึกษารายละเอียดต่าง ๆ จากกระบวนการที่กล่าวมาข้างต้น และต้องการที่จะศึกษาความคาดหวังผลประโยชน์ที่ต้องการจัดการด้านการท่องเที่ยว รวมไปถึงศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยว เมื่อได้ผลการศึกษาทั้งหมดแล้ว จะทำการสังเคราะห์ภาพรวมการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นจากทฤษฎีและแนวคิดที่กล่าวมาข้าง สามารถสรุปเป็นกรอบในการวิจัยได้ดังนี้

5. กรอบแนวคิดในการศึกษา

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งศึกษาลักษณะ และวิธีการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น โดยทำการศึกษาดำเนินการในแต่ละกลุ่ม ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณจะทำการศึกษาความคาดหวังผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการ รวมไปถึงศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยว ข้อมูลที่ได้สามารถช่วยในการอธิบายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาดังลักษณะและวิธีการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนศิรีวง ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มมัดข้อม กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน และชมรมท่องเที่ยว โดยทำการศึกษาจาก ประธาน คณะกรรมการ และสมาชิกภายในกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน และในส่วนการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อสนับสนุนผลการศึกษา ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาโดยเก็บจากสมาชิกในแต่ละกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มออมทรัพย์ 200 คน
 2. กลุ่มมัดข้อม 20 คน
 3. กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน 10 คน
 4. ชมรมท่องเที่ยว 35 คน
- รวมทั้งสิ้น 265 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามเตรียมไว้ล่วงหน้า ใช้สัมภาษณ์ประธาน คณะกรรมการ และสมาชิกภายในกลุ่ม (ภาคผนวก ก)
2. เครื่องบันทึกเสียงเพื่อเก็บรายละเอียดของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตควบคุมไปกับการจดบันทึกภาคสนาม
3. แบบสอบถาม ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง การคาดหวังของชุมชนกับการจัดการด้านการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยว

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ, อายุ, อาชีพ, ระดับการศึกษา, จำนวนสมาชิกในครัวเรือน, ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน

ตอนที่ 2 แบบทดสอบประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับความคิดเห็น ผู้ศึกษาใช้ระบบการวัดโดยให้คะแนนเป็น 3 ระดับ ดังนี้

น้อย	ให้ค่าคะแนนเท่ากับ	1
ปานกลาง	ให้ค่าคะแนนเท่ากับ	2
มาก	ให้ค่าคะแนนเท่ากับ	3

ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลการมีส่วนร่วมโดยชุมชนท้องถิ่น ในแต่ละประเด็นดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการประชุม
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
4. การมีส่วนร่วมในการรับผล
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สำหรับเครื่องมือในตอนที่ 3 ที่ใช้วัดระดับการเข้ามาจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น ผู้ศึกษาใช้ระบบการวัดโดยให้คะแนนในการเข้าร่วมทุกประเด็นที่กล่าวมา คือ ให้คะแนนตามจำนวนครั้งที่เข้าร่วม ส่วนการไม่เข้าร่วม มีค่าคะแนนเท่ากับ 0

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไข และปรับปรุงแล้ว สอบถามจากสมาชิกในแต่ละกลุ่ม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ติดต่อประสานงานแบบเป็นทางการ โดยจัดทำและส่งหนังสือราชการ พร้อมแบบสอบถามไปยัง อบต. ตำบลท่าโลน อำเภอตานสงกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อขอความร่วมมือประสานงานในการเก็บข้อมูล
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยวิธีการสัมภาษณ์ตามกลุ่มตัวอย่าง ตามที่ระบุไว้ข้างต้น

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะ และวิธีการจัดการของแต่ละกลุ่มในชุมชน
คีรีวง และสังเคราะห์ภาพรวมการจัดการด้านการท่องเที่ยวของคีรีวงทั้งชุมชน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้นำมาจัดลำดับ และนำเสนอผลการศึกษา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของชุมชนที่ศึกษา
 - 1.1 ลักษณะทางกายภาพ
 - 1.2 ลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรม
 - 1.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ
 - 1.4 ลักษณะทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน
2. ลักษณะ และวิธีการจัดการในแต่ละกลุ่ม
 - 2.1 กลุ่มออมทรัพย์
 - 2.2 กลุ่มมัคคุยม
 - 2.3 กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน
 - 2.4 ชมรมการท่องเที่ยว
3. ความคาดหวังผลประโยชน์ในการจัดการด้านการท่องเที่ยว
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยว
5. วิเคราะห์การจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยชุมชนท้องถิ่น
6. ข้อดีและข้อเสียของการจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยชุมชนท้องถิ่น

1. สภาพทั่วไปของชุมชนที่ศึกษา

ชุมชนศิริวงเป็นชุมชนเก่าแก่ ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา โดยกลุ่มทหารที่ถูกเกณฑ์ไปรบเมืองไทรบุรี ได้ชวนกันมาสร้างชุมชนแห่งนี้ขึ้น แต่เดิมชาวบ้านเรียกหมู่บ้านของตนว่า “บ้านขุนน้ำ” แต่ภายหลังได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “ศิริวง” ตามชื่อวัดที่สร้างขึ้น

ชุมชนศิริวงตั้งอยู่ในตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจุบันมีหมู่บ้านทั้งหมด 4 หมู่บ้าน ประกอบด้วยศิริวง ศิริทอง ขุนศิริ และศิริธรรม รวมมีครัวเรือนทั้งสิ้น 723 ครัวเรือน ประชากรจำนวน 2,982 คน เป็นชาย 1,469 คน หญิง 1,513 คน

1.1 ลักษณะทางกายภาพ

ชุมชนคีรีวง ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอลานสกา ประมาณ 10 กิโลเมตร และห่างจากตัวเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชประมาณ 30 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 8,200 ไร่ มีขอบเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับยอดเขาพล

ทิศใต้ ติดต่อกับเขาหอยสังข์

ทิศตะวันออกติดต่อกับ หมู่ที่ 4 บ้านสมอ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขาหลวง

เส้นทางคมนาคมที่ติดต่อเป็นถนนคอนกรีต ซึ่งสามารถเดินทางโดยรถยนต์ จักรยานยนต์ หรือรถโดยสารประจำทางที่วิ่งตั้งแต่ตัวจังหวัดนครศรีธรรมราชไปจนถึงชุมชนคีรีวง (ค่าโดยสารรถประจำทางประมาณ 15-20 บาท)

ชุมชนคีรีวง ตั้งอยู่บนที่ราบเชิงเขา มีภูเขาล้อมรอบ ซึ่งประกอบด้วย เขายอดพล เขาหอยสังข์ เขาริงโร และเขาหลวง อยู่ในเขตภูมิอากาศแบบป่าเมืองร้อน มีความชื้นสูง มีลมมรสุมพัดผ่านถึง 2 ฤดู และอยู่ในเขตพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ทำให้ชุมชนคีรีวงมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีพืชพรรณ ไม้نانาชนิด และเป็นที่มาของการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของชุมชนคีรีวง

ห่างจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชไปทางทิศตะวันตก จากท่าหลวงหมายเลข 4015 สาย นครศรีธรรมราช-ลานสกา

1.2 ลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรม

ประชากรของชุมชนคีรีวงส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น มีความเป็นเครือญาติสูง มีการอพยพย้ายถิ่นบ้าง แต่จะเป็นในลักษณะย้ายตามครอบครัวไป ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน นั้นมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมาก โดยมีกลุ่มตระกูลใหญ่และเก่าแก่ ซึ่งถือเป็นตระกูล บรรพบุรุษของชุมชนคีรีวง ได้แก่ ตระกูลศรีงจิตร, ดิ่งเพชร, สุกใส, ประพัฒน์, จะระนิล, ธวัชกาญจน์ และสุชลจิตร โดยที่ตระกูลเหล่านี้ได้แต่งงานเกี่ยวโยงกัน ทำให้มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง

ประชากรส่วนใหญ่ ร้อยละ 99 นับถือศาสนาพุทธ ที่เหลือร้อยละ 1 นับถือศาสนาอิสลาม จึงทำให้วัดคีรีวงเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางศาสนาต่างๆ เป็นประจำ ได้แก่ งานทำบุญอาบน้ำคนแก่ (บุญเดือน 5, สงกรานต์) งานบุญเจ้าพระยา (บุญเดือน 8) งานบุญวันสารท (บุญเดือน 10) และงานบุญออกพรรษา (บุญเดือน 11)

นอกจากความใกล้ชิดกันในกลุ่มเครือญาติแล้ว ภูมิปัญญาทางธรรมชาติดังกล่าวที่เกิดขึ้นหลายครั้งในชุมชนคีรีวง ก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้คนภายในชุมชนร่วมมือร่วมใจกันอย่างเหนียว

แน่น เพื่อแสดงให้เห็นถึงพลังที่มีอยู่ของคนในชุมชนต่อสู้ร่วมกันจนกอบกู้คิริวงจากอุทกภัย จนกระทั่งสามารถสร้างบ้านเรือน สวนผลไม้ และชุมชนขึ้นมาใหม่ได้ กระทั่งในปัจจุบันชาวบ้านรู้สึก รัก และหวงแหนชุมชนคิริวงของตนเองยิ่งนัก ทั้งยังมีความภาคภูมิใจในตัวบรรพบุรุษของตนเองที่ ก่อตั้งชุมชนคิริวงขึ้น และสามารถพาคิริวงผ่านปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ซึ่งทำให้ชุมชนคิริวงเป็น “ชุมชนตัวอย่าง” และเป็นชุมชนในพื้นที่อีกชุมชนหนึ่งที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

1.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

อาชีพหลักของชุมชนคิริวง คือ การเกษตรกรรมบนพื้นที่เชิงเขาในรูปแบบของสวนผสม ผศานที่เรียกว่า “สวนสมรม” ซึ่งเป็นการปลูกพืชหลายๆ ชนิดไว้ในแปลงเดียวกัน มีประโยชน์คือ ต้นไม้จะเกื้อกูลกันเอง ทำให้ไม่เกิดโรคระบาดร้ายแรง และไม่ต้องดูแลรักษามากนัก โดยผลผลิตที่ได้จากสวนสมรม จะถูกนำไปขายต่อให้แก่พ่อค้าคนกลาง ซึ่งเป็นคนในชุมชนเอง รวบรวมผลผลิตของชุมชนแล้วนำไปขายต่อที่ตลาดหัวอิฐในตัวเมืองนครศรีธรรมราช ทำให้ชาวคิริวงมีงานทำเกือบตลอดทั้งปี ซึ่งจะมีช่วงว่างจากการผลิตประมาณ 3 เดือน ชาวบ้านในชุมชนคิริวงก็จะรวมกลุ่มกันทำอาชีพเสริม เช่น การแปรรูปผลผลิต การจัดทำสินค้าพื้นบ้าน การแปรรูปสมุนไพร การถนอมอาหาร บ้างก็ไปรับจ้างขายหญ้า เก็บผลผลิต ซ่อมแซมแปลง ซึ่งเป็นงานที่ทำต่อเนื่องในสวนสมรม

รายได้ของชาวคิริวง ขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งถ้าปีใดราคาผลผลิตทางการเกษตรมีราคาสูง รายได้ก็จะมีมาก ในทางกลับกันหากปีใดราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ รายได้ของชาวบ้านก็จะน้อยลงเช่นกัน

ส่วนรายจ่ายที่ชาวบ้านในคิริวงต้องใช้จ่ายส่วนมาก ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าเล่าเรียนบุตร ค่า นุ้ย ยาฆ่าแมลง และซื้อพันธุ์ไม้ ในบางครั้งเมื่อเกิดการขาดทุนในเรื่องรายรับไม่เพียงพอกับรายจ่าย ชาวบ้านสามารถกู้ยืมเงินจากกลุ่มออมทรัพย์ที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ เพื่อมาแก้ไขปัญหาด้านการเงิน ได้

1.4 ลักษณะทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน

คิริวงเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนที่ราบเชิงเขาและอยู่ในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ทำให้เป็นแหล่งพื้นที่ที่มีทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก นิยมการทำสวนแบบ “สวนสมรม” ซึ่งปลูกพืชนานาชนิด และไม่นิยมใช้สารเคมีต่าง ๆ ในการเพิ่มผลผลิต จึงส่งผลให้คุณภาพของดินยังคงความอุดมสมบูรณ์อย่างครบถ้วน และในส่วนของแหล่งน้ำที่เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำลำธารก็ปราศจากสารเคมีที่จะทำลายระบบนิเวศ ทำให้สัตว์น้ำมีความ

อุดมสมบูรณ์ตามไปด้วย ชาวบ้านจะทำการจับสัตว์น้ำขนาดที่ต้องการเท่านั้น และมีการประกาศห้ามจับสัตว์น้ำบริเวณหน้าวัดอีกด้วย

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนก็มีความอุดมสมบูรณ์อย่างมาก ส่งผลให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด ซึ่งเป็นผลมาจากการดูแลรักษาของชุมชนเองทั้งในอดีตและปัจจุบัน ในส่วนของอนาคตก็น่าจะคงความอุดมสมบูรณ์ไว้เช่นนั้นได้ เนื่องจากมีการจัดฝึกอบรมให้ชาวบ้านและเยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับการรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การป้องกันไฟป่า การอนุรักษ์พันธุ์ไม้ และการขุดลอกคูคลอง เพื่อป้องกันการพังของตลิ่ง

กล่าวโดยสรุป ทรัพยากรธรรมชาติส่วนใหญ่ในชุมชนที่ถึงความสวยงามและอุดมสมบูรณ์อยู่ได้นั้น เกิดจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ ประการแรกเกิดจากธรรมชาติที่สร้างสมอย่างลงตัวมาตั้งแต่ในอดีต ประการที่สองคือ ชาวชุมชนที่ริเริ่มวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติมาอย่างช้านาน ทำให้พวกเขามีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ จึงไม่คิดที่จะทำลาย และช่วยกันบำรุงรักษาตลอดจนมีวิธีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

2. ลักษณะ และวิธีการจัดการในแต่ละกลุ่ม

2.1 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

2.1.1 ความเป็นมาของกลุ่ม

เริ่มแรกกลุ่มออมทรัพย์ฯ ความเป็นมาเกิดจากการที่คนภายในชุมชนเกิดความขัดสนในเรื่องเงินทอง เมื่อประสบปัญหาในเรื่องนี้ก็จะทำการกู้ยืมเงินจากนายทุน โดยใช้ที่ดินของตัวเองค้ำประกัน เมื่อถึงคราวที่จะส่งเงินคืนเขาแต่ไม่มี ก็จะทำให้ที่ดินนั้นถูกยึดไป และขาดที่ดินทำมาหากิน ในการกู้เงินนอกระบบนี้ยังต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูงมาก จึงรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหานี้ โดยหวังที่จะพึ่งระบบสหกรณ์ แต่แล้วก็เกิดความล้มเหลวขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง คือคณะกรรมการของสหกรณ์ไม่มีความซื่อสัตย์ จึงทำให้การแก้ไขปัญหาไม่ได้ผล และมาลงตัวอยู่ที่กลุ่มออมทรัพย์ฯ เริ่มแรกเกิดจากคนเพียง 4-5 คน ชักจูงเพื่อนบ้านใกล้เคียง และคนสนิทเพื่อให้มาเป็นสมาชิกร่วมกัน โดยการก่อตั้งครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2523 มีสมาชิกทั้งสิ้น 51 คน โดยได้รับการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน ในเริ่มแรกสมาชิกจะต้องส่งเงินสังจะ คนละ 25-50 บาทต่อเดือน ในปีแรกมีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 35,000 บาท จะต้องส่งเงินทุกๆ วันที่ 6 ของเดือน ในปัจจุบัน มีสมาชิกทั้งสิ้น 2,000 คน มีเงินทั้งหมด 22,000,000 บาท เงินสังจะตั้งแต่ 100-4,000 บาท สมาชิกต้องเป็นคนในชุมชนที่ริเริ่มเท่านั้น เพราะอยู่กันอย่างเครือญาติ และมีการตรวจสอบกันอย่างทั่วถึง

2.1.2 วิธีการสรรหาคณะกรรมการในแต่ละฝ่าย

ประธาน รองประธาน และเหรัญญิก ได้มาจากการออกเสียงเลือกตั้ง โดยใช้วิธีการยกมือ เพื่อความสะดวก และรวดเร็ว ส่วนเลขานุการได้จากการสรรหาผู้เหมาะสม คณะกรรมการในแต่ละฝ่ายได้จากการเลือกตั้งเช่นเดียวกัน และไปหาผู้ร่วมงานกันเอง ประธานและคณะกรรมการจะอยู่ในวาระ 1 ปี จากการสอบถามสมาชิกของกลุ่มถึงประธาน และคณะกรรมการที่ต้องการ ส่วนใหญ่เห็นว่าควรเป็นคนที่ไว้ใจได้ ซื่อสัตย์ มีความสามารถ มีเวลาว่าง

2.1.3 การวางแผนภายในกลุ่ม

การวางแผนด้านบุคลากร ส่วนใหญ่เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม คือจะร่วมกันทำงานไม่ว่าจะอยู่ในหน้าที่ ในฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก็จะช่วยกันทำงาน เพื่อให้กลุ่มไปรอด และเป็นที่พักพิงของสมาชิกภายในกลุ่มได้ โดยกลุ่มจะเน้นอีกอย่างหนึ่งคือ ความเสมอภาคของสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งจะสามารถตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการและประธานในแต่ละฝ่ายได้ ส่วนการดำรงตำแหน่งต่างๆ ในกลุ่มออมทรัพย์ฯ ต้องการที่จะหาคนใหม่ๆ เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ดูบ้าง เพราะต้องการให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่มของตัวเอง ซึ่งในบางครั้ง สมาชิกภายในกลุ่มของตัวเองมีลักษณะเป็นคนขี้อาย หรือไม่กล้าแสดงออก ก็พยายามที่จะชักชวนให้มาเป็นคณะกรรมการ และเปิดโอกาสให้ทุกคนเรียนรู้งานภายในกลุ่มร่วมกัน ส่วนในเรื่องของอนาคตกลุ่มยังเล็งเห็นความสำคัญของคนรุ่นใหม่ และยังรวมไปถึงกลุ่มเยาวชน ต้องการที่จะแสวงหาผู้นำที่เป็นคนรุ่นใหม่ โดยผู้นำที่มีอายุแล้ว จะทำหน้าที่คอยเป็นที่เลี้ยง และคอยตั้งเกตุอยู่ห่างๆ จากการสัมภาษณ์ประธาน และคณะกรรมการ เขาให้ความเห็นว่า ยินดีที่จะเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนเข้ามาเป็นผู้นำกลุ่มได้ โดยตัวเองจะไม่ยึดติดกับตำแหน่งของตน

2.1.4 การทำกิจกรรมภายในกลุ่ม

- 1) รับฝากเงินสังจะ
- 2) ให้สมาชิกกู้ยืมเงิน
- 3) ให้สวัสดิการแก่สมาชิกและชุมชน
- 4) ทำธุรกิจชุมชน

กิจกรรมที่ต้องใช้ทุนต่างๆ

- 1) ทุนสำรอง เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงของกลุ่ม
- 2) ทุนขยายงาน เพื่อไว้ปรับปรุงอาคาร สำนักงาน จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ของกลุ่ม
- 3) ทุนสาธารณณะ เพื่อใช้พัฒนาหมู่บ้านในชุมชนศิรีวง
- 4) ทุนสวัสดิการ เพื่อใช้เป็นทุนการรักษาพยาบาลเบื้องต้นแก่สมาชิก
- 5) ทุนการศึกษา เพื่อให้ทุนแก่นักเรียนที่เรียนดีในชุมชน
- 6) ทุนการศึกษาดูงาน เพื่อเป็นทุนในการไปศึกษาดูงานของกลุ่ม

- 7) ทุนเยาวชน มีไว้สนับสนุนกิจกรรมของเยาวชนในชุมชนศิรีวง
- 8) ทุนผู้สูงอายุ ให้แก่ผู้สูงอายุขาดบุตรหลานเลี้ยงดู
- 9) เฉลี่ยคืน ให้แก่สมาชิกผู้ที่ส่งเงินกู้ชำระคืนดี

กิจกรรมภายในอนาคต

- 1) แลกเปลี่ยน เรียนรู้การทำงานของกลุ่มกับชุมชนใกล้เคียง
- 2) จะมีการจัดตั้งร้านค้าในนามของกลุ่มออมทรัพย์
- 3) ส่งเสริมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ โดยให้เงินกู้ในอัตราที่พิเศษ

2.1.5 การประสานงานของกลุ่ม

1) การประสานงานภายในกลุ่ม ประธานฯ คณะกรรมการในแต่ละด้านจะเป็นคนประสานงานไปยังสมาชิกภายในกลุ่ม โดยจะใช้วิธีการบอกกล่าวซึ่งกันและกัน อาศัยว่า ใครอยู่บ้านใกล้เคียงกัน และมีความสนิทสนมกัน ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว คนภายในชุมชนศิรีวงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในกรณีที่มีปัญหาใด ๆ ที่เป็นเรื่องเร่งด่วน ก็จะมีการนัดหมายกัน โดยจะบอกกล่าวไปตามสายงานของตัวเอง และเมื่อต้องการความช่วยเหลือในการทำงานร่วมกันของสมาชิก ก็จะมีการประกาศเป็นวิทยุเสียงตามสาย เพื่อบอกกล่าวให้สมาชิกรับรู้โดยทั่วกัน

2) การประสานงานภายนอกกลุ่มแต่ในชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ฯเป็นที่ตั้งของศูนย์ประสานงานชุมชนชั่วคราว และมีเจ้าหน้าที่คอยช่วยเหลือในการประสานงานไปยังกลุ่มต่าง ๆ โดยกลุ่มออมทรัพย์ฯ เปรียบเสมือนเป็นกลุ่มแม่ กลุ่มออมทรัพย์ฯเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกมากที่สุด เมื่อภายในชุมชนต้องการที่จะประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ หรือต้องการขอความร่วมมือจากคนภายในชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ฯจึงมีความเหมาะสมที่สุดที่จะทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์เรื่องราวต่าง ๆ ภายในชุมชนเพราะ สมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ฯจะต้องนำเงินมาส่งให้กลุ่มทุกวันที่ 6 ของเดือน ส่วนในเรื่องของปัญหาที่ชุมชนศิรีวงประสบ กลุ่มออมทรัพย์ฯซึ่งเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด ก็จะทำการเปิดประชุม และเชิญตัวแทนสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ให้เข้าร่วมประชุม และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

2.1.6 การจัดงบประมาณของกลุ่ม

รายได้ของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ส่วนใหญ่รับเงินจากดอกเบี้ยของเงินกู้ที่สมาชิกกู้ยืมจากกลุ่มไป เงินของกลุ่มออมทรัพย์ฯมีเพิ่มขึ้นจากเริ่มแรก มีประมาณ 35,000 บาท จนมาในปัจจุบันมีเงินประมาณ 22,000,000 บาท โดยกำไรสุทธิในแต่ละปี มีประมาณ 2,000,000 บาท ซึ่งเป็นทุนของชุมชนตัวเอง และคนภายในชุมชนทำหน้าที่ในการจัดการ และดูแลผลประโยชน์ร่วมกัน ตัวอย่างการจัดสรรงบประมาณในปี พ.ศ. 2542

ปันผล	1,575,182	บาท
ทุนสำรอง	46,219	บาท
ทุนขยายงาน	23,109	บาท

ทุนสาธารณประโยชน์	69,328	บาท
ทุนสวัสดิการ	277,320	บาท
ทุนการศึกษา	9,243	บาท
ทุนศึกษาดูงาน	13,865	บาท
ทุนผู้สูงอายุ	13,865	บาท
ทุนเยาวชน	9,243	บาท
เฉลี่ยคืน	2,227	บาท
ของขวัญ	16,000	บาท

2.1.7 การประเมินผลงานของกลุ่ม

โดยกลุ่มจะเปิดประชุมใหญ่ปีละ 1 ครั้ง ในช่วงเดือนธันวาคม เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน โดยให้คณะกรรมการในแต่ละฝ่ายสรุป และประเมินผลงานของตัวเอง นำเสนอในที่ประชุม ในส่วนของการทำงาน ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานในบางครั้ง การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จำเป็นที่จะต้องแก้ไขกฎเกณฑ์ของกลุ่ม และอาจรวมไปถึงการแก้ไขข้อบังคับของกลุ่ม เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น และตอบสนองความต้องการของสมาชิกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ในขณะเดียวกัน ก็ยังคงคำนึงถึงผลประโยชน์ของกลุ่มไว้เป็นหลัก เมื่อมีการเสนอผลงานของแต่ละฝ่ายแล้ว ก็จะทำการประเมินผลร่วมกันระหว่างสมาชิก และคณะกรรมการทำงานของกลุ่ม สรุปผลการทำงานในปีนั้น ๆ รวมถึงการหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม

2.1.8 ปัญหาในการดำเนินงาน

- 1) สมาชิกไม่ส่งเงินสัจจะสม่ำเสมอ
- 2) สมาชิกบางรายเมื่อจ่ายเงินไปแล้ว ไม่ยอมส่งเงินคืน
- 3) สมาชิกบางรายส่งแต่ดอกเบี้ยย ไม่ส่งเงินต้น
- 4) สมาชิกไม่เข้าใจระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม แต่สมาชิกบางรายจ่ายเงินไปมาก เวลานำมาส่งคืนจำนวนน้อย

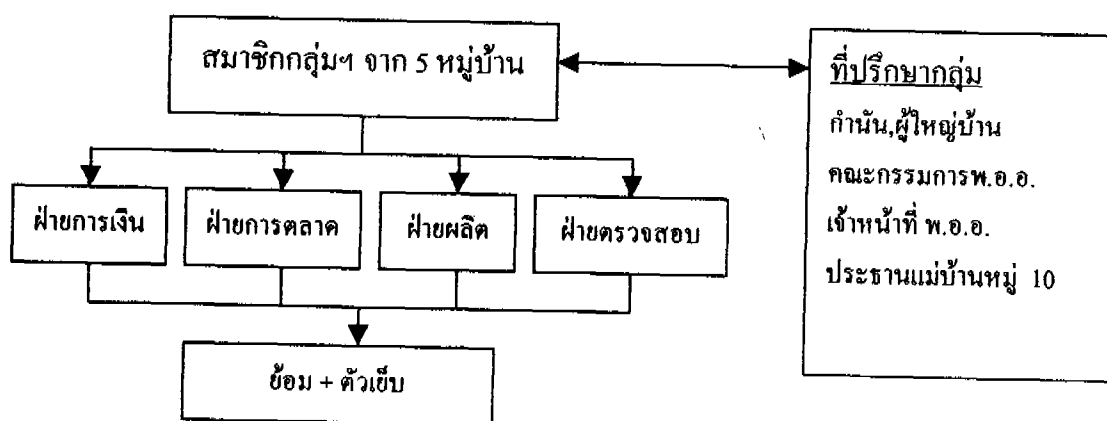
2.2 กลุ่มมัคช้อม

2.2.1 ความเป็นมาของกลุ่ม

ชุมชนศิรีวงเป็นชุมชนที่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้แรงงานของคนประกอบอาชีพเกษตรกรรมทั้งพ่อบ้านและแม่บ้าน ช่วยกันทำงานให้เสร็จภารกิจภายใน 1 วัน แรงงานในภาคเกษตรส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ใช้เป็นช่วงๆ เช่น การปลูก การใส่ปุ๋ย การดูแลรักษา และเมื่อทำภารกิจในแต่ละวันของตนเองเสร็จ จึงมีเวลาว่างมากพอที่จะประกอบอาชีพเสริม

เพื่อหารายได้เพิ่มเติมให้กับครอบครัวของตนเอง กลุ่มแม่บ้านซึ่งมีเวลาว่างมากพอจึงรวมกลุ่มกันคิดว่าตนจะปฏิบัติอย่างไรเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เริ่มแรกก็ทำการรวมกลุ่มกัน คิดกันว่าจะผลิตอะไรในกลุ่ม ซึ่งมีคนเสนอว่าน่าจะรับจ้างเย็บเสื้อผ้า ทำขนมหรือรับจ้างทำงานอื่น ๆ ดังนั้นจึงรวมกลุ่มกันไปปรึกษาเจ้าหน้าที่มูลนิธิโกมลคีมทอง เพื่อนั่งคุยพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีเจ้าหน้าที่คนหนึ่งนำเสนอการมัดย้อมผ้า เพื่อจำหน่าย เนื่องจากรู้จักคนที่มีความรู้ในเรื่องการย้อมผ้าจากกิจกรรมชาติชื่อคุณตุ๋น จึงแนะนำให้กลุ่มไปปรึกษากัน โดยผลสรุปออกมาว่าจะทำการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มแม่บ้านเอง และตัวคุณตุ๋น เริ่มจากการปฏิบัติและทดลองนำเปลือกไม้ชนิดต่างๆ มาย้อมสีผ้าและทำการมัดย้อม ตัดเย็บให้เกิดผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยก่อตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2539 มีสมาชิกเริ่มแรก 10 คน ในปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 80 คน ได้รับการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากโครงการพัฒนาอาชีพเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มูลนิธิโกมลคีมทอง

2.2.2 การจัดโครงสร้างกลุ่ม

วิธีการสรรหาคณะกรรมการในแต่ละฝ่าย

วิธีการสรรหาประธาน และคณะกรรมการในแต่ละฝ่าย ได้จากการเสนอชื่อของสมาชิกภายในกลุ่ม แล้วทำการลงคะแนนเสียงโดยใช้วิธียกมือ โดยสมาชิกให้ความคิดเห็นว่าประธาน และคณะกรรมการที่ต้องการควรมีคุณสมบัติ เช่น มีความซื่อสัตย์ มีเวลาว่าง ทุ่มเทให้กับงาน และการเสียสละให้กลุ่มอย่างแท้จริง ส่วนคณะกรรมการในแต่ละด้านพิจารณาตามความเหมาะสม และความสามารถของแต่ละบุคคลว่าควรที่จะอยู่ในแผนกไหน และควรมีหน้าที่ใดบ้างที่จะต้องรับผิดชอบงานภายในกลุ่ม

ระเบียบและข้อบังคับของกลุ่ม

1) สมาชิกต้องเป็นสตรีที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 5,8,9,10 ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีฯ

2) วันทำการของกลุ่ม วันจันทร์-วันอาทิตย์ เริ่มตั้งแต่เวลา 8.00-17.00 น.

3) สมาชิกต้องสะสมเงินสัจจะออมทรัพย์กับกลุ่ม เดือนละ 50 บาท

4) สมาชิกต้องรับผิดชอบตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเคร่งครัด

5) บุคคลที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มได้จะต้องผ่านการทดลองงานในระยะเวลา 2 เดือน โดยไม่ได้รับค่าตอบแทน

6) การขอลาหยุดต้องแจ้งให้ประธานทราบก่อนล่วงหน้า 1 วัน ในแต่ละครั้งการขาดงานไม่ควรเกินครั้งละ 3 วัน

7) สมาชิกที่ขาดงานเกิน 2 สัปดาห์ จะถือว่าขาดจากการเป็นสมาชิกภาพของกลุ่ม

8) เวรแต่ละวันมีหน้าที่ในการจำหน่าย และดูแลความเรียบร้อยภายในกลุ่ม

9) สมาชิกจะต้องทำกิจกรรมกับกลุ่มไม่น้อยกว่า 12 ครั้ง/เดือน ถ้าไม่ครบ 12 ครั้ง/เดือน จะถูกตัดสิทธิ์จากค่าตอบแทน 2 % จากยอดขายประจำเดือน

2.2.3 การวางแผนภายในกลุ่ม

1) การวางแผนด้านการตลาด ส่งขายตามท้องตลาดภายในจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดใกล้เคียง วางสินค้าตามโรงแรมต่างๆ โชนในเขตภาคใต้ ได้แก่ เกาะสมุย ภูเก็ต กระบี่ ครั้ง ในส่วนของกรุงเทพมหานคร วางขายในร้านวรวิทย์สวนจตุจักร และขายตามงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเกี่ยวกับศิลปะ-หัตถกรรมพื้นบ้าน มีการแสดงการมัดย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ และภายในชุมชนมีสินค้าวางขายภายในอาคารของกลุ่ม เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว ในอนาคต ทางกลุ่มจะมีการติดต่อกับบริษัท ที่ค้าขายเกี่ยวกับเรื่องเสื้อผ้า โดยกลุ่มจะเป็นผู้ผลิตแล้วให้บริษัทเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือด้านการตลาด เพื่อเพิ่มยอดขายและนำรายได้เข้าชุมชน นอกจากตลาดภายในประเทศแล้ว ทางกลุ่มยังมีความต้องการที่จะขยายการจำหน่ายสินค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้านอีกทางหนึ่งด้วย

2) การวางแผนด้านบุคลากร โดยกลุ่มจะพยายามทำให้สมาชิกทุกคนเข้าใจกิจกรรมของกลุ่มในทุก ๆ เรื่อง โดยจะให้สมาชิกภายในกลุ่มสามารถปฏิบัติงานได้ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นมัดย้อม, ขาย, ให้ข้อมูล และคัดเย็บ ในส่วนของผู้นำภายในกลุ่ม พยายามที่จะหาผู้นำใหม่ ๆ ขึ้นมาเสริมแทนผู้นำคนเดิมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการและการผลิต และต้องการเพิ่มจำนวนสมาชิกเพื่อที่จะตอบรับการสั่งสินค้าเพิ่มในอนาคตต่อไป ส่วนในด้านของการทำบัญชี ได้เปิดรับนักศึกษาที่มีความรู้ด้านบัญชี โดยผ่านการคัดเลือกจากสมาชิกภายในกลุ่ม ในส่วนของการเพิ่มจำนวนสมาชิก

จะเพิ่มหมู่ 4 ขึ้นมาจากที่เคยรับสมาชิก 5, 8, 9, 10 และจะมีเงินบำเหน็จให้แก่สมาชิกที่ทำงานครบ 10 ปีบริบูรณ์

2.2.4 การทำกิจกรรมภายในกลุ่ม

1) ทำการมัดข้อมผ้าด้วยสิริธรรมชาติ เช่น ข้อมด้วยสีของแก่นขนุน สะตอ ลูกเนียง หูกวาง แขนหูลุมพอ โดยลวดลายขึ้นอยู่กับวิธีการมัดของแต่ละบุคคลว่าต้องการลายใด

2) ทำการแปรรูปจากผ้าที่ทำการมัดข้อมแล้ว ด้วยวิธีการตัดเย็บเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น กางเกง เสื้อ กระเป๋า หมวก ชุดนอน ฯลฯ

3) มีการวางขายสินค้าภายในอาคารของกลุ่ม และมีการสาธิตการมัดข้อมผ้าด้วยสิริธรรมชาติ และให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว และผู้สนใจ

กรรมวิธีในการมัดสิริธรรมชาติ

1) นำเปลือกไม้, ใบ, ผล, มาสกัดน้ำสีโดยการบด สับ ให้ละเอียดแล้วนำไปต้มจนเดือดใช้ระยะเวลาประมาณ 1 วัน

2) นำผ้าฝ้าย ชักด้วยน้ำสะอาด และขจัดไขมันให้หมด โดยการต้มกับผงซักฟอกหรือแช่น้ำไว้ประมาณ 1 คืน

3) นำผ้าที่ซักจนสะอาดแล้ว มามัดลายตามความต้องการ โดยจะต้องมัดให้แน่น

4) นำผ้าที่มัดลายเรียบร้อยแล้ว ไปต้มในน้ำสี โดยต้มทิ้งไว้ประมาณ 30-60 นาที แล้วนำไปซัก

5) นำผ้าไปล้างในน้ำสะอาดอีกครั้ง ถ้าสีพึงพอใจแล้วจึงไปแกะลาย แต่ถ้ายังได้สีที่ไม่ตรงกับความต้องการ ก็นำไปต้มในน้ำสีใหม่อีกครั้ง

6) นำผ้าที่แกะลายเรียบร้อยแล้ว ตากไว้ในที่ร่ม

สีและที่มาของสี

1) หูกวาง	ให้สี	เหลืองอมเขียว
2) มังคุด	ให้สี	สีส้ม กับชมพู
3) เพกา	ให้สี	เขียวเข้ม
4) ลูกเนียง	ให้สี	น้ำตาลเข้ม
5) สะตอ	ให้สี	เทา
6) แกนขนุน	ให้สี	เหลืองสด
7) แขนหูลุมพอ	ให้สี	น้ำตาลอ่อนๆ

จุดเด่นของกิจกรรม

1) ผลิตภัณฑ์ที่ได้เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสิริธรรมชาติ ไม่มีอันตรายต่อสุขภาพผิว ขั้นตอนในการข้อมปราศจากสารเคมีต่าง ๆ

2) ดีสวย ไม่ฉูดฉาด และมีสีไม่ซ้ำกัน ความเข้มและความจางของสีขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น ฤดูในการผลิต คุณภาพของเนื้อไม้ ฯลฯ

3) กรรมวิธีในการย้อม มีความยุ่งยาก ซับซ้อน และต้องใช้เวลาานาน ผ้ามัดย้อมเป็นงานฝีมือมีความละเอียดอ่อนในการปฏิบัติ

4) ใช้ต้นทุนในการผลิตไม่สูงมากนัก เพราะปัจจัยในการผลิตหลาย ๆ อย่างมีอยู่แล้วในชุมชน

2.2.5 การประสานงานของกลุ่ม

1) การประสานงานภายในกลุ่ม ทุกคนจะมารวมกลุ่มกันเพื่อผลิตผ้ามัดย้อมทุกวัน ไม่มีวันหยุด โดยกลุ่มจะมีอาคารไว้สำหรับให้สมาชิกมัดผ้าก่อนนำไปย้อมสีธรรมชาติ ทำกิจกรรมร่วมกันที่กลุ่มจัดหาพื้นไว้ให้ โดยสมาชิกจะมีการพูดคุยในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกันอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นเรื่องงาน เรื่องครอบครัว และเรื่องต่างๆ อีกมากมาย และเมื่อกลุ่มต้องการที่จะขอความร่วมมือ หรือขอความคิดเห็นใด ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารงานภายในกลุ่ม หรือเรื่องอื่น ๆ ก็สามารถทำได้เลยโดยสะดวก ยกตัวอย่างเช่น เมื่อนักท่องเที่ยวแจ่งมาล่วงหน้าว่าจะมาศึกษาดูงานที่กลุ่ม ประธานจะทำหน้าที่บอกให้สมาชิกทราบล่วงหน้าเพื่อเตรียมการในเรื่องต่าง ๆ

2) การประสานงานภายนอกกลุ่มแต่อยู่ในชุมชน ในชุมชนศรีวังจะมีศูนย์ประสานงานของชุมชน โดยจะมีเจ้าหน้าที่ชื่อคุณตา ทำหน้าที่รับเรื่องราวต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น เมื่อมีคนมาดูงานในลักษณะของการทัศนศึกษา หรือมาร่วมกันเป็นหมู่คณะก็จะมาแจ่งให้กลุ่มมัดย้อมทราบ เพื่อทำการเตรียมการต้อนรับ และเมื่อมีปัญหาในเรื่องใด ๆ แแต่อยู่ภายในชุมชน ก็จะมีการแจ่งให้ที่ประชุมทราบ เมื่อชุมชนศรีวังมีปัญหาใด ๆ หรือต้องการขอความร่วมมือจากกลุ่ม ก็จะส่งตัวแทนกลุ่มเข้าไปรับฟัง และเสนอแนะความคิดเห็นในที่ประชุมของชุมชน เพื่อที่จะนำกลับมา และเล่าให้สมาชิกของตัวเองฟัง และปฏิบัติในโอกาสต่อไป

3) การประสานงานภายนอกชุมชน โดยมีการประสานงานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เมื่อมีงานแสดงสินค้าที่เกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้าน หรืองานฝีมือ กลุ่มก็จะนำผลงานไปแสดงตามที่ได้รับการติดต่อมา มีการประสานงานกับพัฒนากรภายในอำเภอ เพื่อขอคำชี้แนะบางประการ และในโอกาสที่โครงการวิทยากรเพื่อเผยแพร่ความรู้ในด้านการมัดย้อมด้วยสีธรรมชาติทางกลุ่มก็จะจัดส่งสมาชิกที่มีความสามารถไป ในส่วนของการประสานงานร้านค้า ก็จะมีการติดต่อกับกลุ่มร้านค้าต่าง ๆ ว่าต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใด หรือสินค้าใดที่อยู่ในความต้องการของตลาด

2.2.6 การจัดงบประมาณกลุ่ม

1) ที่มาของงบประมาณและเงินสนับสนุน ในการก่อตั้งครั้งแรก กลุ่มได้รับเงินสนับสนุนจากสถานทูตออสเตรเลียเป็นเงิน 25,000 บาท โดยผ่านทางมูลนิธิโกมลคีมทองที่ช่วย

ประสานงานระหว่างกลุ่มกับสถานทูต ต่อมาเมื่อประกอบกิจการได้สักระยะหนึ่ง ก็ได้รับเงินสนับสนุนจากอุตสาหกรรมจังหวัดช่วยเหลือในเรื่องของการสร้างอาคารเพื่อใช้เป็นี่ทำงานของกลุ่ม ภายหลังจากได้รับเงินสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน เพื่อใช้ในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ เป็นเงิน 31,000 บาท ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 500,000 บาท

2) รายได้-รายจ่ายในการดำเนินงานของกลุ่ม การแบ่งกำไรที่ได้จากผลิตภัณฑ์ผ้ามัคชัยมสิธรรมชาติ โดยกลุ่มจะทำการแบ่งเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

- แบ่งให้สมาชิก 60 %
- เป็นทุนหมุนเวียน 30%
- คืนให้แก่ชุมชน 10 %

รายจ่ายที่กลุ่มต้องเสียทั้งหมด

- ค่าแรงงานประมาณ 130,000 บาทต่อเดือน
- ค่าเชื้อเพลิง 8,000-10,000 บาทต่อเดือน
- ค่าวัสดุต่าง ๆ ประมาณ 50,000 บาทต่อเดือน

รายได้จากกิจกรรมภายในกลุ่ม ได้รายรับจากการขายผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ ประมาณ 300,000 บาทต่อเดือน จะเก็บเงินจากลูกค้าโดยวิธีการโอนเงินในชื่อบัญชีของกลุ่ม และจะฝากไว้ในกลุ่มออมทรัพย์ โดยใช้ชื่อกลุ่มเช่นกัน กำหนดให้กลุ่มมีเงินสดเก็บไว้ได้ไม่เกิน 10,000 บาท เพื่อที่จะใช้หมุนเวียน และเป็นทุนสำรองต่าง ๆ

2.2.7 การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม

การประเมินผลการดำเนินงานภายในกลุ่มมัคชัยม โดยผู้ศึกษานำเสนอไปตามข้อมูลที่ศึกษามาเกี่ยวกับการประเมินผลภายในกลุ่ม โดยสมาชิกภายในกลุ่มได้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการประเมินผล แต่ผู้ศึกษาได้สังเกตและพิจารณาแล้วว่ามี การประเมินผลในหลาย ๆ เรื่อง แต่เป็นการพูดคุยกันอย่างไม่เป็นรูปแบบที่แน่นอน อาทิเช่น มีการตรวจสอบคุณภาพของชิ้นงานโดยร่วมกันดู และหาข้อบกพร่อง พยายามที่จะหารูปแบบใหม่ๆ เข้ามาเสริมเพื่อให้ชิ้นงานดูทันสมัย และเป็นที่ต้องการของตลาด โดยกลุ่มเองยังคำนึงถึงคุณภาพของสีและพยายามที่จะหาสิ่งใหม่ ๆ ทดลองร่วมกัน มีการพูดคุย ประเมินผลงานของตนเองและเพื่อนร่วมงานเป็นประจำ ในส่วนของการประเมินผลอย่างมีลักษณะที่ถูกต้อง สมาชิกภายในกลุ่มให้ข้อมูลว่า จะมีการประเมินผลงานอย่างจริงจังภายในสิ้นปี 2545

2.2.8 ปัญหาในการดำเนินงาน

1) ในบางครั้งความต้องการของตลาดมีมาก แต่ทางกลุ่มไม่สามารถผลิตสินค้าได้ทัน เพราะเป็นงานฝีมือ

- 2) ไม่มีการจัดสต็อกสินค้าที่ถูกต้อง จึงทำให้ไม่ทราบจำนวนของผลิตภัณฑ์ เมื่อมีผู้โทรศัพท์มาสอบถาม เพราะต้องการซื้อในจำนวนมาก ๆ ทางกลุ่มไม่สามารถตอบคำถามได้
- 3) ปังจัยการผลิตบางตัวใช้แล้วหมดไป เช่น เปลือกไม้บางชนิดที่หายาก
- 4) กลุ่มยังขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการทำบัญชี
- 5) สีของผ้าไม่สม่ำเสมอ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฤดูในการผลิต
- 6) อยากรลดรายจ่ายในการซื้อผ้าที่จะนำมาย้อมสีธรรมชาติ
- 7) มีการลอกเลียนแบบกรรมวิธีในการผลิต ทำให้ยอดขายลดลง
- 8) บางครั้งมีการเสนอซื้อเข้ามา สมาชิกในกลุ่มยังขาดการจัดการที่ถูกต้อง
- 9) ต้องการสมาชิกเพิ่มขึ้น เพื่อผลิตสินค้าให้ทันกับความต้องการของตลาด

2.3 กลุ่มหัตถกรรมจักสาน

2.3.1 ความเป็นมาของกลุ่ม

กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน เกิดขึ้นจากการมองเห็นสิ่งที่มีอยู่แล้วภายในชุมชนของตัวเอง เพื่อพัฒนาขึ้นให้เป็นอาชีพเสริมโดยรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตสินค้าประเภทงานฝีมือต่าง ๆ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่คนภายในครอบครัวและชุมชนของตัวเอง ชุมชนศิรีวงเป็นชุมชนหนึ่งที่มีความสามารถในด้านการผลิตเครื่องใช้ไม้สอยภายในครัวเรือน โดยในอดีตที่ผ่านมามีการทำเครื่องใช้ภายในครัวเรือนอยู่แล้ว แต่เป็นการทำเพื่อใช้เพียงอย่างเดียว ต่อมาในปัจจุบันต้องการที่จะพัฒนาให้มาเป็นในรูปแบบของการผลิตเพื่อใช้และผลิตเพื่อขายด้วย ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง และที่สำคัญต้องการที่จะรักษาภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไว้มิให้สาบสูญไป ปังจัยในการผลิตส่วนใหญ่เป็นของที่มีอยู่แล้วภายในชุมชน โดยการนำมาคิด จักสาน ถักทอ ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถจำหน่ายได้ และต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่ามากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งการจัดตั้งของกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน เริ่มแรกได้รับการสนับสนุนจากผู้นำที่มีอยู่ในชุมชนมานั่งคุยกัน และหาผู้ที่สนใจและมีฝีมือในด้านการเย็บ ถัก สานและงานฝีมือประเภทต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหัตถกรรมให้แก่คนภายในชุมชน และนักท่องเที่ยว โดยกลุ่มนี้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2542 เริ่มแรกมีสมาชิกทั้งหมด 10 คน ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 22 คน

2.3.2 การจัดโครงสร้างกลุ่ม

คณะกรรมการประกอบด้วย

1. นายวีระ เชนย ประธาน
2. นายมนตรี สุริยะ รองประธาน
3. นายโสภณ แสนโยชน์ เลขานุการ

4. นายธิปไตย ศรีสินทร์ เพรญญิก

5. นายจ็ค รัตณบุญย์ กรรมการ

1) วิธีการสรรหาคณะกรรมการในแต่ละฝ่าย วิธีการสรรหาประธานและคณะกรรมการโดยใช้วิธีการเลือกตั้งจากสมาชิกภายในกลุ่ม ส่วนคณะกรรมการพิจารณาตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคลว่ามีบุคลิก และลักษณะนิสัย ความละเอียดอ่อนว่าเหมาะสมกับหน้าที่ใด โดยสอบถามจากสมาชิกภายในกลุ่มถึงประธาน และคณะกรรมการว่าควรมีลักษณะใด ซึ่งได้รับคำตอบว่าประธานและคณะกรรมการควรมีความขยันหมั่นเพียร มีความสามารถ อดทนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ไม่เอาัดเอาเปรียบ และมีความโปร่งใส ในการทำงาน ซึ่งเมื่อถามต่อไปว่ารู้สึกภูมิใจและพอใจกับคณะกรรมการชุดนี้หรือไม่ สมาชิกให้คำตอบว่า รู้สึกพอใจและภูมิใจมากกับการทำงานของประธานและคณะกรรมการชุดนี้ เนื่องจากผลงานที่ผ่านมาทำประโยชน์ให้กลุ่มได้อย่างชัดเจน

2) ระเบียบและข้อบังคับ มีการประชุม เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อสรุปการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น ยอดขายในแต่ละเดือนผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ขายได้เป็นจำนวนมาก ก็จะทำการเสนอให้สมาชิกภายในกลุ่มผลิตสินค้าประเภทนั้นๆ เพิ่มมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

1. เมื่อขายสินค้าได้ ให้หัก 30% เพื่อการจัดการและการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น กลุ่มมีค่าใช้จ่ายในเรื่องให้สมาชิกที่มาดูแลร้านค้าของกลุ่มภายในชุมชน

2. ในแต่ละปีจะคืนกำไรให้ชุมชน 10% เพื่อใช้ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ทางกลุ่มต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชน จึงเสียสละกำไรในส่วนนี้คืนให้แก่ชุมชน และทางกลุ่มเองก็ยินดีช่วยเหลือชุมชนในเรื่องต่าง ๆ อีกด้วย

3. มีการจัดเวร เพื่อไปดูแลร้านค้าที่ตั้งอยู่ภายในชุมชน

4. สินค้าที่ผลิตออกมาต้องมีคุณภาพ

5. ในการทำผลิตภัณฑ์ต้องไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6. การตั้งราคาของผลิตภัณฑ์ ขึ้นอยู่กับสมาชิกในกลุ่ม

2.3.3 การวางแผนภายในกลุ่ม

1) การวางแผนด้านการตลาด มีการวางขายภายในชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยวและคนภายในชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวที่มามากันเป็นหมู่คณะ ประธานก็จะทำการติดต่อสมาชิกของกลุ่ม ให้ออกมาสาธิตการทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้ชม เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว และเป็นการเพิ่มยอดขายอีกวิธีหนึ่งด้วย ในส่วนของการจำหน่ายนอกชุมชน โดยการวางขายตามงานแสดงสินค้าที่ลดกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภายในจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดใกล้เคียง บางครั้งทางกลุ่มได้ร่วมกับกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ภายในชุมชนที่ริวงมาออกร้านในกรุงเทพฯ อีกด้วย นอกจากนั้นทางกลุ่มยังได้รับการติดต่อจากโรงแรมที่อยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชให้มาตั้ง

แผงสินค้า โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น และทางกลุ่มก็ได้มีการสาธิตการทำผลิตภัณฑ์ให้กับแขกที่มาพักได้ชมอีกด้วย

2) การวางแผนด้านบุคลากร ในปัจจุบันทางกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน ยังได้รับความสนใจจากคนภายในชุมชนน้อยมาก จึงทำให้จำนวนสมาชิกภายในกลุ่มยังคงมีจำนวนน้อยอยู่ ในส่วนของบุคลากรที่มีอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่อยู่ในวัยสูงอายุ แต่มีฝีมือในการผลิตสินค้าต่าง ๆ ได้ดี และมีความละเอียดอ่อน โดยทางกลุ่มต้องการที่จะรับสมัครเพิ่ม เพื่อเพิ่มการผลิตในรูปแบบต่าง ๆ ให้มีความเพียงพอต่อความต้องการของตลาด ในส่วนของการวางแผนในอนาคตทางกลุ่มมุ่งที่จะให้ความรู้แก่เยาวชนภายในชุมชนที่มีความสนใจในเรื่องงานฝีมือ โดยมุ่งที่จะให้เยาวชนต่าง ๆ เหล่านี้เห็นคุณค่าของงานศิลปะ หัตถกรรมว่าสามารถประกอบเป็นอาชีพเสริมได้ และยังคงอยากที่จะรักษาภูมิปัญญาเหล่านี้ไว้ให้คงอยู่ นอกจากนี้ทางกลุ่มยังพิจารณาถึงการให้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.3.4 การทำกิจกรรมภายในกลุ่ม

สมาชิกแต่ละคนจะทำการผลิตสินค้าที่ตัวเองถนัด เพื่อที่จะรวบรวมกันมาส่งให้กลุ่ม แล้วให้กลุ่มนำออกไปจำหน่าย สินค้าที่ผลิตส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภทเครื่องใช้ภายในครัวเรือนของที่ระลึก และของชำร่วย เช่น ตะกร้า กระเช้าดอกไม้ ชะลอม กรอบรูป เสื้อ ในปัจจุบัน ทางกลุ่มได้รับงานจากกลุ่มอาชีพในชุมชนคีรีวง เช่น กลุ่มมัดข้อม ให้กลุ่มผลิตกระดุมที่ทำจากกะลามะพร้าวเพื่อนำไปใส่กระดุมเสื้อของผ้ามัดข้อม และบางครั้งก็ผลิตสินค้าอื่น ๆ ที่เป็นงานฝีมือ นำไปเป็นชิ้นส่วนในการผลิตสินค้าของกลุ่มต่าง ๆ อีกด้วย โดยสินค้าที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นพิเศษ คือ ชะลอมที่ทำจากต้นคลุ้ม เพราะมีความสวยงาม มีความทนทาน และอาจจะมีแห่งเดียวที่นิยมใช้ชะลอมที่ผลิตจากต้นคลุ้มนี้นำมาใส่ผลผลิตทางการเกษตร ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ก็ยังมีการใช้กันอยู่ทั่วไปภายในชุมชนคีรีวง

จุดเด่นของกิจกรรม

- 1) เป็นงานฝีมือ ต้องใช้เวลาในการผลิตนาน แต่ผลงานออกมาแล้ว มีคุณค่า
- 2) มีความทนทาน และมีอายุการใช้งานอย่างยาวนาน
- 3) วัสดุที่ใช้ส่วนใหญ่ มีอยู่แล้วภายในชุมชน จึงประหยัดค่าใช้จ่าย
- 4) ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ
- 5) สามารถรักษาภูมิปัญญาให้คงอยู่ และส่งต่อไปยังลูกหลานได้

2.3.5 การประสานงานของกลุ่ม

1) การประสานงานภายในกลุ่ม มีการประชุมกันเดือนละ 1 ครั้ง โดยภายในกลุ่มเองมีที่ทำงานของกลุ่มคือ บ้านของประธาน และมีที่จำหน่ายสินค้าตั้งอยู่ที่หน้าวัด โดยสมาชิกภายในกลุ่มจะนำสินค้ามาส่งที่บ้านประธานบ้าง และที่ร้านค้าบ้าง การประสานงานส่วนใหญ่ใช้วิธี

การปากต่อปาก เช่น เมื่อมีกลุ่มนักท่องเที่ยวหรือ ผู้ที่เข้ามาศึกษากิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนศิริวง ประธานจะเป็นผู้แนะนำกับสมาชิกภายในกลุ่มให้มารวมกันผลิตสินค้าเพื่อให้แขกผู้มีเกียรติได้ชมวิธีการผลิตและในคราวเดียวกันนี้ สมาชิกภายในกลุ่มก็ช่วยกันตอบคำถามของกลุ่มเหล่านี้ด้วย

2) การประสานงานภายนอกกลุ่มแต่อยู่ในชุมชน ในชุมชนศิริวงจะมีศูนย์ประสานงานของชุมชน โดยจะมีเจ้าหน้าที่ชื่อคุณตา ทำหน้าที่รับเรื่องราวต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น เมื่อมีคนมาดูงานในลักษณะของการทัศนศึกษา หรือมาร่วมกันเป็นหมู่คณะ ก็จะมาแจ้งให้กลุ่มหัตถกรรมทราบ เพื่อทำการเตรียมการต้อนรับ โดยทางกลุ่มจะบอกให้สมาชิกมารวมกันที่ร้านค้า เพื่อผลิตสินค้าให้คุณ ส่วนในเรื่องของกิจกรรมภายในชุมชน เมื่อมีการประชุมที่เกี่ยวกับชุมชน ทางกลุ่มก็จะส่งสมาชิกเข้าไปรับฟังข้อมูลต่าง ๆ และเมื่อทางชุมชนต้องการที่จะให้กลุ่มช่วยเหลือในด้านใด ทางกลุ่มก็มีความยินดีที่จะช่วยเหลืออย่างเต็มที่

3) ประสานงานภายนอกชุมชน

1) พัฒนาการอำเภอ เพื่อขอความร่วมมือในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ในเรื่องของการทำบัญชี และการจัดการภายในกลุ่ม ในบางโอกาสเมื่อทางราชการมีความสนใจที่จะให้กลุ่มไปแสดงผลงาน และออกร้าน ทางพัฒนาก็จะติดต่อมายังกลุ่มด้วย

2) โรงแรมทวินโลดส์ โดยทางกลุ่มเองได้รับการช่วยเหลือจากโรงแรมให้ไปออกร้านและสาธิตการทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ให้แก่แขกที่มาพักและผู้ที่สนใจได้ชม

3) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เมื่อมีงานแสดงสินค้าเกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้านก็จะติดต่อให้กลุ่มเดินทางไปแสดงสินค้ากับงานนั้น ๆ

4) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ให้ความรู้ในเรื่องของรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ

2.3.6 การจัดงบประมาณกลุ่ม

1) ที่มาของงบประมาณและเงินสนับสนุน ในการก่อตั้งครั้งแรก สมาชิกภายในกลุ่มได้ใช้เงินส่วนตัวของสมาชิกคนละ 200 บาท จำนวน 10 คน เป็นเงิน 2,000 บาท ต่อมาได้รับการสนับสนุนจาก กองทุนชุมชนในปี พ.ศ. 2543 เป็นเงิน 50,000 บาท โดยแบ่งให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อซื้ออุปกรณ์ และส่งใช้ภายใน 20 เดือน อีกส่วนหนึ่งใช้สร้างอาคารที่ใช้เป็นที่ทำงานของกลุ่ม อบต. ให้การสนับสนุนในเรื่องเครื่องจักรที่ใช้ในการทำงาน

2) รายได้-รายจ่ายในการดำเนินงานของกลุ่ม

- รายได้

1. หักจาก 30 % ของสินค้าที่จำหน่ายได้
2. ได้รับเงินจากคณะที่มาศึกษาดูงาน
3. สินค้าที่ร่วมกันผลิตของสมาชิก

- รายจ่าย

1. ค่าไฟฟ้า
2. ค่าอุปกรณ์
3. ค่าเช่าพื้นที่ในการออกร้าน

รายได้จากการดำเนินงานของกลุ่ม จะเห็นได้ว่ามีจำนวนน้อย โดยประธานให้เหตุผลว่า กลุ่มไม่ต้องการที่จะให้มีรายได้มากเกินไป เพราะบางครั้งอาจก่อให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งกันภายในกลุ่ม โดยกลุ่มจะเน้นที่คุณค่าของการผลิต และการทำงานร่วมกันของสมาชิก ในส่วนสำคัญต้องการที่จะรักษาภูมิปัญญาไว้

2.3.7 การประเมินผลของกลุ่ม

การประเมินผลโดยกลุ่มหัตถกรรม ส่วนมากจะอยู่ในเรื่องของรูปแบบและคุณค่าของสินค้าเป็นหลัก การประเมินผลงานคือ ดูด้วยตนเองก่อน แล้วส่งเข้ากลุ่มเพื่อที่จะจำหน่าย ซึ่งจะมีการตรวจสอบคุณภาพของผลงานจากสมาชิกด้วยกัน และคณะกรรมการเพื่อหาข้อบกพร่องอีกครั้งหนึ่ง ในส่วนของการประเมินผลการทำงานของกลุ่มก็จะทำการประเมินทุก 1 เดือน เพื่อสรุปการทำงานในแต่ละเดือนที่ผ่านมา เพื่อหาข้อผิดพลาดและทำการแก้ไขปรับปรุง ส่วนของการประเมินผลให้สมาชิกนำเสนอเรื่องในแต่ละเรื่อง เช่น ราคาของสินค้า ก็จะมีการตกลงกันว่าควรจะขายในราคาเท่าไร และจะผลิตออกมาอย่างน้อยเพียงใด มีการเพิ่มคุณภาพ และหารูปแบบใหม่ๆ เพื่อให้ขายได้มากยิ่งขึ้น และเมื่อสินค้าใดขายไม่ได้ ก็ทำการตกลงกันว่าควรจะลดราคาลงอีกหรือไม่ โดยสมาชิกจะเป็นผู้ตัดสินใจ แล้วคณะกรรมการกลุ่มจะทำการตกลงกัน และนำไปปฏิบัติต่อไป

2.3.8 ปัญหาในการดำเนินงาน

- 1) ตลาดมีมาก จนผลิตไม่ทัน เพราะเป็นงานฝีมือที่ต้องใช้เวลา
- 2) สมาชิกนัดส่งสินค้าแล้ว แต่ไม่มาส่งตามเวลา
- 3) สินค้าบางประเภทอาจไปทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
- 4) ส่วนใหญ่สมาชิกทำเป็นอาชีพเสริม จึงไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร
- 5) สมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในวัยสูงอายุ
- 6) ต้องการสมาชิกเพิ่มมากขึ้น เพื่อขยายการผลิต

2.4 ชมรมท่องเที่ยวบ้านคีรีวง

2.4.1 ความเป็นมาของชมรม

ในปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวกำลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ชุมชนคีรีวงเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีความสำคัญของการท่องเที่ยว ประกอบกับชุมชนเองมีความหลากหลายของ

ทรัพยากรธรรมชาติ และมีการดำเนินชีวิตที่อบอุ่น อยู่ร่วมกันฉันท์ญาติมิตร ชุมชนเองมีกลุ่มต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย จึงเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นชาวไทย หรือชาวต่างชาติ เดิมทีเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2531 การจัดการด้านการท่องเที่ยวถูกดำเนินการโดยกองทุนเดมส์เสียวให้เขาหลวง ต่อมา มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเพิ่มมากยิ่งขึ้น ประกอบกับงานของกองทุนเองก็มีมากขึ้น จึงมีการปรึกษากันระหว่างผู้นำชุมชน และคณะกรรมการกองทุน โดยมีผลสรุปว่า ในเรื่องของการจัดการด้านการท่องเที่ยวควรเป็นหน้าที่ของชมรมท่องเที่ยวศิริวง ส่วนกองทุนยังคงมีหน้าที่ในด้านการรณรงค์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร และการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ธรรมชาติ จากผลของการประชุมจึงมีข้อสรุปว่า ควรไปศึกษาดูงานในเรื่องของการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่ อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะ และวิธีการจัดการ โดยกลุ่มต่าง ๆ จะคัดเลือกตัวแทนของกลุ่มมากลุ่มละ 2 คน เพื่อ ไปศึกษาดูงาน พอกลับจากการศึกษาดูงานแล้ว จึงเห็นพ้องต้องกันว่า ควรมีการจัดตั้งชมรมท่องเที่ยวขึ้น เพื่อสะดวกในการจัดการและเพิ่มประสิทธิภาพในการต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยเริ่มแรกได้รับการสนับสนุนจากโครงการพัฒนาอาชีพเสริม และมูลนิธิอาสาพัฒนาสังคม ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2539 โดยมีสมาชิกเริ่มแรกจำนวน 37 คน ในปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 140 คน มีที่ทำการของกลุ่มอยู่ที่อาคารขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโลน อำเภอตานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.4.2 การจัดโครงสร้างกลุ่ม

1. คุณประจวบ	ธรรมวิจิตร	ประธาน
2. คุณจักรี	เนาว์สุวรรณ	รองประธาน
3. คุณณรงค์	ชุมสวัสดิ์	รองประธาน
4. คุณยงยุทธ	กระจ่างโลก	รองประธาน
5. คุณนิพัฒน์	บุญเพชร	เลขานุการ
6. คุณสุคนธ์	นิลสุวรรณ	เลขานุการ
7. คุณสุจินต์	เนาว์สุวรรณ	ประชาสัมพันธ์
8. คุณอุไร	ด้วงเงิน	ประชาสัมพันธ์
9. คุณสวิต	สุกใส	กรรมการ
10. คุณยงยศ	คลังเพชร	กรรมการ

1) วิธีการสรรหาคณะกรรมการในแต่ละฝ่าย วิธีการสรรหาประธานและคณะกรรมการในแต่ละฝ่าย ใช้วิธีการเสนอชื่อ และทำการยกมือเพื่อลงคะแนน ว่าใครจะเป็นคนได้รับตำแหน่งประธาน และคัดเลือกคณะกรรมการโดยจากการสัมภาษณ์สมาชิกภายในกลุ่ม ได้รับคำตอบว่ามีคนที่คิดไว้อยู่ในใจแล้ว และเมื่อมีการโหวตก็จะลงคะแนนอย่างไม่รีรอ ส่วนลักษณะของประธานและคณะกรรมการ สมาชิกให้คำตอบว่าควรมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ มีความเป็นลักษณะผู้

นำ มีความซื่อสัตย์ เห็นแก่ส่วนรวมเป็นหลัก ยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มและเมื่อสอบถามสมาชิกในกลุ่มถึงผู้นำคนปัจจุบัน สมาชิกให้คำตอบว่ารู้สึกพอใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้นำเป็นคนมีความรู้ ความสามารถ และมีศิลปะในการพูดคุย สามารถที่จะเป็นวิทยากรนำเสนอกลุ่มของตัวเองให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

2) กฎระเบียบและข้อบังคับของชมรมฯ

1. เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนศิรีวง
2. ต้องมีความสนใจในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
3. มีความพร้อมในด้านที่พัก นำเที่ยว เป็นลูกหาบ (อาจมีความพร้อมอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้)

4. ได้รับความยินยอมจากสมาชิกในครอบครัว
5. มีความรู้ในเรื่องพันธุ์ไม้ชนิดต่าง ๆ
6. ห้ามดื่มสุราขณะปฏิบัติหน้าที่ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

3) กฎระเบียบการท่องเที่ยวบ้านศิรีวง

1. ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน เจ้าของพื้นที่
2. ห้ามมิให้พกพาอาวุธปืน หรือวัตถุระเบิดเข้ามาในพื้นที่
3. ห้ามมิให้มีการชู้สาว หรือทำอนาจาร
4. ห้ามนำยาเสพติดเข้ามาในชุมชน
5. ห้ามมิให้อาบน้ำแก้วในลำธาร หรือที่สาธารณะ
6. ห้ามนำพันธุ์ไม้ออกจากชุมชน

2.4.3 การวางแผนภายในกลุ่ม

1) การวางแผนด้านการตลาด การท่องเที่ยวในชุมชนศิรีวงส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวได้ข้อมูลมาจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุทยานแห่งชาติเขาหลวง และสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุช่วยในการประชาสัมพันธ์ โดยนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวนั้น ต้องติดต่อผ่านกลุ่มแล้วทำการนัดแนะวันเวลาว่าจะถึงเมื่อไหร่ และกลุ่มก็ไปแจ้งให้สมาชิกเตรียมการต้อนรับ ส่วนการวางแผนในอนาคต กลุ่มพยายามที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนให้ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว โดยทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจมากที่สุด และสิ่งสำคัญที่สุดคือ พยายามรักษาภาพธรรมชาติเอาไว้ โดยหวังว่าเมื่อมาเที่ยงแล้ว เกิดความประทับใจ และจะไปเล่ากันในลักษณะปากต่อปาก และเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนศิรีวงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น คนภายในชุมชนก็จะมีรายได้ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จะนำไปสู่การร่วมมือร่วมใจที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนให้ดียิ่งขึ้น

2) การวางแผนด้านบุคลากร ทางชมรมฯ เองพยายามคัดสรรสมาชิกที่มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น พันธุ์ไม้ สัตว์ป่า และมีความชำนาญในเรื่องการเดินป่า สามารถพูดคุยได้ตอบกับนัก

ท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และส่วนที่สำคัญที่สุด คือพยายามให้สมาชิกมีมารยาทที่ดีต่อนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจมากที่สุด โดยทางกลุ่มเองมีแนวคิดที่ว่าต้องเริ่มจากคนภายในชุมชนก่อน ว่าควรมีจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ และจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตาม โดยให้คนภายในชุมชนเป็นคนต้อนรับนักท่องเที่ยวร่วมกัน ในปัจจุบันคนภายในชุมชนมีอาชีพค้าขาย และพูดคุยกับนักท่องเที่ยวอยู่ในขั้นดีมาก ส่วนในเรื่องของอนาคต ทางชมรมฯ พยายามที่จะเฟ้นหาเยาวชนที่มีความสนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเข้ามาทำงานในด้านนี้ โดยหวังว่าจะเป็นตัวแทนของสมาชิกในปัจจุบัน ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ และยั่งยืนต่อไป

2.4.4 การดำเนินงานกลุ่ม

โดยทางชมรมฯ จะทำการจัดการด้านการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวชมชุมชนคีรีวง โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน สำคัญดังนี้

- 1) ศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง
- 2) ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน
- 3) ศึกษาดูงามตามกลุ่มต่างๆ ในชุมชนคีรีวง
กิจกรรมการท่องเที่ยวมีโปรแกรมดังต่อไปนี้
 - 1) ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน
 - 2) ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ระยะเวลา 2 คืน 1 วัน
 - 3) ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ระยะเวลา 1 วัน
 - 4) ศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน
 - 5) ศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง และวิถีชีวิตชุมชน ระยะเวลา 4 วัน 3 คืน

ข้อจำกัดในการท่องเที่ยว ถ้านักท่องเที่ยวจะทำการศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง ควรมาในเดือนมกราคม-มิถุนายน หรือควรติดต่อมายังชมรมก่อน เพราะถ้าเลยระยะเวลานี้แล้ว จะไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวเที่ยวชม โดยให้เหตุผลว่า ต้องการพักฟื้นเส้นทางท่องเที่ยว และการฟื้นตัวของทรัพยากรธรรมชาติ รวมไปถึงช่วงหลังจากนี้ ภาคใต้มีฝนตกชุก ทำให้เดินทางไม่สะดวก และไม่ปลอดภัย

รายละเอียดค่าใช้จ่าย

- 1) ที่พักบ้าน ราคา 100 บาท/คน/คืน
- 2) ที่พักขนา(เพิงที่พักเล็กๆ มุงด้วยใบจาก) ราคา 200 บาท/คณะ/ครั้ง
- 3) อาหาร ราคา 50 บาท/มื้อ/คน
- 4) คนนำทาง, ลูกหาบ ราคา 300 บาท/คน/วัน
- 5) ค่าประสานงาน ราคา 500 บาท/ครั้ง
- 6) ค่านำทางในชุมชน ราคา 150 บาท/คน/ครั้ง

7) ค่าบำรุงชมรม ราคา 100 บาท/คน/ครั้ง

ค่าเดินท์ ราคา 50 บาท/หลัง/คืน

กิจกรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

- 1) สร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- 2) ทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติบนเขาหลวง
- 3) ทำแผ่นป้ายต่างๆ เช่น กฎระเบียบในการท่องเที่ยว
- 4) จัดอบรมให้แก่สมาชิกในเรื่องของการใช้ภาษา
- 5) จัดอบรมให้แก่สมาชิกในเรื่องของความรู้ เช่น พันธุ์ไม้ต่าง ๆ
- 6) ทำของที่ระลึก เช่น เสื้อยืด, สมุด, พวงกุญแจ

2.4.5 การประสานงานของกลุ่ม

1) การประสานงานในกลุ่ม ในการประสานงานภายในกลุ่ม โดยทั่วไปแล้วจะมีสมาชิกคนหนึ่งทำหน้าที่ประสานงาน และจะเป็นคนรับโทรศัพท์จากนักท่องเที่ยว และคอยบอกให้ทุกฝ่ายเตรียมความพร้อมต่าง ๆ เช่น เมื่อมีนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งจะมาเที่ยวในชุมชนคีรีวง จึงประสานงานไปยังส่วนต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มลูกหาบ เพื่อเตรียมความพร้อมในการที่จะนำนักท่องเที่ยวขึ้นชมเขาหลวง กลุ่มแม่บ้าน เพื่อทำหน้าที่เตรียมอาหารเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว กลุ่มบ้านพัก ก็จะทำกรทำความสะอาดบ้านพักของตนเอง เตรียมที่นอนให้สะอาด และสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2) การประสานงานภายนอกกลุ่มแต่ในชุมชน ส่วนการประสานงานภายในชุมชน เมื่อถึงฤดูกาลของการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาท่องเที่ยวมากที่สุด คือในช่วง มกราคม-มิถุนายน ชมรมท่องเที่ยวจะทำหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องของการจัดการต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยให้ทุกครัวเรือนดูแลความสะอาดบ้านของตัวเอง บางครั้งมีการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาถนนหนทาง ให้ดูสะอาดและน่าอยู่ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพูดคุยกับคนภายในชุมชน จึงขอความร่วมมือกับสมาชิกในการพูดจา และให้รายละเอียดต่าง ๆ อย่างเป็นมิตร

3) การประสานงานภายนอกชุมชน

1. อุทยานแห่งชาติเขาหลวง โดยอุทยานจะทำหน้าที่ ช่วยรับนักท่องเที่ยวแล้วส่งมายังชมรม เพื่อจัดเตรียมความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคอยดูแลเส้นทางท่องเที่ยวให้คงความอุดมสมบูรณ์ไว้

2. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จะทำหน้าที่ช่วยเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ให้การท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวง เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และเป็นสื่อกลางให้ระหว่างนักท่องเที่ยวและชมรมทำการติดต่อซึ่งกันและกัน คอยเป็นที่ปรึกษาในเรื่องการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยว

3. พัฒนาการอำเภอ ให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ และคอยดูแลกิจการของชมรมว่ามีปัญหาในเรื่องใดบ้าง แต่ในการปฏิบัติในส่วนใหญ่ เป็นการจัดการโดยชมรมเอง โดยพัฒนากรอำเภอจะทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นที่เลี้ยง และให้คำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เมื่อกลุ่มต้องการความรู้ ก็จะจัดหาบุคลากรที่มีความรู้มาบรรยาย เช่น การทำบัญชี

2.4.6 การจัดงบประมาณกลุ่ม

1) ที่มาของงบประมาณ

1. ได้รับเงินจากค่าสมัครของสมาชิกในชุมชน คนละ 20 บาท
2. สมาชิกในชมรมมีรายได้จากการท่องเที่ยว ค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าลูกหาบ

เป็นต้น

3. ค่าเดินที่ จ่ายเป็นค่าบำรุงให้กับกองทุนเดิมสี่เที่ยวให้เขาหลวง
4. ชมรมฯ ได้รับ 65 บาท ที่เก็บจากนักท่องเที่ยวคนละ 100 บาท
5. อบต. ได้รับ 20 บาท ที่เก็บจากนักท่องเที่ยวคนละ 100 บาท
6. อุทยานได้รับ 15 บาท ที่เก็บจากนักท่องเที่ยวคนละ 100 บาท เพื่อนำไปเป็น

รายได้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2) รายจ่าย

1. ค่าโทรศัพท์ในการติดต่อกับนักท่องเที่ยว
2. ซื้อเดินที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเช่า
3. งดค่าใส่ขยะ
4. ซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
5. ค่าทำแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์

2.4.7 การประเมินผลงานของกลุ่ม

ภายในกลุ่มมีการประเมินผลงานปีละ 1 ครั้ง โดยจะเปิดประชุม ให้สมาชิกทุกฝ่ายมารวมกัน แล้วมีแบบสอบถามในเรื่องต่างๆ มีการพูดคุยกันในประเด็นที่สำคัญ ๆ และให้แต่ละฝ่ายนำเสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น การเก็บกล้วยไม้ป่าของนักท่องเที่ยว โดยสมาชิกให้ข้อมูลว่า นักท่องเที่ยวบางกลุ่ม นิยมที่จะเก็บกล้วยไม้กลับบ้าน ลูกหาบที่ทำการดูแลนักท่องเที่ยว บางครั้งอาจดูแลไม่ทั่วถึง จึงไม่สามารถบอกกล่าวและตักเตือนได้ สมาชิกยังให้ข้อมูลอีกว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะทำการเก็บกล้วยไม้เฉพาะข้างล่างเท่านั้น ขาขึ้นจะทำการเล็งไว้ก่อน เมื่อถึงเวลาลงก็จะแอบเก็บใส่กระเป๋ากลับไป เมื่อเกิดปัญหาเหล่านี้ในที่ประชุมได้สรุปแนวทางการแก้ไขว่า จะให้นักท่องเที่ยวขึ้นทางหนึ่งและลงอีกทางหนึ่ง เพื่อป้องกันการทำร้ายธรรมชาติ และเพื่อที่จะสร้างความตื่นตาตื่นใจให้แก่นักท่องเที่ยว

2.4.8 ปัญหาในการดำเนินงาน

1. บางครั้งนักท่องเที่ยวติดต่อกันมาแล้ว แต่มาไม่ตรงตามเวลาที่นัดหมาย จึงทำให้กลุ่มเสียค่าใช้จ่ายในเรื่องต่าง ๆ เช่น การเตรียมอาหาร
2. บางครั้ง นักท่องเที่ยวมีจำนวนมากเกินไป จึงทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง
3. เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โดยนักท่องเที่ยวเช่น การเก็บพันธุ์ไม้
4. การศึกษาดูงานมีมากเกินไป
5. นักท่องเที่ยวบางกลุ่มพูดจาไม่รู้เรื่อง ขาดวินัยในการท่องเที่ยว
6. การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวยังมีน้อยเกินไป
7. สมาชิกภายในกลุ่มยังขาดความรู้ ความแม่นยำในเรื่องของพันธุ์ไม้

3. ความคาดหวังผลประโยชน์ในการจัดการด้านการท่องเที่ยว

การศึกษาคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการด้านการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ใช้วิธีเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยสัมภาษณ์สมาชิกภายในกลุ่มต่าง ๆ คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต, กลุ่มมัคชัยอม, กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน และชมรมท่องเที่ยว รวมทั้งหมด 265 คน โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินระดับการคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการด้านการท่องเที่ยวในประเด็นต่างๆ เป็น 3 ระดับคือ น้อย, ปานกลาง และมาก ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้คือ ในเรื่องของการคาดหวังผลประโยชน์ในการจัดการด้านการท่องเที่ยว ชาวบ้านในชุมชนคีรีวงคาดหวังผลประโยชน์มากที่สุดในเรื่องของการทำให้เกิดผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน สังกัดได้จาก ภายในชุมชนคีรีวงมีกลุ่มอาชีพเกิดขึ้นมากมาย โดยส่วนใหญ่มักจะผลิตสินค้าพื้นบ้านประเภทงานฝีมือ, ศิลปหัตถกรรม โดยย ศึกษามีปัญญาของท้องถิ่นเป็นหลักในการที่จะผลิตชิ้นงานต่าง ๆ ชาวบ้านภายในชุมชนคีรีวงจึงคิดว่าผลประโยชน์ในเรื่องนี้มีประโยชน์มากที่สุด เพราะทำให้คนภายในชุมชนมีอาชีพเพิ่มมากขึ้น และมีรายได้เพิ่มจากอดีต อันดับสองได้แก่ การจัดการด้านการท่องเที่ยวทำให้คนภายในชุมชนเห็นประโยชน์ในเรื่องของการทำงานเป็นทีมคือ ทำให้คนภายในชุมชนร่วมมือ ร่วมใจกันปฏิบัติงานภายในกลุ่ม, ระหว่างกลุ่ม และภายในชุมชน ผลประโยชน์ในเรื่องของการทำงานเป็นทีมนี้มีข้อสังเกตคือเมื่อชาวบ้านมีการทำงานร่วมกันบ่อยๆ จึงทำให้ชาวบ้านเกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน และลดการทะเลาะเบาะแว้ง อันดับสามได้แก่การจัดการด้านการท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านคาดหวังผลประโยชน์ในเรื่องของการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม การท่องเที่ยวทำให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนคีรีวงมากมาย โดยส่วนใหญ่กิจกรรมภายในชุมชนคีรีวงจะผ่านการทำงานเป็นกลุ่มแทบทั้งสิ้น เช่น กลุ่มมัคชัยอม กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน และกลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น ภายในกลุ่มนอกจากจะมีประโยชน์ต่อชุมชนในเรื่องของรายได้เพิ่มมากขึ้นแล้ว ภายในกลุ่มยังเป็นแหล่งที่ทำให้ทุก

คนแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการพูดคุยในเรื่องปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากการทำงานของกลุ่มเอง และปัญหาครอบครัวด้วย ภายในกลุ่มจึงเป็นเสมือนที่คล้ายเครือข่ายของสมาชิก และที่ปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากมายภายในสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังพบข้อสังเกตคือ ชาวบ้านในชุมชนคีรีวงคาดหวังผลประโยชน์ในเรื่องของการลดค่าใช้จ่ายน้อยมาก จากการศึกษาพบว่าภายในชุมชนคีรีวง ชาวบ้านส่วนใหญ่ยอมรับว่า เมื่อตนเองมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ย่อมมีความต้องการสิ่งอื่นๆ เพิ่มขึ้นตามไปด้วย เช่น เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตู้เย็น โทรทัศน์ วิทยุ และมอเตอร์ไซค์ จึงทำให้ความคาดหวังในเรื่องนี้น้อยมาก นอกจากนี้ ยังพบว่าภายในชุมชนคีรีวงมีความคาดหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในเรื่องของการลดปริมาณการล่าสัตว์น้อยมากเช่นกัน เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมา ชุมชนคีรีวงมีการล่าสัตว์อยู่เป็นจำนวนมากเพราะมีสภาพภูมิประเทศที่ติดเขา และมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่าอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านนอกจากจะประกอบอาชีพเกษตรเป็นอาชีพหลัก ยังมีการล่าสัตว์เป็นอาชีพเสริม เมื่อเวลาผ่านไปชาวบ้านก็ยังคงยึดถือและปฏิบัติเหมือนอย่างในอดีตที่ผ่านมา เพราะการล่าสัตว์ของชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นการล่าสัตว์เพื่อการยังชีพอยู่แล้ว (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก)

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยว

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยว ใช้วิธีการสำรวจระดับการมีส่วนร่วม โดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์สมาชิกภายในกลุ่มต่างๆ จำนวน 265 คน ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมใน 5 เรื่องคือ ร่วมประชุม, ร่วมตัดสินใจ, ร่วมปฏิบัติ, ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล จากการศึกษาพบว่า

4.1 ร่วมประชุม ชาวบ้านในชุมชนคีรีวงมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.1 ส่วนใหญ่ในแต่ละกลุ่มจะมีการประชุมกันเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อที่จะพูดคุยในเรื่องของการดำเนินงานของกลุ่ม ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม รวมไปถึงการแก้ไขปัญหา โดยในกลุ่มมัดข้อมสมาชิกภายในกลุ่มที่เข้าร่วมประชุมมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติและความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่ม รวมไปถึงปัญหาในเรื่องอื่น ๆ ด้วย

4.2 ร่วมรับผลประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 82.6 ในเรื่องของการมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์นั้น สมาชิกภายในกลุ่มส่วนใหญ่จะได้รับเงินปันผลจากกำไรของการดำเนินงานภายในกลุ่มแล้ว ในเรื่องของผลประโยชน์ที่จะได้รับต่อชุมชน กลุ่มต่างๆ ภายในชุมชนคีรีวงจะแบ่งผลกำไรคิดเป็นร้อยละ 10 % ของกำไรทั้งหมด เพื่อให้ชุมชนนำไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนต่อไป

4.3 ร่วมในการตัดสินใจ คิดเป็นร้อยละ 71.6 สมาชิกภายในกลุ่มส่วนใหญ่ จะมีการตัดสินใจในเรื่องของการคัดเลือกคณะกรรมการคัดเลือกภายในกลุ่ม รวมไปถึงการตัดสินใจที่จะผลิตสินค้าชนิดไหนเพิ่ม เมื่อตลาดมีความต้องการมาก และควรผลิตสินค้าชนิดไหนน้อยลงเมื่อความต้องการของตลาดต่ำ โดยการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ภายในกลุ่ม สมาชิกมีความเท่าเทียมกัน และมีอิสระในการตัดสินใจ

4.4 ร่วมในการปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 67.9 สมาชิกภายในกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติแทบทั้งสิ้น ยกตัวอย่างเช่น สมาชิกในชมรมท่องเที่ยวร่วมปฏิบัติและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชมรม แบ่งได้คือ พวกแม่บ้าน จะทำหน้าที่เตรียมอาหาร ลูกหาบมีหน้าที่แบกสัมภาระขึ้นเขา และมัคคุเทศน์มีหน้าที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว นอกจากการปฏิบัติดังที่กล่าวมาแล้ว สมาชิกในชมรมยังมีส่วนร่วมในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการท่องเที่ยวในชุมชนด้วย

4.5 ร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในเรื่องของการประเมินผล ชาวบ้านในชุมชนคีรีวงมีส่วนร่วมในเรื่องนี้น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.2 จากการศึกษาพบว่า การประเมินผลงานภายในกลุ่ม ส่วนใหญ่จะมีการประเมินผลงานในเรื่องของการดำเนินงานต่างๆ ไป และการประเมินผลในเรื่องของผลิตภัณฑ์เท่านั้น ส่วนการประเมินผลในเรื่องอื่น ๆ ยังทำกันน้อยมาก (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมจากภาคผนวก)

5. วิเคราะห์การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น

5.1 ลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวง

ลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวง เป็นการจัดการที่อาศัยกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วภายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ และรับผิดชอบในเรื่องของการท่องเที่ยวร่วมกัน กลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนคีรีวงมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่สามารถจำแนกและจัดประเภทได้ดังนี้ คือ

- 1) แหล่งเงินทุนในชุมชน
- 2) กลุ่มอาชีพ
- 3) กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

5.1.1 แหล่งเงินทุนในชุมชน การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้านในชุมชนคีรีวงเกือบทั้งหมดเป็นแหล่งเงินทุนจากกลุ่มออมทรัพย์ฯ โดยเฉพาะกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในคีรีวงจะใช้ทุนของตนเองก่อน หากไม่พอก็จะขอกู้ยืมจากกลุ่มออมทรัพย์ ดังนั้นภายในชุมชนคีรีวงจึงมีแหล่งเงินทุนคือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีหน้าที่ในการจัดหาและระดมทุนเพื่อให้เกิดมีทุนหมุนเวียนใน

ชุมชนมากที่สุด นอกจากนั้นยังเปิดให้สมาชิกกู้ยืมเงินนำไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ และยังมีหน้าที่ในการจัด

สวัสดิการในส่วนของ การรักษาพยาบาล การศึกษา และการพัฒนาชุมชนด้วย ซึ่งประโยชน์ที่สมาชิกและชาวบ้านจะได้รับจากกลุ่มออมทรัพย์ที่สำคัญประการแรกคือ ช่วยให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ และเป็นการลดการพึ่งพิงจากแหล่งเงินทุนภายนอก นอกจากนั้นกลุ่มออมทรัพย์ยังเป็นตัวอย่างของการจัดการกลุ่มองค์กรกลุ่มให้แก่กลุ่มชาวบ้านอื่น ๆ ด้วย โดยทางกลุ่มเน้นในเรื่องการส่งเสริมให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของกลุ่มทุกขั้นตอน ตลอดจนรับรู้และวางแผนในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน นอกจากหน้าที่หลักที่กล่าวมาข้างต้น การท่องเที่ยวเป็นเสมือนกิจกรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เพราะฉะนั้น กลุ่มออมทรัพย์จึงเข้ามามีบทบาทในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1) เป็นแหล่งเงินทุนในชุมชน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มต่าง ๆ ที่ประสงค์จะกู้ยืมเงิน ไปใช้เพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่ม ส่งผลให้กลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนมีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้รายได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย เช่น กลุ่มมัดย้อมกู้ยืมเงินจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อมาซื้อผ้าในการมัดย้อมเพิ่มขึ้นเมื่อต้องมีการนำไปจัดแสดง และจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน

2) เป็นกลุ่มขนาดใหญ่ และมีสมาชิกอยู่จำนวนมาก ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวจะอาศัยกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแกนหลักในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้ชาวบ้านได้รับรู้ร่วมกัน คือ ในทุก ๆ วันที่ 6 ของแต่ละเดือน ชาวบ้านส่วนใหญ่จะถึงกำหนดการส่งคืนเงินสงจะประจำกลุ่ม ทำให้มีการชุมนุมกันที่กลุ่มออมทรัพย์มากที่สุดในทุกวันที่ 6 ของทุกเดือน จึงเป็นการง่ายที่จะประชาสัมพันธ์ข่าวสารหรือข้อมูลเกี่ยวกับตารางกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ชาวบ้านได้รับรู้ และเตรียมความพร้อมอย่างเต็มที่

3) นอกจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจะมีความสำคัญในเรื่องการเงิน และเรื่อง การประชาสัมพันธ์แล้ว กลุ่มออมทรัพย์เป็นกลุ่มองค์กรที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในศิรีวง ดังนั้นจึงเป็นกลุ่มตัวอย่างในการเข้าชมเพื่อศึกษาดูงาน เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน และเป็นกลุ่มที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากที่สุดกลุ่มหนึ่งด้วย

5.1.2 กลุ่มอาชีพ มีหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพ และการทำงานเมื่อชาวบ้านว่างจากงานเกษตรกรรมของตนเอง ซึ่งกลุ่มอาชีพในชุมชนศิรีวงแบ่งออกได้หลายกลุ่ม อาชีพเช่น กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มหัตถกรรมจักรสาน กลุ่มทุเรียนกวน กลุ่มไบไม้บ้านศิรีวง กลุ่มสตรีแปรรูปผักผลไม้ กลุ่มอาชีพสตรีทำผ้าบาติก กลุ่มสมุนไพร เป้าตัน เป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีงานทำในช่วงเวลาว่างงาน และยังช่วยให้ชุมชนมีเงินทุนหมุนเวียนจากการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มสมัคร นอกจากนี้ยังเป็นการใช้เวลาอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งของตนเอง และ

ชุมชนด้วย นอกจากนี้ที่และประโยชน์ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว กลุ่มอาชีพในคีรีวงยังมีบทบาทที่สำคัญในการท่องเที่ยวของคีรีวงดังนี้ คือ

1) เมื่อมีการจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าของกลุ่มตามงานจัดแสดงสินค้าต่าง ๆ ภายนอกชุมชน จะเป็นการประชาสัมพันธ์ชุมชนคีรีวงให้คนภายนอก และนักท่องเที่ยวรู้จักชุมชนมากขึ้น ช่วยให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสถานที่ตั้ง และการดำเนินงานของกลุ่มเป็นจำนวนมาก

2) กลุ่มอาชีพต่าง ๆ มีการจัดจำหน่าย และแสดงวิธีการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม สานิตแก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวทดลองทำผลิตภัณฑ์อย่างง่าย ๆ เช่น กลุ่มมัดย้อมมีการย้อมสีจากธรรมชาติทุกวัน และเมื่อนักท่องเที่ยวมาถึง ก็สามารถเข้าชมได้ทันที และหากนักท่องเที่ยวมีความสนใจที่จะทดลองลงมือมัดย้อมด้วยตนเอง ทางกลุ่มก็จะทำการเตรียมผ้าฝ้ายและคอยให้คำแนะนำในขั้นตอนการมัดย้อมผ้าด้วยตนเองพร้อมกับมอบให้นักท่องเที่ยวกลับไปเป็นที่ระลึกจากชุมชน ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และช่วยอุดหนุนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมากขึ้น ทำให้กลุ่มมีรายได้ และเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ชุมชนทางหนึ่งด้วย

3) กลุ่มอาชีพในชุมชนคีรีวง มีอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชม และประสงค์ที่จะดูวิธีการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งในการท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวงทางหนึ่ง และยังช่วยให้นักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ และได้รับความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมจากศึกษาดูงานด้วย

5.1.3 กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีหน้าที่หลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้มีความเหมาะสม และนำไปใช้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในคีรีวง สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ เช่น กองทุนเดิมทีเขียวใส่เขาหลวง กลุ่มเยาวชนเสริมพัฒนา และชมรมท่องเที่ยวบ้านคีรีวง เป็นต้น นอกจากนี้ที่หลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนแล้ว ทางกลุ่มอนุรักษ์ฯ ยังมีหน้าที่ในการรณรงค์และกระตุ้นจิตสำนึกให้คนในชุมชนเกิดความรักชุมชน และช่วยการอนุรักษ์ธรรมชาติด้วย และยังมีบทบาทในการท่องเที่ยวของคีรีวงดังนี้

1) ดูแล รักษา และป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ ให้มีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุด เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว โดยดูแลในเรื่องของแหล่งน้ำ ป่าไม้ และสัตว์ป่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการที่จะเห็นชุมชนคีรีวงเป็นชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และคงไว้ซึ่งทัศนียภาพที่สวยงามต่อไป

2) ปลุกจิตสำนึก และรณรงค์ในเรื่องของการอนุรักษ์โดยรูปแบบของการให้การศึกษาคำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว และชาวบ้านในชุมชน ตลอดจนให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในเรื่อง

ของเส้นทางการเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติตลอดจนนำทางให้แก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการขึ้นเขาหลวงด้วย

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทความสำคัญของกลุ่มต่าง ๆ ที่ยกมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าทุกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวงอย่างแยกไม่ออก แต่ในบางครั้ง ภาวะความรับผิดชอบทางกลุ่มมีมาก จึงส่งผลให้กระทบต่อการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงมีการมอบหมายภารกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวงให้แก่ชมรมท่องเที่ยวบ้านคีรีวงดูแล และดำเนินงานต่าง ๆ แทน ทั้งในเรื่องการประสานงาน การต้อนรับนักท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์กิจกรรม ฯลฯ ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ ในคีรีวงก็ยังคงให้ความสนับสนุน และร่วมมือกันในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนต่อไป

5.2 วิธีการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น

วิธีการจัดการด้านการท่องเที่ยวในคีรีวง เน้นให้คนภายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชนมากที่สุด โดยสังเกตได้จากการเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนเข้ามาร่วมกันทำงานภายในชุมชน และรับฟังความคิดเห็นของคนภายในชุมชนพร้อมทั้งคนภายในชุมชนเองก็ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเต็มที่ การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีวัตถุประสงค์ให้คนภายในชุมชนเข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน รู้จักวิธีการทำงาน การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เช่น มีการจัดฝึกอบรมให้แก่สมาชิกในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ เสริมความรู้ในด้านพันธุ์ไม้ต่าง ๆ, การใช้ภาษาที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว รวมไปถึงการจัดให้มีการศึกษาดูงานจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จในเรื่องนี้แล้ว นอกจากนี้กิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ยังส่งเสริมการทำงานของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในคีรีวงเช่น ส่งเสริมให้กลุ่มมีรายได้เสริมจากการนำสินค้าไปจัดแสดงตามงานต่าง ๆ นอกชุมชน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มอาชีพเหล่านั้นได้พบปะคนภายนอกชุมชน และเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในชุมชนได้ทางหนึ่งด้วย ชุมชนคีรีวงเป็นชุมชนหนึ่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติ และมีวิถีชีวิตที่น่าสนใจ จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก พอที่จะสรุปวิธีการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวงได้ดังต่อไปนี้

5.2.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวง

- 1) ศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง
- 2) ศึกษาวิถีชีวิตของคนภายในชุมชนคีรีวง
- 3) ศึกษาวิธีการดำเนินงานของกลุ่มต่าง ๆ

5.2.2 วิธีการต้อนรับนักท่องเที่ยว

1) วิธีการต้อนรับนักท่องเที่ยวประเภทที่ 1 การต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะ และทำการติดต่อกับชมรมไว้ล่วงหน้าแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะขึ้นเขาหลวง และศึกษาวิถีชีวิตชุมชน เมื่อกำหนดวันเวลาในการเดินทางเรียบร้อยแล้ว มาถึงชุมชนคีรีวง สมาชิกในชมรมท่องเที่ยวจะมาต้อนรับนักท่องเที่ยวบริเวณหน้าวัด ต่อมาตัวแทนของสมาชิกจะเล่าถึงตำนานของชุมชนคีรีวง และบอกถึงความเป็นมาของชุมชน หลังจากนั้น ก็จะทำการแยกย้ายไปพักตามบ้านของสมาชิก โดยการพักในรูปแบบ Home Stay โดยจะจัดตามคิวของสมาชิกภายในชมรม เจ้าของบ้านที่นักท่องเที่ยวไปพักจะต้องดูแลบ้านเรือนของตัวเองให้มีความสะอาดเรียบร้อย และรวมไปถึงการจัดอาหารเลี้ยงนักท่องเที่ยวภายในวันนั้นด้วย พุดคุยกับนักท่องเที่ยว และตอบปัญหาต่าง ๆ อย่างมีไมตรีจิตร์ ต่อมาก็ให้นักท่องเที่ยวเดินชมสภาพแวดล้อมภายในชุมชนตามอรัยาศัย ในวันรุ่งขึ้นกลุ่มนักท่องเที่ยวก็มีเป้าหมายที่จะเดินทางขึ้นเขาหลวง โดยทางชมรม จะจัดผู้นำทาง และลูกหาบไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ในระหว่างการเดินทางผู้นำทางจะอธิบายในเรื่องต่าง ๆ อาทิเช่น พันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ป่า รวมไปถึงการตอบปัญหาของนักท่องเที่ยวอีกด้วย การเดินทางขึ้นเขาหลวงต้องใช้เวลาเดินทางอย่างน้อย 2 วัน โดยจะมีที่พักระหว่างทาง กลุ่มลูกหาบจะมีหน้าที่ทำอาหารให้นักท่องเที่ยวรับประทาน และมีหน้าที่กางเต็นท์ และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวด้วย ในระหว่างเดินทางนักท่องเที่ยวควรปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ของชุมชนคีรีวงอย่างเคร่งครัด เพื่อความปลอดภัยของตัวนักท่องเที่ยวเองในระหว่างการท่องเที่ยว หากลูกหาบหรือผู้นำทางปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม ก็สามารถมาแจ้งให้ทางชมรมทราบ และลงโทษต่อไป

2) วิธีการต้อนรับนักท่องเที่ยวประเภทที่ 2 โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวจะทำการติดต่อมายังชมรมว่าต้องการที่จะศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนคีรีวง เพื่อที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ชมรมจะเป็นผู้ประสานงานไปยังกลุ่มต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวต้องการเข้าชม เพื่อให้กลุ่มเตรียมความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มมัคฮ้อม ชมรมจะประสานงานไปยังกลุ่มมัคฮ้อมเพื่อให้ทางกลุ่มทำหน้าที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยจะแจ้งจำนวนนักท่องเที่ยว และวัตถุประสงค์การมาในครั้งนี้ ทางกลุ่มก็จะเตรียมความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ เช่น การเตรียมอาหารไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยว หรือของว่าง รวมไปถึงการเตรียมผ้าฝ้ายเพื่อให้นักท่องเที่ยวทดลองปฏิบัติจริง และสามารถนำกลับไปเป็นที่ระลึกได้อีกด้วย โดยการท่องเที่ยวประเภทที่ 2 นี้ กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เพราะกลุ่มภายในชุมชนคีรีวงมีจำนวนมาก และมีความหลากหลาย เมื่อมาที่นี้แล้ว สามารถชมได้หลายกลุ่ม และสามารถเห็นลักษณะวิธีการดำเนินงานของแต่ละกลุ่มอีกด้วย

5.2.3 ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว ที่ประสงค์จะเดินทางมาท่องเที่ยวยังชุมชนศิรีวงควรติดต่อมาที่ชมรมก่อน เพื่อความสะดวกสบาย และความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ตลอดจนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวในครั้งนั้น ๆ ด้วย ในอดีตที่ผ่านมา มีนักท่องเที่ยวขึ้นไปบนเขาหลวง โดยไม่แจ้งผ่านชมรม ทำให้เกิดการหลงทาง จึงเป็นหน้าที่ของชมรมในการให้ความช่วยเหลือ นอกจากการหลงทางแล้ว ในบางครั้งอาจมีโอกาสดำเนินการรับอันตรายจากสัตว์ป่าด้วย

1) กฎระเบียบและข้อบังคับของนักท่องเที่ยว การออกกฎระเบียบ จะต้องผ่านที่ประชุม ซึ่งประกอบด้วยผู้นำท้องถิ่น ตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นของการมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชน เมื่อคณะกรรมการชุมชนพิจารณาถึงที่มาของปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว ก็ได้ทำการประชุมเพื่อหาแนวทางในการลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จนกระทั่งสรุปออกมาเป็นกฎ ระเบียบของนักท่องเที่ยวเพื่อทำการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามต่อไป

1. การท่องเที่ยวควรมาเป็นหมู่คณะ ขณะเข้ามาศึกษาวิถีชีวิตชุมชน และต้องติดต่อกับทางชมรมฯ โดยตรง

2. นักท่องเที่ยวต้องให้ความเคารพในวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ไม่ควรกระทำการใดๆ ที่เป็นการคิดประเพณี หรือเสียมเสียด้านศีลธรรม ขณะเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

3. ห้ามพกอาวุธ หรือวัตถุระเบิด และยาเสพติดเข้าชุมชน

5.2.4 การประสานงานในการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น

โดยแบ่งการประสานงานออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การประสานงานภายในชุมชน และการประสานงานภายนอกชุมชน

1) การประสานงานภายในชุมชน การประสานงานภายในชุมชน มีศูนย์ประสานงานตั้งอยู่ใกล้กับที่ทำการของกลุ่มออมทรัพย์ จะทำหน้าที่ทุกอย่างที่เกี่ยวกับชุมชน รวมไปถึงการท่องเที่ยวด้วย เมื่อถึงฤดูกาลของการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ในช่วง มกราคม-มิถุนายน องค์การชุมชนศิรีวงจะทำหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องของการจัดการต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยให้ทุกครัวเรือนดูแลความสะอาดบ้านของตัวเอง บางครั้งมีการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาถนนหนทาง ให้ดูสะอาดและน่าอยู่ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพูดคุยกับคนภายในชุมชน จึงขอความร่วมมือกับสมาชิกในการพุดจาดู และให้รายละเอียดต่าง ๆ อย่างเป็นมิตร การประสานงานภายในชุมชนส่วนใหญ่จะมีศูนย์ประสานงาน ทำหน้าที่เปรียบเสมือนประชาสัมพันธ์ของชุมชนคือ นอกจากจะขอความร่วมมือของคนภายในชุมชนแล้ว ยังทำหน้าที่ประสานงานไปยังกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนอีกด้วย เพื่อเตรียมความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

2) การประสานงานนอกชุมชน

- อุทยานแห่งชาติเขาลง โดยทางอุทยานคอยส่งเสริมในเรื่องการให้ความรู้แก่ชาวบ้านในชุมชนในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด คอยดูแลเส้นทางท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว ในขณะเดียวกัน ชาวบ้านในชุมชนก็ร่วมใจให้ความร่วมมือแก่อุทยานฯ ด้วยเช่นกัน คือ เมื่อพบเห็นคนตัดไม้ทำลายป่า หรือลักลอบจับสัตว์ป่าก็จะทำการแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทำการจับกุมต่อไป

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีบทบาทสำคัญในการช่วยสนับสนุนและเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารความเคลื่อนไหวของการท่องเที่ยวในศรีวิง, การให้ข่าวสารแก่ชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต รวมไปถึงช่วยประสานงานและเป็นสื่อกลางระหว่างนักท่องเที่ยวและชาวบ้านในเรื่องของการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนด้วย

- พัฒนากรอำเภอ ให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ และคอยดูแลกิจการของชมรม ว่ามีปัญหาในเรื่องใดบ้าง แต่ในการปฏิบัติในส่วนใหญ่ เป็นการจัดการโดยชุมชนเอง โดยพัฒนากรอำเภอจะทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นที่ปรึกษา และให้คำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เมื่อกลุ่มต้องการความรู้ ก็จะจัดหาบุคลากรที่มีความรู้มาบรรยาย เช่น การทำบัญชี และการให้ความรู้ในเรื่องของการนำชมแหล่งท่องเที่ยว การสาธิตวิธีการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เป็นต้น ในขณะเดียวกันเมื่อทางพัฒนากรต้องการที่จะให้ชาวบ้านไปสาธิตหรือจัดแสดงตามงานต่าง ๆ ชาวบ้านก็จะยินดีให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ

- ภาคเอกชน ชุมชนศรีวิงต้องอาศัยการค้าขายภายนอกชุมชนเพื่อกระจายสินค้า และเพิ่มยอดขาย จึงมีการประสานงานกับร้านค้าทั่ว ๆ ไป ทั้งในจังหวัดนครศรีฯ และจังหวัดใกล้เคียง สินค้าของชุมชนศรีวิงวางขายทั่ว ๆ ไปตามท้องตลาด ทำให้คนภายนอกชุมชนรู้จักชุมชนศรีวิงมากขึ้นจากสินค้าที่ชุมชนนำออกจำหน่ายนั่นเอง จึงเป็นอีกทางหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจและอยากเข้ามาเที่ยวชมในชุมชนมากขึ้น

5.2.5 การจัดสรรงบประมาณในการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น

1) สำหรับสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ สามารถแบ่งได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

- รายได้จากการขายสินค้า, ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม
- จากเงินปันผลที่ได้รับทุก ๆ 1 ปี
- ได้รับเงินจากคณะที่มาศึกษาดูงานในชุมชน
- ได้รับเงินจากการบริการ และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก

ลูกหาบ

หมายเหตุ* ผลกำไรในแต่ละกลุ่ม จะมีการแบ่งออกจำนวน 10 % เพื่อให้แก่ชุมชนโดยส่วนรวมในการนำไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ของชุมชน

2) สำหรับชาวบ้านทั่วไปในชุมชนศิรีวง (ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม)

- รายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตร
- รายได้จากการขายของต่าง ๆ ทั่วไปในชุมชน เช่น ร้านขายของชำ, ร้านอาหาร
- การเปิดบริการรถ 2 แถวในชุมชน ในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว
- การเปิดบริการที่พักของเอกชน

5.2.6 การวางแผน

1) การวางแผนในด้านการตลาด ต้องการให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชุมชนศิรีวงให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจากทุก ๆ ปี โดยในเรื่องนี้ต้องขอความร่วมมือไปยังกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้ดูแลในเรื่องของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มีคุณภาพมากที่สุด และมีราคาไม่แพง เช่น กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านจะทำการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าโดยสมาชิกภายในกลุ่มจะทำการตรวจสอบร่วมกัน และทำการตกลงราคา ถ้าหากผลิตภัณฑ์มีค่าหนี หรือไม่ได้คุณภาพ สมาชิกภายในกลุ่มก็จะทำการว่ากล่าวตักเตือนซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการตั้งราคาสินค้า หากสินค้าขึ้นโคขายได้น้อยและคิดว่ามีราคาแพงทางกลุ่มก็จะทำการตั้งราคาขึ้นมาใหม่ โดยในที่ประชุมจะทำการสรุปทั้งคุณภาพและราคาของผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้แล้วยังมีการขอความร่วมมือจากชาวบ้านทั่วไปในชุมชนศิรีวงให้มีโมติจิตรในการต้อนรับนักท่องเที่ยว และตอบคำถามของนักท่องเที่ยวด้วยความ เป็นมิตร และที่สำคัญชุมชนศิรีวงยังขอความร่วมมือไปยังการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์เป็นสื่อกลางระหว่างนักท่องเที่ยว และชุมชนศิรีวง รวมไปถึงการให้ข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชนแก่นักท่องเที่ยวให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของสถานที่ท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยังทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นโฆษณาให้ชุมชนศิรีวงไปในตัว จากแผนการตลาดที่กล่าวมา ชุมชนศิรีวงหวังว่าเมื่อมีการจัดการในด้านต่าง ๆ คีขึ้นแล้วจะทำให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และจะกลับมาเที่ยวใหม่ ที่สำคัญนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวแล้วจะไปบอกกล่าวแก่คนใกล้ชิด จากการวางแผนร่วมกันของกลุ่มต่าง ๆ ชุมชนศิรีวงได้มีการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น

2) การวางแผนในด้านการตลาด บุคลากรในการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนศิรีวงมีจำนวนน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นเพียงคนไม่กี่คนที่คอยทำหน้าที่นี้ แต่ละคนมีหน้าที่หลาย ๆ อย่างจึงทำให้เริ่มเหนื่อย และรู้สึกท้อแท้ ชุมชนศิรีวงต้องการที่จะหาบุคลากรเข้ามาเสริม และช่วยกันทำงานในด้านนี้เพิ่มมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนภายในชุมชนศิรีวงเข้ามาปฏิบัติงานนี้ดู โดยบุคลากรรุ่นเก่าจะทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงดูดูแลอยู่ห่าง ๆ ที่สำคัญยังต้องพัฒนาสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น โดยจัดให้มีการศึกษาดูงานอยู่บ่อย ๆ และจัดอบ

รมความรู้ให้กับคนภายในชุมชน อาทิเช่น ให้ความรู้ในเรื่องพันธุ์ไม้ และจัดอบรมในการใช้ภาษาสื่อสารกับนักท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง เหมาะสม ตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านทั่วไปปฏิบัติกับนักท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด และมีความซื่อสัตย์ รวมไปถึงมารยาทที่ดี

3) การวางแผนการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น

1. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

- จัดทำแผนที่ชุมชนที่ริ้ว
- สร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- จัดทำเส้นทางศึกษารธรรมชาติบนยอดเขาหลวง
- ทำแผนป้ายที่เกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อควรปฏิบัติ

2. พัฒนาสมาชิกชมรมฯ

- จัดศึกษาดูงานเพื่อให้สมาชิกมีความรู้ในเรื่องการจัดการเพิ่มมากขึ้น
- จัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น พันธุ์ไม้ สัตว์ป่า และมารยาทในการ

ต้อนรับ

- จัดอบรมในเรื่องภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยว

3. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการระดมทุน

- ทำสื่อที่ระลึก โดยมีเครื่องหมายของชมรมฯ
- ทำสมุดที่ระลึก พวงกุญแจ ปากกา ที่คั่นหนังสือ ฯลฯ ออกจำหน่าย

5.2.7 การประเมินผล

การประเมินผลการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นจะมีการประเมินผลทุก ๆ 1 ปี โดยแต่ละกลุ่มจะส่งตัวแทนกลุ่มละ 2 คน เข้าร่วมประชุม รวมไปถึงคณะกรรมการของชุมชน และมีนักวิชาการคอยให้คำปรึกษาเพิ่มอีกด้วย โดยจะมีเนื้อหา ดังนี้ คือ ให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มนำเสนอการดำเนินงานของกลุ่มตนเอง และปัญหาของกลุ่มประกอบไปด้วย เมื่อแต่ละกลุ่มนำเสนอการดำเนินงาน และปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว ก็จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าประชุมเสนอแนวทางการจัดการใหม่ ๆ ที่สมาชิกต้องการที่จะปรับปรุง และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ โดยอิสระ จากนั้นในที่ประชุมจะมีการสรุปผลการดำเนินงานใน 1 ปี รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาและจัดพิมพ์เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ได้รับรู้ถึงการประเมินผล รวมไปถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และหน้าที่ของตนเองที่จะปฏิบัติงานในปีต่อไป

5.3 การมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวของคนภายในชุมชน

5.3.1 การจัดการด้านที่พักแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบ Home Stay คือ คนภายในชุมชนที่ริเริ่มที่เป็นสมาชิกของชมรมท่องเที่ยวจะมีบ้าน ไร่ อีกหลังหนึ่งเป็นหลังเล็กๆที่อยู่ใกล้เคียงกับบ้านของตนเองจัดเตรียมไว้ให้นักท่องเที่ยวมาพัก โดยทางชมรมฯ จะประสานงานไปยังสมาชิกเพื่อให้สมาชิกจัดเตรียมบ้านเรือนของตนเองให้มีความสะอาด และมีความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว รวมไปถึงความปลอดภัยด้วย การให้บริการในประเภทนี้ ชาวบ้านต้องเป็นสมาชิกของชมรมเท่านั้น และต้องมีการจัดคิวลำดับก่อน-หลัง เพื่อความยุติธรรมในการเข้าพัก ชาวบ้านจะได้รับเงินจากนักท่องเที่ยวคนละ 100 บาท ต่อคน และได้รับค่าอาหารมื้อละ 50 บาท ต่อคนเช่นกัน โดยจะต้องให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความพอใจในการใช้บริการ

5.3.2 การบริการพานักท่องเที่ยวขึ้นเขาหลวง ชาวบ้านจะต้องเป็นสมาชิกของชมรมเท่านั้น โดยชมรมจะเป็นผู้จัดลำดับในการปฏิบัติหน้าที่ก่อน-หลัง แบ่งได้ 2 ประเภท คือ “ผู้นำทาง” จะต้องมีความชำนาญในเรื่องของเส้นทาง และสามารถตอบปัญหาในเรื่องต่าง ๆ ได้ เช่น พันธุ์ไม้ ชนิดของสัตว์ป่า “ลูกหาบ” จะต้องมีความแข็งแรง สามารถรับผิชอบน้ำหนักได้ 10 กิโลกรัม รวมไปถึงสามารถเป็นผู้ช่วยผู้นำทางได้อีกด้วย โดยชาวบ้านที่ทำหน้าที่ทั้ง 2 อย่างนี้ จะได้รับค่าตอบแทน 300 บาทต่อวัน ต่อคน

5.3.3 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชาวบ้านภายในชุมชนที่ริเริ่มสามารถเข้าเป็นสมาชิกภายในกลุ่มต่าง ๆ ได้ โดยกลุ่มเปิดโอกาสให้คนภายในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการกลุ่มของตนเองอย่างเต็มที่ รายได้ของกลุ่มเกิดจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มตนเองผลิตขึ้น ซึ่งเมื่อเข้าสู่ช่วงเทศกาลท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวจะมีมาก ส่งผลให้รายได้ของกลุ่มมากขึ้นตามไปด้วย ในทางกลับกัน หากเป็นช่วงปกติ รายได้จะเกิดจากการนำสินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปวางจำหน่ายและแสดงตามงานต่างๆ ภายนอกชุมชน

5.3.4 การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรให้แก่นักท่องเที่ยว จะมีการวางขายผลผลิตทางการเกษตร ตามข้างทาง โดยเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่คนภายในชุมชนอีกทางหนึ่ง และเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวอีกด้วย เพราะผลไม้ในชุมชนที่ริเริ่ม ส่วนใหญ่จะปลอดสารพิษ และเมื่อชาวบ้านในชุมชนวางขายเอง ก็จะไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง จึงทำให้มีราคาถูก และสดใหม่กว่าซื้อตามท้องตลาดทั่วไป

5.3.5 การขายอาหาร และเครื่องดื่ม ชาวบ้านสามารถขายอาหารและเครื่องดื่ม เพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมในชุมชน โดยมีทั้งรูปแบบที่เป็นร้านค้า และวางเป็นซุ้มเล็ก ๆ อยู่รอบ ๆ หมู่บ้าน ซึ่งรายได้จากการจำหน่ายจะเป็นของชาวบ้านในชุมชนที่ริเริ่มเอง

5.4 กระบวนการที่เกิดขึ้นจากการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น

จากการศึกษาการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนศิริวง ซึ่งหน้าที่และภารกิจต่าง ๆ ในการจัดการเป็นของคนภายในชุมชนแทบทั้งสิ้น โดยมีวัตถุประสงค์คือ ต้องการให้คนภายในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทุกชั้นตอน รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนร่วมกัน โดยผ่านการประชุมและการทำกิจกรรมต่าง ๆ จากการศึกษาสามารถแบ่งกระบวนการต่าง ๆ ในการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ 3 ประการใหญ่ ดังนี้

5.4.1 กระบวนการกลุ่ม ชุมชนศิริวงเป็นชุมชนที่เก่าแก่มากมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจในอดีตที่ผ่านมา มีปัญหาเกิดขึ้นมากมาย แต่มีปัญหาหนึ่งที่เด่นชัดคือ การเกิดอุทกภัยถึง 2 ครั้ง ชาวบ้านจึงทำการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยช่วงแรกพยายามแก้ไขปัญหาด้วยตนเองก่อน แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงเกิดแนวทางการแก้ไขปัญหาในรูปของการรวมกลุ่มกัน เพื่อที่จะเพิ่มอำนาจในการต่อรอง และให้คนภายนอกเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาว่าเป็นปัญหาที่สำคัญ โดยการแก้ไขปัญหาในรูปของการรวมกลุ่ม ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ทั้งในอดีตและส่งผลมาถึงปัจจุบัน ในเรื่องของการจัดการด้านการท่องเที่ยว ชาวบ้านก็มีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดการในเรื่องต่าง ๆ โดยสังเกตได้จากชุมชนศิริวงเป็นชุมชนที่มีกลุ่มชาวบ้านเกิดขึ้นมากมาย และมีการบริหารงานภายในกลุ่มอยู่ในระดับที่ดี จึงก่อให้เกิดความภาคภูมิใจของสมาชิกในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือในการทำงานของสมาชิกในชุมชนต่อไป กระบวนการกลุ่มเป็นเสมือนปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการด้านการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพจนถึงทุกวันนี้

5.4.2 กระบวนการมีส่วนร่วม เป็นที่ทราบว่าการจัดการด้านการท่องเที่ยวในศิริวงเน้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก ในเรื่องของการมีส่วนร่วม สามารถแบ่งเป็นกระบวนการต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการประชุม การมีส่วนร่วมในการประชุม เปิดโอกาสให้ทุก ๆ คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม หรือไม่ก็เปิดโอกาสให้กลุ่มต่าง ๆ ส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุม โดยในที่ประชุมจะทำการเปิดให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ รวมไปถึงการเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วย เช่น การประชุมของกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน สมาชิกในกลุ่มสามารถที่จะร่วมแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ในที่ประชุมได้โดยอิสระ เช่น การลงความเห็นของสมาชิกว่าควรที่จะผลิตสินค้าชนิดไหนเพิ่มขึ้น และร่วมกันพิจารณาลงความเห็นว่าจะผลิตสินค้าชนิดใดน้อยลงเนื่องจากความต้องการของตลาดลดลง เป็นต้น

2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เมื่อที่ประชุมได้กำหนดแนวทางในการจัดการและเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรียบร้อยแล้ว ก็เปิดโอกาสให้คนภายในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะดำเนินการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างไร และตัดสินใจว่าจะแก้ไขปัญหาด้วย

วิธีการใด รวมไปถึงการตัดสินใจเลือกคณะกรรมการบริหารงานภายในชุมชน เช่น กลุ่มมัดข้อม, กลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนคิรีวง ประธานและคณะกรรมการภายในกลุ่ม จะมีวาระชุดละ 1 ปี โดยในแต่ละปีสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มสามารถที่จะตัดสินใจเลือกใครก็ได้ที่มีความเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำของกลุ่ม รวมไปถึงการตัดสินใจที่จะรับเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม สมาชิกภายในกลุ่ม สมาชิกภายในกลุ่มต่างก็มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเช่นกัน

3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เปิดโอกาสให้คนภายในชุมชนมีส่วนร่วมในการเข้ามาปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น การค้าขายสินค้าด้วยตนเอง หรือ การเข้าร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีในชุมชนเพื่อร่วมกันปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว คนภายในชุมชนมีสิทธิ์ที่จะเข้าร่วมกลุ่มใดหรือหลายกลุ่มก็ได้ ขึ้นอยู่กับความสามารถของตนเองที่จะร่วมปฏิบัติงานภายในกลุ่ม เช่น สมาชิกภายในกลุ่มมัดข้อมจะต้องมาร่วมกันปฏิบัติงานภายในกลุ่มวันจันทร์-วันอาทิตย์ สมาชิกจะมีหน้าที่ภายในกลุ่มคือ มัดผ้า, ข้อมสิทธรมชาติ, ตัดเย็บ รวมไปถึงการจำหน่ายสินค้าของกลุ่มด้วย

4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตกเป็นของชุมชน มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงภายในชุมชน ผลประโยชน์ที่ได้รับจากกลุ่มจะทำการแบ่งให้สมาชิกภายในกลุ่มอย่างเท่าเทียม และผลกำไร 10 % จะแบ่งให้เป็นสาธารณประโยชน์ต่อส่วนรวม

5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในทุกๆ 1 ปี กลุ่มต่างๆ จะมีการส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุม เพื่อสรุปผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา รวมไปถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาของกลุ่มเอง และรวมไปถึงปัญหาที่พบในชุมชนด้วย

5.4.3 กระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนให้ไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยชุมชนท้องถิ่นสามารถแบ่งได้ดังนี้

1) การเรียนรู้จากกิจกรรม ในการดำเนินกิจการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนคิรีวงเน้นการจัดการโดยผ่านกระบวนการกลุ่มเป็นหลัก ภายในกลุ่มจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมไปถึงความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ระหว่างผู้นำกลุ่ม และสมาชิกภายในกลุ่ม จึงส่งผลให้สมาชิกและผู้นำพัฒนาระบบคิด และเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ที่ได้จากกลุ่ม รวมไปถึงการพูดคุยกับนักท่องเที่ยว ทำให้ได้ข้อมูลใหม่ ๆ จากภายนอกชุมชนตนเองด้วย

2) การเรียนรู้จากการศึกษาดูงาน ในชุมชนคิรีวง มีการจัดศึกษาดูงานให้แก่สมาชิกกลุ่มต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากร และเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน รวมไปถึงกลุ่มผู้นำในชุมชนคิรีวงมี

โอกาสที่จะไปสัมมนาแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่น ๆ อยู่ตลอดเวลา ทำให้ผู้นำได้รับความรู้ใหม่ ๆ ที่จะนำมาปฏิบัติในชุมชนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนศิรีวง มีการจัดการกลุ่มที่น่าสนใจ ทำให้นักวิชาการมาศึกษาดูงานอยู่บ่อย ๆ จึงทำให้มีการแลกเปลี่ยนระหว่างกันเพิ่มอีกด้วย

3) การเรียนรู้จากการแก้ไขปัญหา เมื่อสมาชิกดำเนินงานไปได้ระยะหนึ่ง มักจะพบกับปัญหาและอุปสรรคอยู่ตลอดเวลา และเมื่อเกิดปัญหานั้นมา สมาชิกจะได้มีการรวมตัวกันเพื่อหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนปรึกษาหารือร่วมกันในการหาแนวทางในการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ พร้อมกับหามาตรการเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาเก่า ๆ ซ้ำซ้อนอีกในอนาคต ปัญหาในแต่ละเรื่อง มีทางออกได้หลายทาง สมาชิกจึงร่วมกันเสนอทางออกและเลือกทางออกที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาแต่ละครั้ง และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยรวม

5.5 ผลที่ได้รับจากการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น

การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่จะพาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนในอนาคต การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนศิรีวงจะมุ่งเน้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ และเรียนรู้ร่วมกัน โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้จะนำเสนอความยั่งยืนของชุมชนใน 4 เรื่องดังต่อไปนี้

5.5.1 ด้านเศรษฐกิจของชุมชน จากการที่ชุมชนศิรีวงเริ่มมีการจัดการด้านการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 จนกระทั่งปัจจุบัน พบว่า แต่เดิมชุมชนศิรีวง ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งรายได้ส่วนมากต้องขึ้นอยู่กับจำนวนผลผลิตทางการเกษตร และราคาผลผลิตในแต่ละปี ต่อมา เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนศิรีวง เริ่มแรกชาวบ้านให้ความสนใจน้อย เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัว และไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อครัวเรือนตนเอง จนกระทั่งเมื่อมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนมากขึ้น กลุ่มผู้นำชุมชนจึงได้นำแนวทางในการจัดการ โดยมุ่งเน้นให้คนภายในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว ส่งผลทำให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริมขึ้นมา นอกเหนือจากการทำอาชีพเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว อาทิเช่น เป็นไกด์นำชมหมู่บ้าน, จัดทำที่พักแบบ Home Stay ให้นักท่องเที่ยวมาพักในชุมชน, ทำสินค้าพื้นบ้านเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ฯลฯ เมื่อชาวบ้านมีอาชีพเสริมขึ้นมา ก็ส่งผลให้รายได้ต่อครัวเรือนมีมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าสภาพการดำรงชีวิตของชาวศิรีวงในปัจจุบันจะมีความสะดวกสบายเพิ่มขึ้น เกิดการกระจายรายได้ และเกิดการหมุนเวียนของเงินตราในชุมชนอย่างเห็นได้ชัด ยกตัวอย่างเช่น การจัดการภายในกลุ่มมัดย้อม เปิดรับให้กลุ่มแม่บ้านที่ว่างงานมาเป็นสมาชิก และร่วมกันผลิตผ้ามัดย้อมที่แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า กางเกง เป็นต้น ออกวางจำหน่ายภายในชุมชนก่อน แล้วก็วางจำหน่ายภาย

นอกชุมชนด้วย โดยมีส่วนแบ่งจากผลกำไรให้แก่สมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน จึงเป็นกลุ่มตัวอย่างของการประกอบอาชีพเสริม และทำให้เกิดกลุ่มอาชีพอื่นๆ ตามมาในภายหลัง

5.5.2 ด้านสังคม จากการจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวง จะเห็นได้ว่าระดับความสัมพันธ์ของชาวบ้านมีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เริ่มตั้งแต่ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครัวเรือนพบว่าครอบครัวมีเวลาในการอยู่ร่วมกันมากกว่าแต่ก่อน เพราะจะมีการพูดคุยเพื่อปรึกษา และหารือร่วมกันเกือบทุกวันว่าพรุ่งนี้แต่ละคนจะต้องทำหน้าที่อะไรบ้าง เมื่อมีการพูดคุยกันมากขึ้นในครอบครัวก็ส่งผลให้สมาชิกมีความรัก และความเข้าใจกัน เมื่อเกิดปัญหาก็จะช่วยกันแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไป ไม่ทอดทิ้งกัน นอกจากความสัมพันธ์ในระดับครอบครัวจะดีขึ้นแล้ว ความสัมพันธ์ในระดับชุมชนก็ดีขึ้นด้วย เพราะเกิดกลุ่มอาชีพต่าง ๆ มากมาย สมาชิกในกลุ่มต่างก็ต้องทำงานร่วมกัน ต้องมีความสามัคคี มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จึงจะพาให้กลุ่มของตนเองประสบความสำเร็จได้ นอกจากนั้นยังมีการช่วยเหลือกลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่ในชุมชนด้วยกันอย่างเต็มที่ เช่น ร่วมกันสร้างอาคารที่ทำงานของกลุ่ม ช่วยกันประชาสัมพันธ์หาสมาชิกเข้ากลุ่ม เป็นต้น เมื่อสมาชิกในชุมชนคีรีวงมีความคิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว จึงส่งผลทำให้มีการดูแลสภาพแวดล้อมของตนเองเป็นอย่างดีด้วย ที่เห็นได้ชัดคือ ชาวบ้านมักจะมารวมกลุ่มกัน เพื่อเก็บกวาดขยะ, เศษใบไม้ และปลูกต้นไม้พร้อมจัดตกแต่งให้ชุมชนสวยงามอยู่ตลอดเวลา เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว พร้อมกับร่วมมือกันในการดำเนินวิถีชีวิตอย่างเป็นพื้นบ้านให้มากที่สุด เพื่อดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสชีวิตจริง ๆ ของชาวชุมชนคีรีวง ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ และความรู้แก่ผู้ที่มาศึกษาท่องเที่ยวในชุมชนแล้ว ประโยชน์สูงสุดก็ตกเป็นของชุมชนเอง เพราะเมื่อชาวบ้านให้ความสำคัญในการดำเนินชีวิตแบบปกติพื้นบ้านแล้ว จะส่งผลให้เกิดการรักษาศิลป วัฒนธรรม และประเพณีของชุมชนไว้ได้อย่างต่อเนื่อง และไม่สูญหายไป และเมื่อชุมชนเป็นที่รู้จักของคนภายนอกมากขึ้น ก็ทำให้ระบบสาธารณูปโภคในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการคมนาคม ไฟฟ้า ประปา เข้ามาในชุมชนอย่างทั่วถึงทำให้ชาวบ้านไม่ลำบากเหมือนสมัยอดีต ส่งผลดีให้เกิดการติดต่อกับชุมชนภายนอกได้สะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น และยังช่วยให้เกิดการประสานความร่วมมือ ร่วมใจกันระหว่างชาวบ้านนอกชุมชนได้อีกทางหนึ่งด้วย

5.5.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อมีการจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนแล้ว คนภายในชุมชนเล็งเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะ ป่าไม้ แหล่งน้ำ สัตว์ป่า ฯลฯ โดยมองทรัพยากรธรรมชาติเป็นเสมือนเพื่อนใกล้ชิด คือ ต้องอยู่ร่วมกันโดยมีลักษณะเกื้อกูล ดูแลรักษา และถนอมไว้ซึ่งทรัพยากรเหล่านั้น การท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวงต้องอาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นเสมือนปัจจัยหนึ่งที่จะเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนคีรีวง คือ เมื่อทรัพยากรมีความอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางธรรมชาติ นักท่องเที่ยวจึงมุ่งที่จะเข้ามาศึกษา เรียนรู้แหล่งธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ในอดีตที่ผ่านมา ป่าไม้คือ

ทรัพยากรธรรมชาติตัวหนึ่งที่มีมนุษย์มุ่งที่จะทำลาย จึงก่อให้เกิดการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าจากกลุ่มคนในชุมชนเอง และจากคนภายนอกชุมชน ทำให้มีการกวาดล้างโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงฝ่ายเดียว แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ต่อมา เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนคีรีวง โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็ตกเป็นของชุมชนเอง จึงทำให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว และในขณะเดียวกัน ก็เห็นความสำคัญของทรัพยากรเช่นกัน จึงเป็นที่มาของการดูแลทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนท้องถิ่น บวกกับการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้ลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติลงได้อย่างชัดเจน การเดินป่า ศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ โดยคนนำทางคือ คนในชุมชนจะต้องมีความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างดี เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้นักท่องเที่ยวในระหว่างการท่องเที่ยว เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเกิดความตระหนัก และมีจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในฐานะที่เป็นเจ้าของร่วมกัน ซึ่งอาจจะนำไปเผยแพร่ต่อเป็นทอด ๆ เมื่อเดินทางกลับออกไป ทำให้คนอื่น ๆ ได้เห็นความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้คงไว้แก่ลูกหลานในอนาคตสืบไป

5.5.4 ด้านเทคโนโลยี การท่องเที่ยว และการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น คงปฏิเสธไม่ได้กับเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้พัฒนาสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสะดวก และรวดเร็ว ซึ่งการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามานั้น ชาวบ้านได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน จากการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นได้มีการคำนึงถึงความเหมาะสมของเทคโนโลยีเป็นหลัก คือ ไม่มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และไม่กระทบต่อการดำรงชีวิตของคนภายในชุมชนอีกด้วย นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนคีรีวงนั้นมุ่งที่จะมาชมชุมชนชนบท และการประกอบอาชีพเกษตรของชาวบ้าน แต่ชาวบ้านก็ไม่ได้ปฏิเสธเทคโนโลยีเสียทีเดียว โดยให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีพื้นบ้านก่อน เมื่อไม่มีการตอบสนองที่คิดนัก จึงได้มองหาเทคโนโลยีจากภายนอกเข้ามา ยกตัวอย่างเช่น การนำเครื่องเจาะกะลามะพร้าวเป็นวงกลมเข้ามา เพื่อทำเป็นกระดุมของกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยหัวหน้ากลุ่มเล่าให้ฟังว่า จะช่วยให้ประหยัดเวลาในการทำกระดุม โดยในอดีตใช้เลื่อยฉลุ ทำให้ต้องเสียเวลามาก ส่งผลให้ผลผลิตที่ได้มีจำนวนน้อย ต่อมาเมื่อมีการนำเครื่องมือดังกล่าวมาใช้ ทำให้กลุ่มสามารถผลิตกระดุมได้มากขึ้น แต่เขาก็ต้องรู้จักนำมาใช้ ดูแลรักษา และควบคุมมัน จึงจะทำให้เทคโนโลยีที่นำมาใช้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด จากตัวอย่างที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านในชุมชนคีรีวงมีวิธีการในการเลือก และปรับใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างเหมาะสมแก่ชุมชน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิม แต่หากเป็นการผานกันอย่างกลมกลืนระหว่างเทคโนโลยีกับวิถีการดำรงชีวิตของชุมชน โดยการมองเทคโนโลยีในแง่ของการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน และส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยี และการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่กันไป

ประเด็นการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นสามารถที่จะพาชุมชนไปสู่ความยั่งยืน โดยมองได้หลายมิติ แต่ที่เลือกประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น เพราะมีลักษณะที่เด่นชัด และสามารถสังเกตได้ จากการศึกษาพอที่จะสรุปได้ว่าประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีความเกี่ยวเนื่องในมุมมองของประเด็นต่าง ๆ ควรเป็นการมองในลักษณะบูรณาการ คือ มีความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน และมีความสัมพันธ์กัน ในส่วนของการพัฒนาชุมชน ควรมีการพัฒนาในลักษณะที่พัฒนาประเด็นต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน และให้ความสำคัญกับประเด็นเหล่านั้นอย่างเท่าเทียม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดชุมชนที่ยั่งยืน

6. ข้อดีและข้อเสียของการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น

6.1 ข้อดีของการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น

6.1.1 ทำให้คนภายในชุมชนมีงานทำเพิ่มมากขึ้น เพราะวิธีการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น ต้องการให้คนภายในชุมชนมีอาชีพเสริม และมีรายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ทำให้ลดปัญหาการว่างงานของคนในชุมชน รวมไปถึงลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นออกนอกชุมชน

6.1.2 เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน เพราะประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมีมากมาย และคนภายในชุมชนก็ได้รับประโยชน์ร่วมกัน ทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ และหวงแหนทรัพยากรที่ตนเองมีในชุมชน จึงร่วมใจกันดูแลรักษาทรัพยากรเหล่านั้นไว้ให้อยู่กับชุมชนตลอดไป

6.1.3 เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง รวมไปถึงมีความภูมิใจในตัวเอง ที่เป็นส่วนหนึ่งซึ่งทำให้ชุมชนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก และได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว พร้อมกับรักษาขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนควบคู่กันไปด้วย

6.1.4 สร้างความสัมพันธ์อันดีของคนภายในชุมชน เนื่องจากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเอื้อต่อการพบปะ พูดคุย เพื่อปรึกษาหารือระหว่างกันของชาวบ้าน เกี่ยวกับวิธีการทำงานด้านการท่องเที่ยว

6.1.5 เปิดโอกาสให้คนภายในชุมชนมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ โดยชาวบ้านมีสิทธิ เสรีภาพ และกิจกรรมทุกกิจกรรมเน้นการเข้าร่วมของชาวบ้านเป็นหลัก

6.2 ข้อเสียของการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น

6.2.1 กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานนั้น บางครั้งอาจก่อให้เกิดความไม่ต่อเนื่อง เพราะต้องผ่านการสรุปจากที่ประชุมก่อน

6.2.2 ในขณะนี้ผู้นำของชุมชนมีน้อย แต่กิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวมีเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ผู้นำแต่ละคนต้องรับภาระในหลายด้านพร้อมกัน

6.2.3 การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนยังขาดความชัดเจน จึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่รู้จักแหล่งท่องเที่ยวในศิวิลมากเท่าที่ควร

6.2.4 สมาชิกในแต่ละกลุ่มยังขาดทักษะในการต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ เช่น ไม่รู้วิธีการอธิบายขั้นตอนการดำเนินงานของกลุ่มเป็นภาษาอังกฤษ ,ภาษาที่ใช้ในการกล่าวต้อนรับยังไม่ดีพอ เป็นต้น

การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น การจัดการด้านการท่องเที่ยวต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนภายในชุมชนเป็นหลัก โดยคนภายในชุมชนจะมีส่วนร่วมใน 2 รูปแบบคือ ในลักษณะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมของคนภายในชุมชนทั่วไปที่ไม่ได้เป็นสมาชิก โดยคนภายในชุมชนต้องการที่จะเห็นชุมชนของตนเองมีการพัฒนาเพิ่มมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา และมุ่งเน้นความสำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลประโยชน์ส่วนใหญ่จะตกอยู่ที่ชาวบ้าน และหน้าที่ต่าง ๆ ในการจัดการก็จะเป็นของคนภายในชุมชนเช่นกัน การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นเป็นการเรียนรู้ร่วมกันของคนภายในชุมชน คือ มีการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว และแสวงหาทางออกร่วมกัน รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของคนภายในชุมชนที่จะรักษาแหล่งท่องเที่ยวของคุณให้ควบคู่กับชุมชนศิวิลตลอดไป

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น · ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการศึกษา
2. ข้อเสนอแนะในการศึกษา

1. สรุปผลการศึกษา

1.1 ลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวง มีลักษณะการจัดการที่อาศัยกลุ่มองค์กรชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชน เข้ามาจัดการ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ และกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มนี้มีหน้าที่และบทบาทในการดูแลในเรื่องการจัดการที่แตกต่างกันออกไป แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าทุกกลุ่มมีแนวคิด และปฏิบัติในเรื่องการจัดการไปในทิศทางเดียวกันอยู่ 5 ประการคือ

1.1.1 เน้นในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม ทั้งในเรื่องของการบริหารงานกลุ่ม ตลอดจนการดูแลแก้ปัญหาของกลุ่ม

1.1.2 เน้นในเรื่องของการประชาสัมพันธ์กลุ่มให้เป็นที่รู้จักของคนภายนอก และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมในชุมชน

1.1.3 เน้นในเรื่องการดำเนินกิจกรรมกลุ่มให้เป็นอย่างแก่กลุ่มองค์กรชาวบ้านอื่น ๆ ตลอดจนสามารถเป็นตัวอย่างให้กลุ่มอื่นๆ นอกชุมชน และนักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาดูงานได้

1.1.4 เน้นในเรื่องการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนให้มีการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย และเป็นธรรมชาติมากที่สุด

1.1.5 เน้นการทำงานร่วมกันของคนภายในชุมชน โดยให้คนภายในชุมชนเข้าใจ และมีส่วนในการดำเนินกิจการในเรื่องการท่องเที่ยวร่วมกัน รวมไปถึงการประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายในชุมชนให้มีส่วนช่วยในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพขึ้นต่อไป

1.2 วิธีการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุมชนคีรีวงเป็นชุมชนที่มีวิธีการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์คือ ต้องการให้คนภายในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยหวังว่าจะทำให้คนภายในชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยน และเรียนรู้ร่วมกัน โดยผ่านการทำงานเป็นกลุ่ม ชุมชนคีรีวงมีเป้าหมายในการจัดการคือจะทำอย่างไร ให้แหล่งท่องเที่ยวคงอยู่ มีความสวยงามในเรื่องของทัศนียภาพ และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันก็อาศัยการท่องเที่ยวพัฒนาชุมชนของตัวเองควบคู่กันไป ชุมชนคีรีวงมีการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยอาศัยกลุ่มต่างๆ ร่วมมือกันเพื่อดูแลในเรื่องการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยสามารถสรุปวิธีการจัดการด้านการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1.2.1 ความเป็นมาและการก่อตั้ง ในแต่ละกลุ่มมีความเป็นมาคล้ายคลึงกันคือ ชาวบ้านรวมตัวกันเมื่อเกิดปัญหาในเรื่องต่างๆ ร่วมกันคิดและพยายามหาทางออกไว้หลาย ๆ อย่าง และจะแสดงความคิดเห็นว่าควรที่จะเลือกปฏิบัติในสิ่งใด และไม่ควรทำในสิ่งใด โดยการก่อตั้งในครั้งแรก ๆ ของแต่ละกลุ่มมีสมาชิกให้ความสนใจน้อยมาก แต่พอเวลาผ่านไป ชาวบ้านเริ่มเล็งเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีม และอาศัยกระบวนการกลุ่มในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน จนในปัจจุบันภายในชุมชนคีรีวง มีกลุ่มต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย และชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนคีรีวง

1.2.2 การจัดโครงสร้างและวิธีการสรรหา โครงสร้างของกลุ่มภายในชุมชนไม่มีความซับซ้อนมากนัก เป็นโครงสร้างที่เกิดจากความคิดของชาวบ้าน ส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ และคณะกรรมการ ในส่วนของวิธีการสรรหา จะใช้วิธีประชาธิปไตย โดยให้สมาชิกภายในกลุ่มต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการเสนอชื่อ และลงคะแนน เพื่อเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มด้วยตัวของสมาชิกเอง

1.2.3 การวางแผนภายในชุมชนคีรีวง การวางแผนในด้านบุคลากร ชุมชนคีรีวงต้องการบุคลากรในด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก แต่ยังคงขาดกลุ่มคนกลุ่มใหม่ ๆ เข้ามา ร่วมมือกันในการจัดการอยู่ สืบเกิดได้จากการจัดการในเรื่องการท่องเที่ยวจะมีบุคลากรเพียงไม่กี่คน เป็นคนทำงาน ดังนั้น จึงทำให้ต้องการบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาช่วยกัน โดยเน้นไปที่กลุ่มเยาวชนที่อยู่ในชุมชนคีรีวงนั่นเอง การวางแผนในด้านการตลาด ชุมชนคีรีวงมุ่งที่จะให้บริการภายในชุมชนให้มีคุณภาพก่อน และอาศัยกลุ่มต่าง ๆ ผลิตผลงานให้มีคุณภาพ และเมื่อนำสินค้าออกไปแสดงตามงานต่าง ๆ ก็เปรียบเสมือนเป็นการโฆษณาการท่องเที่ยวของชุมชนอีกทางหนึ่ง

1.2.4 การดำเนินงาน อาศัยกลุ่มต่าง ๆ เข้ามาจัดการร่วมกันในเรื่องของการท่องเที่ยว โดยกลุ่มต่าง ๆ มีลักษณะที่แตกต่างกัน แต่สามารถแบ่งได้ดังนี้คือ กลุ่มทุน กลุ่มอาชีพ กลุ่มอนุรักษ์

ทรัพยากรฯ แต่ละกลุ่มทำกิจกรรมภายในกลุ่มของตนเอง และมีส่วนช่วยในการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน ชุมชนตีรวางอาศัยกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเสมือนตัวแทนของชาวบ้านทั้งชุมชนในการต้อนรับ รวมไปถึงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1.2.5 การประสานงานของชุมชน มีการประสานงานทั้งจากภายใน และภายนอกชุมชน การประสานงานภายในชุมชนจะมีศูนย์ประสานงานที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงให้กลุ่มต่าง ๆ ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ส่วนการประสานงานภายนอกชุมชน จะเป็นในเรื่องของการขอความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ และการขอความร่วมมือในเรื่องการให้ความรู้แก่สมาชิกในชุมชน

1.2.6 การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ของชุมชน ในเรื่องของการจัดการผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ไม่ได้เป็นหน้าที่ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือพิจารณาแต่ในรูปของรายได้ที่เข้าชุมชนเท่านั้น ผลประโยชน์ที่มาจากจัดการด้านการท่องเที่ยว เป็นเรื่องของกลุ่มทุกกลุ่ม ที่ในชุมชนต้องช่วยกันจัดสรร และผลประโยชน์ที่ได้รับก็มีมากมาย ทั้งเรื่องรายได้, ความรู้ต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้น, การมีอาชีพเสริมอื่น ๆ นอกเหนือจากการเกษตร, การได้แลกเปลี่ยนความรู้ ทัศนคติ จากชาวตีรวางด้วยกันเอง และจากนักท่องเที่ยว ทำให้มีวิสัยทัศน์ และมุมมองที่กว้างไกลขึ้น ยกตัวอย่าง เช่น การจัดสรรรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว โดยผลกำไรจากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่ม จะมีการจัดแบ่งรายได้ให้แก่ชุมชนร้อยละ 10 เพื่อเป็นส่วนกลางในการนำมาประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณประโยชน์ในชุมชนต่อไป

1.3 สรุปผลการศึกษาความคาดหวังผลประโยชน์และการมีส่วนร่วม

1.3.1 ความคาดหวังผลประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง 25-34 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีรายได้อยู่ในระหว่าง 3,000-8,000 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 16 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และประกอบอาชีพเกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม

ความคาดหวังผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว คนภายในชุมชนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว และเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยวเป็นเรื่องใกล้ตัว และมีส่วนในการรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้ตามสมควร ซึ่งในเรื่องที่ชุมชนคิดว่าการท่องเที่ยวมีประโยชน์ และมีความรู้สึกเห็นด้วยมากในเรื่อง 1) ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน 2) การทำงานเป็นทีม 3) การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม 4) รู้สึกรักชุมชน และ 5) ภาคภูมิใจในชุมชน นอกจากนั้น ในเรื่องอื่น ๆ เห็นด้วยในระดับปานกลาง ส่วนในเรื่องของการเห็นประโยชน์ของการท่องเที่ยว ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับว่าผลประโยชน์ในเรื่องใดทำให้ตนเองเกิดความรู้สึกพึงพอใจสูงสุด

1.3.2 การมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างจะมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ ตามลำดับดังนี้ การมีส่วนร่วมในการประชุมมากที่สุด คือ ร้อยละ 84.1 รองลงมาได้แก่ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร้อยละ 82.6 รองลงมาได้แก่ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร้อยละ 71.6 รองลงมาได้แก่ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติร้อยละ 67.9 และมีส่วนร่วมในการประเมินผลน้อยที่สุด คือ เข้าร่วมเพียงร้อยละ 53.2

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษา

2.1 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

2.1.1 ในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมชุมชนคีรีวงมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งทำให้คนที่ทำหน้าที่ในเรื่องของการต้อนรับนักท่องเที่ยวและการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวไม่เพียงพอต่อความต้องการ คนภายในชุมชนควรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องนี้เพิ่มมากขึ้น

2.1.2 ควรเพิ่มรูปแบบและกิจกรรมต่างๆ ในการท่องเที่ยวเสริมเข้ามาให้มากกว่าเดิม เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกเพลิดเพลินกับการท่องเที่ยวในคีรีวง ทั้งนี้การเพิ่มรูปแบบกิจกรรมใหม่ๆ ต้องคำนึงถึงการไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนด้วย

2.1.3 การมีส่วนร่วมภายในชุมชนคีรีวงนับว่า ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวมากจนเป็นที่น่าพอใจ แต่ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใดเลยเข้าร่วมน้อยมาก ควรจัดกิจกรรม หรือเชิญชวนให้ชาวบ้านทั่วไปเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวและเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการในชุมชนต่อไป

2.1.4 ในชุมชนคีรีวง มีกลุ่มชาวบ้านอยู่มากมาย ซึ่งจะมีกลุ่มใหญ่ ๆ ที่เข้มแข็งอยู่เพียงไม่กี่กลุ่ม ดังนั้น กลุ่มใหญ่ควรมีการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้กลุ่มเล็ก ๆ ที่อยู่ภายในชุมชน ได้มีบทบาทในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในคีรีวงให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม และสมาชิกให้เข้มแข็ง และสร้างกลุ่มใหญ่ที่มั่นคงต่อไปในอนาคต

2.1.5 ควรจัดให้มีการประกวดผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่มของตัวเอง เพื่อพัฒนาฝีมือและรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้มีความทันสมัย และมีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนคีรีวงเอง ซึ่งจะช่วยให้ผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนมีคุณภาพและความหลากหลาย ส่งผลให้ยอดขายเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

2.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.2.1 การทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เป็นงานที่ครอบคลุมในเนื้อหาที่กว้าง ควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชน เช่น ควรจัดให้มีการประชุมของหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ กรมป่าไม้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์กรเอกชน และมหาวิทยาลัยที่ใกล้ชิดกับแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ให้การสนับสนุนและส่งเสริมในการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น

2.2.2 การท่องเที่ยวเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งในการเพิ่มรายได้ของประเทศไทย ควรพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วในแต่ละชุมชน โดยเน้นให้สมาชิกภายในชุมชนเป็นผู้จัดการและดูแลกันเอง โดยให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาคนซึ่งจะนำไปสู่ชุมชนพึ่งตนเองได้ต่อไป

2.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.3.1 ควรมีการศึกษาในเรื่องของปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้การจัดการด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ

2.3.2 ควรมีการศึกษาถึงประสิทธิภาพในการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น

2.3.3 ควรมีการศึกษาบทบาทของภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นรวมไปถึงองค์กรเอกชนต่อการสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

2.3.4 ควรศึกษาถึงพฤติกรรมของคนภายในชุมชน เช่น ผู้นำ เยาวชน พระสงฆ์ ฯลฯ ในการสนับสนุนการจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น

2.3.5 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป

ภาคผนวก

ผนวก ก

ประเด็นการสัมภาษณ์กลุ่ม

1. ความเป็นมาของกลุ่ม
 - สาเหตุการจัดตั้ง
 - ใครผลักดันให้จัดตั้ง
 - การจัดตั้งมีกระบวนการอย่างไร
2. การจัดโครงสร้างกลุ่ม
 - วัตถุประสงค์กรกลุ่ม
 - วิธีการสรรหาผู้บริหาร และประธาน
 - การแบ่งคณะกรรมการในแต่ละด้าน
 - ระเบียบและข้อบังคับ
3. การวางแผนภายในกลุ่ม
 - การวางแผนด้านการตลาด
 - การวางแผนด้านการเงิน
 - การวางแผนด้านบุคลากร
 - กิจกรรมต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
4. การดำเนินงานกลุ่ม
 - ทำกิจกรรมอะไร / รูปแบบกิจกรรม
 - มีการแบ่งงานกันอย่างไร
 - จุดเด่นของกิจกรรม
5. การประสานงานกลุ่ม
 - ภายในกลุ่ม
 - ภายนอกกลุ่ม
 - ภายนอกชุมชน
6. การจัดงบประมาณกลุ่ม
 - ที่มาของงบประมาณ
 - รายรับจากกิจกรรมผลผลิต
 - รายจ่าย
 - เงินช่วยเหลือ หรือเงินทุนสนับสนุน

7. การจัดสรรผลประโยชน์ของกลุ่ม

- การแบ่งงานกันทำ/แบ่งรายได้
- อัตราค่าจ้าง (เงินเดือน)

8. การประเมินผลของกลุ่ม

- วิธีการที่ใช้ประเมินผล
- เครื่องมือหลักที่ใช้ในการประเมินผล
- ข้อจำกัดและข้อควรคำนึงถึงในการประเมินผล

9. ปัญหาในการดำเนินงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

ผนวก ข

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม
กรุณาทำเครื่องหมาย ลงในวงเล็บ () หรือวงกลมในข้อที่ตรงกับข้อมูล
เกี่ยวกับตัวท่านให้มากที่สุด

1. เพศ
 ชาย หญิง
2. อายุของท่านในปัจจุบัน
 1. ต่ำกว่า 25 ปี
 2. 25-34 ปี
 3. 35-44 ปี
 4. 43 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา
 1. ประถมศึกษา
 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย
 4. ปวช,ปวส
 5. ปริญญาตรีหรือสูง
 6. อื่นๆ ระบุ.....
4. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน
 1. 1-5 ปี
 2. 6-10 ปี
 3. 11-15 ปี
 4. 16 ปีขึ้นไป
5. อาชีพ
 1. เกษตรกรรม
 2. ค้าขาย
 3. รับราชการ
 4. รับจ้างทั่วไป
 5. อื่นๆ ระบุ
6. รายได้/เดือน
 1. ต่ำกว่า 3,000 บาท
 2. 3,001-8,000 บาท
 3. 8,001- 12,000 บาท
 4. 13,000 บาท ขึ้นไป
7. ท่านเป็นสมาชิกในกลุ่มใดบ้าง โปรดระบุ
 - 1.....
 - 2.....
 - 3.....

8. ตำแหน่ง/หน้าที่ ภายในกลุ่มของท่าน

1.....

2.....

3.....

9. กิจกรรมภายในกลุ่มของท่าน

1.....

2.....

3.....

10. ระยะเวลาการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม

1.....

2.....

3.....

ตอนที่ 2 ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการด้านการท่องเที่ยว

ที่ เชียงใหม่ ให้ท่านอ่านข้อความต่างๆ ทางซ้ายมือ แล้วทำเครื่องหมาย ลงในช่องทางขวามือเพียงข้อ
ละ 1 ช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของตัวท่านมากที่สุด

ข้อความ	เห็นด้วย		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนไม่ต้องออกไปทำงานนอกชุมชน			
2. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีงานทำเพิ่มขึ้น			
3. ลดปัญหาการว่างงานของคนในชุมชน			
4. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์			
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการสร้างรายได้ภายในชุมชน			
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของชุมชน			
7. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการลดรายจ่ายภายในชุมชน			
8. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีภายในชุมชน			
9. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีระหว่างชุมชน			
10. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำงานเป็นทีม			
11. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม			

ข้อความ	เห็นด้วย		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
12. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีความรู้สึกรักชุมชนของตนเอง			
13. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง			
14. ลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า			
15. ลดปัญหาการล่าสัตว์ป่า			

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น

คำชี้แจง ให้ท่านอ่านข้อความต่างๆ ทางซ้ายมือ แล้วทำเครื่องหมาย ลงในช่องทางขวามือเพียงข้อละ 1 ช่อง ที่ตรงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของตัวแทนมากที่สุด

ข้อความลักษณะการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม	
	เข้าร่วม	ไม่เข้าร่วม
1. <u>การมีส่วนร่วมในการประชุม</u>		
ร่วมประชุมในการพิจารณา ระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม		
ร่วมประชุมการกำหนดกิจกรรมของกลุ่ม		
ร่วมประชุมในการกำหนดปัญหาต่างๆ ของกลุ่ม		
ร่วมประชุมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น		
2. <u>การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ</u>		
ร่วมในการตัดสินใจใช้งบประมาณในเรื่องต่างๆ ของกลุ่ม		
ร่วมในการตัดสินใจกำหนดกิจกรรมต่างๆ ภายในกลุ่ม		
ไปเลือกตั้งกรรมการบริหารกลุ่ม		
ร่วมตัดสินใจในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่ม		
3. <u>การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ</u>		
ร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม		
ร่วมระดมทุนเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม		
ร่วมออกแรงในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มด้วยตนเอง		
ร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมกลุ่ม		

ข้อความลักษณะการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม	
	เข้าร่วม	ไม่เข้าร่วม
4. การมีส่วนร่วมในการรับผล		
ได้รับรายได้จากการจำหน่ายผลผลิต/กิจกรรมของกลุ่ม		
ได้รับความรู้ต่างๆ จากการดำเนินงานของกลุ่ม		
ได้รับเงินปันผลจากกำไรที่เกิดจากกิจกรรมภายในกลุ่ม		
ได้รับบริการต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม เช่น เงินกู้ฉุกเฉิน		
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล		
ร่วมในการทบทวนผลการดำเนินงานของกิจกรรมภายในกลุ่ม		
ร่วมตรวจสอบบัญชีต่างๆ ของกลุ่ม		
ร่วมตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ของกลุ่ม		
ร่วมให้ข้อมูลเพื่อประเมินผลงานของกลุ่ม		

ผนวก ก

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวนคน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	122	46
หญิง	143	54
รวม	265	100.0
2. อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	12	4.5
25-34 ปี	120	45.3
35-44 ปี	80	30.2
มากกว่า 45 ปี	53	20
รวม	265	100.0
3. การศึกษา		
ประถม	111	41.9
มัธยมตอนต้น	33	12.5
มัธยมตอนปลาย	47	17.7
ปวช. , ปวส.	66	24.9
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	8	3
รวม	265	100.0
4. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน		
1-5 ปี	4	1.5
6-10 ปี	12	4.5
11-15	30	11.4
16 ปีขึ้นไป	219	82.6
รวม	265	100.0

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. อาชีพ		
เกษตรกรรวม	206	77.7
ค้าขาย	25	9.4
รับราชการ	4	1.5
รับจ้าง	16	6
อื่นๆ	14	5.4
รวม	265	100.0
6. รายได้		
น้อยกว่า 3000 บาท	66	24.9
3000-8000 บาท	145	54.7
8000-12000 บาท	42	15.8
มากกว่า 12000 บาท	12	4.6
รวม	265	100.0

ผนวก ง

จำนวนและร้อยละของความคาดหวังผลประโยชน์ที่คาดว่าจะ
จะได้รับจากการจัดการด้านการท่องเที่ยว

ข้อความ	เห็นด้วย			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนไม่ต้อง ออกไปทำงานนอกชุมชน	75 (28.3)	158 (59.6)	32 (12.1)	265 (100.0)
2. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีงาน ทำเพิ่มมากขึ้น	115 (43.4)	132 (49.8)	18 (6.8)	265 (100.0)
3. แก้ไขปัญหาการว่างงานของคนภายใน ชุมชน	37 (14)	204 (77)	24 (9)	265 (100.0)
4. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการใช้เวลาว่าง ให้เป็นประโยชน์	91 (34.3)	157 (59.2)	17 (6.5)	265 (100.0)
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการสร้างรายได้ ภายในชุมชน	115 (43.4)	145 (54.7)	5 (1.9)	265 (100.0)
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดผลิตภัณฑ์พื้น บ้านของชุมชน	173 (65.3)	87 (32.8)	5 (1.9)	265 (100.0)
7. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการลดรายจ่าย ภายในชุมชน	53 (20)	140 (52.8)	72 (27.2)	265 (100.0)
8. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีของ คนภายในชุมชน	86 (32.5)	152 (57.4)	27 (10.1)	265 (100.0)
9. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคี ระหว่างชุมชน	104 (39.2)	122 (46.1)	39 (14.7)	265 (100.0)
10. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำงานเป็น ทีม	135 (50.9)	117 (44.2)	13 (4.9)	265 (100.0)

ข้อความ	เห็นด้วย			รวม
	มาก	ปาน กลาง	น้อย	
11. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการอยู่ร่วมกัน เป็นกลุ่ม	143 (54)	118 (44.5)	4 (1.5)	265 (100.0)
12. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมี ความรู้สึกรักชุมชนของตนเอง	147 (55.5)	113 (42.6)	5 (1.9)	265 (100)
13. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนเกิด ความภาคภูมิใจในชุมชนของตน	162 (61.1)	103 (38.9)	- -	265 (100.0)
14. ลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า	116 (43.8)	132 (49.8)	17 (6.4)	265 (100.0)
15. ลดปัญหาการล่าสัตว์ป่า	113 (42.6)	115 (43.4)	37 (14)	265 (100.0)

ในเรื่องผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยว คนภายในชุมชนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว และเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยวเป็นเรื่องใกล้ตัว และมีส่วนในการรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้ตามสมควร ซึ่งในเรื่องที่ชุมชนคิดว่าการท่องเที่ยวมีประโยชน์ และมีความรู้สึกเห็นด้วยมากในเรื่อง 1) ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน 2) การทำงานเป็นทีม 3) การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม 4) รู้สึกรักชุมชน 5) ภาคภูมิใจในชุมชน นอกจากนั้น ในเรื่องอื่น ๆ เห็นด้วยในระดับปานกลาง ส่วนในเรื่องของการเห็นประโยชน์น้อยนั้น ไม่มีเลย จึงพอที่จะสรุปได้ว่า คนในชุมชนเห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการท่องเที่ยว ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับว่าผลประโยชน์ในเรื่องใดทำให้ตนเองเกิดความรู้สึกพึงพอใจสูงสุด

ผนวก จ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยว

ลักษณะการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม		รวม
	เข้าร่วม	ไม่เข้าร่วม	
<u>การมีส่วนร่วมในการประชุม</u>			
1. ร่วมประชุมในการพิจารณาระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม	248 (93.6)	17 (6.4)	265 (100.0)
2. ร่วมประชุมการกำหนดกิจกรรมของกลุ่ม	236 (89.1)	29 (10.9)	265 (100.0)
3. ร่วมประชุมในการกำหนดปัญหาต่างๆ ของกลุ่ม	209 (78.9)	59 (21.1)	265 (100.0)
4. ร่วมประชุมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	199 (75.1)	66 (24.9)	265 (100.0)
<u>การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ</u>			
1. ร่วมในการตัดสินใจใช้งบประมาณในเรื่องต่าง ๆ ของกลุ่ม	170 (64.2)	95 (35.8)	265 (100.0)
2. ร่วมในการตัดสินใจกำหนดกิจกรรมต่างๆ ภายในกลุ่ม	202 (76.2)	63 (23.8)	265 (100.0)
3. ไปเลือกตั้งกรรมการบริหารกลุ่ม	224 (84.5)	41 (15.5)	265 (100.0)
4. ร่วมตัดสินใจในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่ม	166 (62.6)	99 (37.4)	265 (100.0)

ข้อความลักษณะการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม		รวม
	เข้าร่วม	ไม่เข้าร่วม	
<u>การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ</u>			
1. ร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม	176 (66.4)	89 (33.6)	265 (100.0)
2. ร่วมระดมทุนเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม	199 (75.1)	66 (24.9)	265 (100.0)
3. ร่วมออกแรงในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มด้วยตนเอง	206 (77.7)	59 (22.3)	265 (100.0)
4. ร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมกลุ่ม	141 (53.2)	124 (46.8)	265 (100.0)
<u>การมีส่วนร่วมในการรับผล</u>			
1. ได้รับรายได้จากการจำหน่ายผลิต/ กิจกรรมของกลุ่ม	220 (83)	45 (17)	265 (100.0)
2. ได้รับความรู้ต่างๆ จากการดำเนินงานของกลุ่ม	260 (98.1)	5 (1.9)	265 (100.0)
3. ได้รับเงินปันผลจากกำไรที่เกิดจากกิจกรรมภายในกลุ่ม	236 (89.1)	29 (10.9)	265 (100.0)
4. ได้รับบริการต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม เช่น เงินกู้ยืม	159 (60)	106 (40)	265 (100.0)

ลักษณะการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม		รวม
	เข้าร่วม	ไม่เข้าร่วม	
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล			
1. ร่วมในการทบทวนผลการดำเนินงานของกิจกรรมภายในกลุ่ม	219 (82.6)	46 (17.4)	265 (100.0)
2. ร่วมตรวจสอบบัญชีต่างๆ ของกลุ่ม	101 (38.1)	164 (61.9)	265 (100.0)
3. ร่วมตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ของกลุ่ม	118 (44.5)	147 (55.5)	265 (100.0)
4. ร่วมให้ข้อมูลเพื่อประเมินผลงานของกลุ่ม	127 (47.9)	137 (52.1)	265 (100.0)
สรุปลักษณะการมีส่วนร่วม			
1. การมีส่วนร่วมในการประชุม	223 (84.1)	42 (15.9)	265 (100.0)
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	190 (71.6)	75 (28.4)	265 (100.0)
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	180 (67.9)	85 (35.1)	265 (100.0)
4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	219 (82.6)	46 (17.4)	265 (100.0)
5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	141 (53.2)	124 (46.8)	265 (100.0)

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, งานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ปี 2538-2539. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2538.

เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัย. คณะวนศาสตร์. ศูนย์วิจัยป่าไม้. โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2538.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ พรพิไล เลิศวิชา. วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2537.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

นิวัติ เรืองพานิช. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์, 2528.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธ์. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

ประเวศ วะสี และคณะ. ความหลากหลายทางชีวภาพกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนเพื่อการพัฒนา, 2537.

ปารีชาติ วลัยเสถียร. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2543.

- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. ตั้งแควดล้อมและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ปฐพี อากมานนท์ มอนซอน และคณะ. การท่องเที่ยวเดินป่า: ผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมและประชาชนในท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2535.
- พงศ์สานต์ พัทธ์ชัยมหาเกตุ. ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดในการจัดตั้ง สหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปกเกล้า, 2538.
- พรพิไล เลิศวิชา. คีรีวง: จากไพร่หนีนายถึงธนาคารแห่งขุนเขา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, 2532.
- ยงยุทธ นุราสิทธิ. การประเมินผลการดำเนินงาน โครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ระยะที่ 3 รายงานวิจัยเสนอต่อกรมการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย, 2535.
- วรรณพร วณิชชานุกร. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.
- วิลาศ เตชะไพฑูย์. สถานการณ์ตั้งแควดล้อมไทย 2538. กรุงเทพมหานคร: มุลนิธิโลกสีเขียว, 2538.
- วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์. บรรณาธิการ. สัทธาชุมชน การกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536.
- ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. ทฤษฎีและเทคนิคการสูมตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอ โดร์, 2538.

สมพันธ์ เศรษฐอริก. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2536.

สถาบันดำรงราชานุภาพ. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร: แอล. ที. เพรส จำกัด, 2543.

สถาบันเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย. โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. ร่างนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.

สุรพล กาญจนจิตรรา. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: หจก.เพิ่มเสริมกิจ, 2533.

สุโขทัยธรรมาราช, มหาวิทยาลัย. สาขาวิชารัฐศาสตร์. เอกสารการสอนชุดวิชา สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย หน่วยที่ 8-15. พิมพ์ครั้งที่ 16. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2539.

เสน่ห์ จามริก และ ยศ สันตสมบัติ, บรรณาธิการ. ป่าชุมชนในประเทศไทย แนวทางการพัฒนาเล่ม 1 ป่าฝนเขตร้อนกับภาพรวมของป่าชุมชนในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536.

อเนก นาคะบุตร. คนกับดิน น้ำ ป่า ยุคเปลี่ยนความคิด. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536.

เอกสารอื่นๆ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. “สรุปการสำรวจค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศปี 2542.”
กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542. (อัคราณา)

_____. กองสถิติและวิจัย. “สถิคนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจำแนกตามถิ่นที่อยู่ มกราคม-ธันวาคม 2542.” กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542. (อัคราณา)

บทความ

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. “การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกับการท่องเที่ยว.” วารสารการท่องเที่ยว 12
(มกราคม-มีนาคม 2536): 21-29.

เนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ. “พฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทย.”
วารสารการท่องเที่ยว 15 (ตุลาคม-ธันวาคม 2539): 33-41.

บุษกร ภวจินดา. “สรุปการสัมมนา: พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน.” วารสารการท่องเที่ยว 14
(เมษายน-มิถุนายน 2538): 18-25.

พจนา สวนศรี. “การจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน.” วารสารการท่องเที่ยว 17
(เมษายน-มิถุนายน 2541): 12-24.

ภราเดช พยัคฆวิเชียร. “พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน.” วารสารการท่องเที่ยว 15
(เมษายน-มิถุนายน 2539): 13-21.

ศรีพร สมบุญธรรม. “การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.” วารสารการท่องเที่ยว 12
(เมษายน-มิถุนายน 2536): 22-30.

วิทยานิพนธ์

กรณีการ ชมดี. “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : การศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ค.ท่าช้าง จ. อุบลราชธานี.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

ชลภาพรรณ ลิขิตวสินุกุล. “ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของมัคคุเทศน์อาชีพ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2534.

ชัยโรจน์ ธนสันติ. “การมีส่วนร่วมของกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติศึกษาเฉพาะกรณี จ.อุบลราชธานี.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2535.

ชินวัฒน์ เสือป่า. “ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสียดินในชุมชน กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการพัฒนารัฐบาล คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

เดือนรัตน์ รัตนศิริ. “ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

ธีรพงศ์ มั่นคง. “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับการแยกขยะมูลฝอย ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเครือข่ายโครงการขยะแห้งแลกไข่ในกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการพัฒนารัฐบาล คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

นพรัตน์ มณีรัตน์. “การสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนลี้รวง อ. ลานสกา จ. นครศรีธรรมราช.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

นาคม ชีรสุวรรณจกร. “ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศศึกษาเฉพาะกรณี อ.ลานน้ำ จ.ราชบุรี.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.

ประสพสุข คีอินทร์. “การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

พิกุล สิทธิประเสริฐกุล. “การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี อ.ปางมะผ้า จ. แม่ฮ่องสอน.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.

พิมาน วงศ์อภัย. “ปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์กรประชาชนสามารถพึ่งตนเอง ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์บริการสมาชิกนิคมสร้างตนเองโนนสัง อ.โนนสัง จ.อุดรธานี.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

มนพิสุทธิ์ สวณิยะ. “ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านประสบความสำเร็จ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.

ศรันย์ สิงห์หน. “ความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการเผยแพร่แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สมสกุล แอลเฟรด. “พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชนในท้องถิ่น กรณีศึกษา เกาะล้าน เมืองพัทยา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

สมสุข ทีละบุตร. “การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศึกษาเฉพาะกรณี เกาะเกร็ด จ.นนทบุรี.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.

สายพิรุณ น้อยศิริ. “ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพประชาชนในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีธนาคารข้าว บ้านโนนขุย ต.ชุมพวง อ.ชุมพวง จ.โคราช.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

สุทธิชัย ออบอุ่น. “การศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี เส้นทางสายน้ำกก.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการพัฒนารัฐบาลชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

สุเมธ ทรายแก้ว. “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จ.อุดรธานี.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.

อมรา ไชยวงศ์. “ผลของการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีผลต่อรายได้ของโรงแรมในจังหวัด เชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

อรวรรณ พันธุ์เนตร. “การประเมินความต้องการการมีส่วนร่วม และความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชน กรณีศึกษา บ้านหาดไคร้ ต.เวียง อ.เชียงของ จ.เชียงราย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.

ประวัติการศึกษา

ชื่อ-สกุล

ศมา วรรณอง

วัน เดือน ปีเกิด

8 มีนาคม 2516

วุฒิการศึกษา

เทคโนโลยีการเกษตรบัณฑิต (ทษ.บ.) สาขาเทคโนโลยีการผลิตพืช
วิทยาลัยบัณฑิตสกลนคร พ.ศ. 2539